

hoitamiseksi paikallisjärjestöihin voidaan perustaa myös VTY:n toimikuntia» -jaosto muutti tämän jaostoksi -»jotka näiden tehtävien osalta ovat myös Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y:n valvonnan ja ohjauksen alaisina.» Jaosto katsoi, että tämä loppuosa, joka alkaa sanoilla »jotka näiden tehtävien osalta», ei käy tähän esitykseen taikka se ei käy tähän ohjelmakohtaan, vaan jos tällaista jaostotoimintaa, niin kuin toivottavaa on ja varmaan tulee tapahtumaankin, paikallisjärjestöjen piirissä tapahtuu, niin luonnollisesti kaiken sen ohjauksen täytyy tapahtua myös paikallisjärjestön hallituksen taikka työvaliokunnan taholta, ei tässä tapauksessa ulkopuolisten taholta, vaikkapa kyseessä tämä erikoisluonne onkin. Monessa tapauksessa - se tuli valiokunnassa myös esille - asia on voitu nimenomaan paikalliset olosuhteet ja nämä erikoispiirteet huomioiden toteuttaa ja soveltaa niin, että mitään erikoista huomauttamista ei ole ollut.

Muilta osiltaan, niin kuin jo äsken sanoin, valiokunta ei tee mitään muutosesityksiä järjestöpoliittiseen ohjelmaan. Se on ollut asian käsittelyn yhteydessä yksimielinen, mutta samalla kuitenkin tämän ohjelman yhteydessä valiokunnan vähemmistö ilmoitti, että se tässä täysistunnossa kuitenkin käyttää puheenvuoron, jossa heidän taholtaan tuodaan näitä näkemyksiä myös esille, mutta niin kuin sanottu, valiokunta on muuten ollut täysin yksimielinen.

Puheenjohtaja: Kiitoksia! Ennen keskustelua ilmoitetaan uudelleen, että talouspoliittinen valiokunta kokoontuu kello 9.30 huoneessa 9.

Keskustelu

Jorma Nykänen (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Hyvät toverit! Niin kuin täällä valiokunnan puheenjohtaja äsken selvitti, tämän järjestöpoliittisen ohjelman osalta valiokunta päätyi yksimieliseen ratkaisuun. Kuitenkin haluamme tuoda eräitä yleisperustelunäkökantoja esiin järjestöpoliittisen ohjelman osalta.

SAK-laisen ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisen tavoitteena ovat olleet kaikkien palkansaajien taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen ja oikeuksien parantaminen sekä jäsenistön vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Eheyttäminen on merkinnytkin tämän suuntaista kehitystä. Eheyttämisen keskeisimpiä periaatteita on ollut se, että on yksi ja yhteinen keskusjärjestö, joka on puoluesidonnaisuudesta vapaa, kykenee kokoamaan ammattiliitot järjestölliseen yhteistoimintaan, neuvottelee liittojen edustajana työnantajajärjestöjen kanssa yleissopimuksista, ongelmia tuottavat asiat ratkaistaan neuvotellen, ja järjestö on rakenteeltaan ja toimintaperiaatteiltaan sekä tavoitteiltaan kansanvaltaisuuden periaatteisiin perustuva.

Järjestön demokraattisuutta on lisännyt se, että jäsenliitot voivat sanoutua irti keskusjärjestön solmimista yleissopimuksista, keskusjärjestö voi toimeenpanna neuvoa-antavan jäsenäänestyksen työehtosopimusratkaisuista ja jäsenliitot voivat aloittaa työtaistelun pyytämättä lupaa keskusjärjestöltä. Näihin periaatteisiin liittyy oleellisesti se, että keskusjärjestön päättävien ja toimeenpanevien elinten sekä toimihenkilöiden vaalissa eri ammattialat, eri mielipidesuunnat otetaan tasapuolisesti huomioon. Ammattiyhdistysliikkeen kokonaisuuden mukaista on,

että kaikissa jäsenliitoissa otetaan käyttöön suhteellinen vaalitapa, joka turvaa sen, että kukin poliittinen mielipideryhmä saa kannatustaan vastaavan edustuksen hallintoelimissä ja henkilökunnassa.

On lisättävä jäsenistön mahdollisuuksia asettaa työehtosopimustavoitteita. Tämä edellyttää työehtosopimustoiminnassa sitä, että SAK ja jäsenliitot asettavat tavoitteet jäsenosastojen esitysten perusteella ja jäsenistö saa päättää neuvottelutuloksen hylkäämisestä tai hyväksymisestä. Nämä toimenpiteet osaltaan edistävistä ja voimistaisivat ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyttä ja taistelumahdollisuuksia taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen puolesta.

Ammattiyhdistysliikkeen asemaan ja tehtäviin vaikuttavat yhteiskunnassamme tapahtuvat elinkeino- ja työvoimarakenteen nopeat muutokset. Näitä aiheuttavat kansainvälisessä työnjaossa ja integraatiokehityksessä tapahtuvat muutokset, kapitalistisen ja sosialistisen talousjärjestelmän keskinäinen kilpailu ja tieteellistekninen kehitys sekä tuotannon keskittyminen. Nämä muutokset vaativat sitä, että SAK ja sen jäsenliitot kehittävät järjestörakennettaan ja liittorajojaan ajan tasalla oleviksi. Tämä on edellytys sille, että ammatilliset järjestöt pystyvät suorittamaan niille kuuluvat tehtävät palkkatyöläisten etujen mukaisella tavalla.

Alvar Virtanen (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Jätin eilen tähän asiaan tämän puheenvuoroni, ja nyt kuultuani puheenjohtajan tässä esittämän selostuksen tästä kysymyksestä kuin myös saatuani tämän liitteen, jossa näitä kysymyksiä on selvitetty, esitän, että voin yhtyä järjestömuotovaliokunnan esittämiin ajatuksiin, jotka koskevat esityksiä 11, 12, 13, 14 ja 15. Tässä totean vielä, niin kuin täällä sanotaan viimeisessä kappaleessa, että suurempien liittokokonaisuuksien aikaansaamiseksi sekä liittoraajoitelmien ratkaisemiseksi hallitus esittää edustajakokouksen päättävän seuraavasta menettelytavasta: Ensisijaisesti on pyrittävä siihen, että alalla toimivat liitot jäsenistöä kuultuaan ja keskinäisillä neuvotteluilla ratkaisevat asian sääntöjensä mukaisessa järjestyksessä. Korostan tätä kohtaa nimenomaan »jäsenistöä kuultuaan». Näinhän se pitää ollakin.

Samalla haluan tässä käyttää tilaisuutta hyväkseni käyttäessäni seuraavan puheenvuoron, vaikka tämä ei nyt varsinaisesti liity tähän kysymykseen, mutta kumminkin järjestöasiasia käsittelee. Toissailtana tässä salissa käytti toveri Eila Ryhänen puheenvuoron, jossa hän arvosteli Metallityöväen Liiton toimintaa siinä suhteessa, että siellä ei jäsendemokratiaa ja suhteellisuus pelaisi. Puutun tähän asiaan siksi, ettei Metallin sos.dem. ryhmän mielestä hänen esittämänsä arvostelu ollut oikea, ettei demokratian suhteellisuus mm. toimitsijoita valittaessa pelaa. Vaikka tämän kokouksen käsittelyyn eivät kuulu Metalliliiton asiat, mutta ettei tällainen virheellinen määritelmä SAK:n XI edustajakokouksen pöytäkirjaan jäisi ilman vastakommenttia niin kuin historiaa silmällä pitäen! Liitossamme mielestäni demokratia ja suhteellisuus pelaa niin kuin maan suurimmalle ammattiliitolle kuuluukin. Tätä sopii toivoa myös muiden liittojen ja koko SAK:n kentässä.

Hyvät toverit! Sanoisin lopuksi: pyrkikäämme rakentamaan luottamusta niin työpaikoilla, ammattiosastoissa kuin päättävissä elimissä aina korkeinta johtoa myöten. Tämä varmasti takaa sen, että kun me annamme myös luottamuksen niille tovereille, jotka me olemme melkein yksimielisesti valinneet täksi 5-vuotis-

kaudeksi meidän vaikeita asioitamme ja kysymyksiämme ratkomaan, niin antaakamme myös heille tukemme ja luottamuksemme. Tietysti meille täytyy olla sallittua arvostella, mutta toverit minä sanoisin, että silloin kun me lähdemme arvostelemaan, niin on syytä kääntyä niin tutun kaverin kuin itsensä puoleen!

Hyvät toverit! Tässä ovat varmasti ne elementit. Niitä on tietysti totta kai muitakin, joilla me pystymme rakentamaan ja saavuttamaan ne tavoitteet, mitkä me olemme tässä SAK:n XI edustajakokouksessa asettaneet. Me niittaamme tämän järjestön niin vahvaksi ja kovaksi, että se pystyy tosiaan turvaamaan ne elinehdot, jotka meille kuuluvat tänä päivänä ja vastaisuudessa. Kiitos!

Puheenjohtaja: Toteaisin ennen Mikko Kuopan puheenvuoroa, että tässä yhteydessä siis käsitellään järjestömuotovaliokunnan ehdotusta eikä vielä näitä tähän asiaan liittyviä liittojen esityksiä.

Mikko Kuoppa (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Hyvät toverit! Viittaan yleiskeskustelussa käyttämäni puheenvuoroon ja esitän SAK:n hallituksen lausuntoa muutettavaksi kohdista 11, 12, 13, 14 ja 15:

SAK:n XI edustajakokous päättää——

Puheenjohtaja: Puheenjohtajisto toteaa, että tässä yhteydessä käsitellään tätä järjestömuotovaliokunnan ehdotusta järjestöpoliittiseksi ohjelmaksi eikä vielä liittojen esityksiä. Jos sinun puheenvuorosi kohdistuu näihin, niin voit sen käyttää toisessa yhteydessä.

Mikko Kuoppa: Se kohdistuu myös tähän samaan asiaan, aivan samaan.

Puheenjohtaja: Ole hyvä!

Mikko Kuoppa: SAK:n XI edustajakokous päättää:

SAK:n edustajakokous pitää teollisuusliittomuotoista järjestäytymistä oikeana lähtökohtana. Joillakin aloilla sen toteuttaminen on kuitenkin hyvin vaikeaa. Mikäli käytännön toiminnan tarpeet sitä edellyttävät, on ammattikuntainen järjestäytymisen joissakin tapauksissa hyväksyttävä. SAK:n edustajakokous korostaa sitä, että uusien liittokokonaisuuksien muodostaminen on mahdollista ainoastaan asianomaisten alojen työläisten tahdon mukaisesti. SAK:n päättävät elimet eivät voi tehdä ratkaisuja uusista liittokokonaisuuksista ohi asianomaisten liittojen ja niiden jäsenistön.

Benjamin Reittu (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Minä kannatan Mikko Kuopan tekemää esitystä äsken ja hänen käyttämänsä puheenvuoroon viitaten korostan teille hyvät edustajatoverit tämän asian tärkeyttä. Te olette tämän kokouksen asiakirjoista voineet lukea keskusjärjes-

tömme tulevan suunnan. Onko niin toverit ja onko niin oikein? Olen käytäväkeskusteluissa näiden päivien aikana kuullut hyvin monen kentän toverin valittavan siitä, kuinka yhteinen SAK:mme ajautuu ajautumistaan epädemokraattiselle tielle, kuinka yhä vähemmän ja vähemmän kentän miehillä on mahdollisuus vaikuttaa järjestömme tulevaan suuntaan. Tästä elävänä esimerkkinä on mitä voimakkein hyökkäys Kumi- ja Nahka-alan Liittoa vastaan. Jokaiselle meille lienee kiistämätön tosiasia se, että Kumi- ja Nahka-alan Liitto on tehnyt esimerkillistä työtä tämän edustajakokouksen onnistumiseksi ja niiden periaatteiden parantamiseksi, jotka keskusjärjestöllämme tänä päivänä on. Kiitos!

Puheenjohtaja: Tulkitsen niin, että keskustelun aikana ei ole tehty varsinaisia esityksiä tähän järjestöpoliittiseen ohjelmaan, ja nämä puheenvuorot otetaan sitten huomioon, kun siirrytään uudelleen esityslistan kohtaan 18, siis kohtaan: Liittojen esitykset. Tulkitsen ja tiedustelen edustajakokoukselta, voiko se yksimielisesti hyväksyä järjestöpoliittisen ohjelman?

Kukaan ei vastustanut.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti järjestömuotovaliokunnan esityksen järjestöpoliittiseksi ohjelmaksi. (Ohjelma erillisessä »SAK:n ohjelmat» -kirjassa.)

18 § (päätökset) (jatkoa)

Liittojen esitykset

Järjestömuotovaliokunnan päätösehdotukset järjestöpolitiikkaa koskevista esityksistä n:ot 11-18

Puheenjohtaja: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 18 ja sieltä otetaan käsiteltäväksi ne kohdat, jotka liittyvät järjestömuotovaliokunnan tehtäväpiiriin. Pyydän Toivo Anttilaa esittelemään valiokunnan kannan.

Toivo Anttila (Järjestömuotovaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Täällä jo asiallisesti ottaen tämä järjestömuotovaliokunnan kanta on tullut esiteltäväksi, mutta todettakoon joka tapauksessa se, että järjestömuotovaliokunta käsittelee varsin perusteellisesti myös nimenomaan liittojen esitykset sekä niistä käytetyt puheenvuorot ja on päätenyt yksimielisesti esittämään edustajakokoukselle ne muutokset, jotka teille on jaettu, eli sivulla 28 - siis sen te tiedätte, mistä kirjasta on kysymys - ensimmäinen ja toinen kappale muutetaan niin kuin täällä teksti on: »——suurempien liittokokonaisuuk-sien aikaansaamiseksi» ja sitten muutos: »sekä liittorajaongelmien ratkaisemi-seksi hallitus esittää edustajakokouksen päättävän seuraavasta menettelytavas-

ta», ja sen jälkeen jonkin verran perusteellisemmin muutettu ensimmäinen kappale: »Ensisijaisesti on pyrittävä siihen, että alalla toimivat liitot jäsenistöään kuultuaan ja keskinäisillä neuvotteluilla ratkaisevat asian sääntöjensä mukaisesti järjestyksessä».

Muita muutosesityksiä järjestömuotovaliokunta ei tämän asian yhteydessä tee, ja todettakoon vielä kertaalleen, että myös tässä järjestömuotovaliokunta oli yksimielinen.

Puheenjohtaja: Kiitoksia! Totean, että järjestömuotovaliokunnan kannanmäärittelyihin liittyvistä esityksistä 11, 12, 13, 14 ja 15 on SAK:n hallitus antanut yhteisen lausunnon. Samoin totean, että Mikko Kuoppa Benjamin Reitun kannattamana on tehnyt muutosehdotuksen tähän SAK:n hallituksen lausuntoon, jolloin tulkitsen niin, että me otamme nyt yhdessä käsiteltäväksi kaikki nämä mainitsemiini kohdat. Tulkintani lieenee oikea?

Selonteko todettiin oikeaksi.

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen tiedustelen edustajakokoukselta ensimmäiseksi, yhtyykö edustajakokous asiassa SAK:n hallituksen lausuntoon ja esitän, että——Täällä on kuitenkin Reino Rätty pyytänyt tähän asiaan ennen päätöksen tekemistä puheenvuoron, ja tiedustelen, onko se juuri näihin mainitsemiini kohtiin, koska tässä puheenvuoropyynnössä ei tätä mainita. Oliko Reino Rätty paikalla?

Reino Rätty ei ollut paikalla.

Puheenjohtaja: Tämäpuheenvuoropyyntö ei ole näihin. Mihin kohtaan tämä puheenvuoro on? - Hän on ilmoittanut, että se ei ole tähän kohtaan.

Siis ehdotukseni on se, että käsittelemme kohdat 11-15 yhdellä kertaa ja otamme niihin kantaa, koska Mikko Kuoppa Benjamin Reitun kannattamana on tehnyt näihin kohtiin muutosehdotuksen, ja tiedustelen edustajakokoukselta mielipidettä ja se suoritetaan siten, että asiasta suoritetaan koeäänestys.

Koeäänestys hyväksyttiin toimitettavaksi.

Koeäänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Ja nyt tiedustelen, ketkä ovat sitä mieltä, että SAK:n hallituksen ja järjestömuotovaliokunnan yksimielinen ehdotus tulisi SAK:n edustajakokouksen päätökseksi, kortit ylös!

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Kortit alas! -Tämän jälkeen tiedustelen, ketkä ovat Mikko Kuopan tekemän ja Benjamin Reitun kannattaman muutosesityksen kannalla, kortit ylös!

Tämän tapahduttua totesi

Puheenjohtaja: Totean, että edustajakokous ylivoimaisesti on yhtynyt sekä järjestömuotovaliokunnan että SAK:n hallituksen asiasta antamaan lausuntoon.

Äänestyksen tulos merkittiin pöytäkirjaan.

Esitykset 11-15 ja edustajakokouksen hyväksymä hallituksen lausunto niihin kuuluvat seuraavasti:

Esitys n:o 11

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.

Suurempien liittokokonaisuuksien muodostaminen ja liittorajaongelmat

SAK:n edellinen edustajakokous teki päätöksen teollisuusliittoperiaatteen toteuttamisesta muutamien poikkeuksin. Kuluneen edustajakokouksen aikana ei kuitenkaan ole tapahtunut merkittävää muutosta päätösten edellyttämään suuntaan. Toisaalta teollisuuden jatkuva kehittyminen ja tuotantosuuntien muutokset ovat aiheuttaneet tilanteen, jossa liittorajaongelmat ovat nousseet korostetusti esille. Tämä koskee erityisen voimakkaasti alati uudistuvaa kemian teollisuutta.

Kemian Työntekijäin Liiton mielestä on olemassa valmiutta keskusteluun suurempien liittokokonaisuuksien luomiseksi seuraavan edustajakokouksen välisenä aikana. Tarve korostuu erityisesti, kun huomioidaan SAK:n kentän korkea järjestäytymisaste.

Edellä olevan johdosta Kemian Työntekijäin Liitto esittää SAK:n XI edustajakokoukselle:

- 1) Perustettavaksi työryhmän tai vaihtoehtoisesti valvoittaa järjestövaliokuntaa selvittämään mahdollisuudet suurempien liittokokonaisuuksien muodostamiseksi.
- 2) Selvitettäväksi mahdollisuudet saada järjestövaliokunnalle tai viime kädessä SAK:n hallitukselle suurempia valtuuksia liittorajaongelmien ratkaisemiseksi.

Esitys n:o 12

Metallityöväen Liitto r.y.

Jäsenliittojen säännöt ja yleinen toiminta

1. Keskusliittojen luottamusmiessopimukseen viitaten esitetään, että SAK:n XI edustajakokouksen valittu hallitus nimeää välittömästi toimikunnan, jonka tehtävänä on laatia yksityiskohtaiset luottamusmiesten valintaa koskevat vaaliohjeet jota yleisohjeena voidaan noudattaa kaikkien SAK:n jäsenliittojen luottamusmiesvalinnoissa.
2. Metallityöväen Liiton XII liittokokouksessa päätöksen mukaan esitetään SAK:n edustajakokouksen käsiteltäväksi ja päätettäväksi seuraavaa:
 - a) SAK:n jäsenliitoja koskevat liittorajakysymykset tulisi ratkaista teollisuusliittoperiaatetta noudattaen kaikkien ko. asiaa koskevien liittojen osalta mahdollisimman nopeasti.

- b) SAK:n edustajakokouksen tulisi suositella kaikille jäsenliittojen osalta, että liittojen säännöissä mainitut jäsenetuisuuksia koskevat edellytykset sekä jäsenoikeudet yhdenmukaistettaisiin.
- c) Kun ammattikoulu- ja kurssikeskuksista siirtyy vuosittain SAK:n eri liittojen toimintapiiriin varsin runsaasti nuoria ammattikoulun tai kurssin suorittaneita työntekijöitä, ammattikoulu- ja kurssikeskusoppilaiden jäsenyyden osalta esittää Metallityöväen Liitto, että SAK tutkisi oppilasjäsenyyttä koskevan järjestäytymismahdollisuuden niin, että k.o. oppilaat voisivat kuulua tietyin rajoituksin SAK:n eri liittojen ammattiosastojen jäsenyyteen jo oppilasaikana.

Esitys n:o 13

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.

Teollisuusmuotoinen järjestäytyminen ja sen mukainen työehtosopimustoiminta

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y. on hyväksynyt jäsenliittoilleen ohjeeksi teollisuusliittomuotoisen järjestäytymisen toteuttamisen. Tätä ohjetta on myös käytännössä useiden liittojen toimesta pyritty toteuttamaan ja siinä on osittain onnistuttukin. Liittorajojen sekavuudesta johtuvia ongelmia ei kuitenkaan ole pystytty poistamaan keskusjärjestön jäsenkentältä. Tämä tulee jatkuvasti esille SAK:n järjestökentän varsin monella taholla hoidettaessa työehtosopimuspolitiikkaa. Sekavista liittorajoista johtuen löytyy työehtosopimusten soveltamisalueissa edelleen päällekkäisyyttä, joka haittaa koko ammattiyhdistysliikkeen kannalta tärkeän ja järkevän työehtosopimuspolitiikan toteuttamista. Selkiintymätömään tilanteeseen vaikuttaa keskeisesti se, että SAK:n X edustajakokous ei tehnyt teollisuusliittomuodosta ja sen mukaisesta työehtosopimuspolitiikasta riittävän selkeää ja jäsenliittojaan valvoittavaa päätöstä.

Edellä olevaan perustuen esittää liittomme, että SAK:n XI edustajakokous ottaa edelleen käsiteltäväkseen otsikossa mainitsemamme asian ja päättää antaa SAK:n hallitukselle tehtäväksi selkiinnyttää keskusjärjestön jäsenliittojen järjestäytymisalueet teollisuusliittomuuksiksi. Samalla tulee SAK:n hallituksen valvoa työehtosopimuspolitiikkaa ohjatessaan, että teollisuusliittoperiaatetta toteuttava jäsenliitto on yksinoikeutettu allekirjoittamaan alansa työntekijöitä koskevan työehtosopimuksen.

Esitys n:o 14

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.

Teollisuusliittoperiaatteen mukaiseen järjestäytymiseen ay-liikkeessä

SAK on palkkatyöläisten yhteiskunnallinen uudistusliike, jonka tarkoituksena on palkansaajain ammatillisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen ja oikeuksien puolustaminen ja lisääminen. Se on osa kansallista ja kansainvälistä työväenliikettä, jossa eri palkansaajaryhmät ja poliittiset mielipideryhmät harjoittavat yhteistoimintaa.

Ay-liikkeen asemaan ja tehtäviin vaikuttavat yhteiskunnassa tapahtuvat elin-

keino- ja työvoimarakenteen nopeat muutokset. Näitä aiheuttavat kansainvälisessä työnjaossa ja integraatiokehityksessä tapahtuvat muutokset, kapitalistisen ja sosialistisen järjestelmän keskinäinen kilpailu, tieteellisen-tekni- nisen edistys ja sen tuomat muutokset sekä tuotannon keskittyminen.

Ammatissa toimivan väestön ja elinkeinorakenteen muutokset luovat perustan ay-liikkeen rakenteen ja toiminnan kehittämiseksi. Ay-liikkeen järjestö rakenne pitäisi aina saada vastaamaan elinkeino- ja työvoimarakennetta. Se edellyttää järjestö rakenteen ja liittorajojen kehittämistä työvoimarakenteessa tapahtuvien muutosten mukaisesti. Tuotannon ja pääomien keskittyminen, tuotannollinen kehitys, toimialarationalisointi ja teknologiassa tapahtuvat muutokset edellyttävät tarkistuksia liittokokonaisuuksissa ja liittorajoissa.

Teollisuusliittoperiaate

Maamme ay-liikkeessä on pyritty järjestäytymisen perustaksi ottamaan teollisuusliittoperiaate, jota ei ole kyetty käytännössä toteuttamaan. Viimeksi vuonna 1971 hyväksytyssä järjestöpoliittisessa ohjelmassa on ensisijaiseksi järjestäytymismuodoksi asetettu teollisuusliittoperiaatteen toteuttaminen, toissijaiseksi ammattikuntaliittoperiaatteella järjestäytyminen sallitaan edustajakokouksen kulloinkin päättämässä muodossa ja kolmanneksi sovelletaan teollisuus- ja ammattikuntaliittoperiaatteita ns. kokoojaliitoiksi hyväksytyissä liitoissa. Teollisuusliittoperiaatteen mukainen järjestäytyminen merkitsee järjestäytymistä teollisuusaloittain ja työpaikoittain ammattiin katsomatta. Tämä järjestäytyminen luo edellytykset ay-liikkeelle ratkaista nopeasti ja joustavasti esiin tulevat ongelmat.

Teollisuusliittoperiaatteen mukainen järjestäytyminen merkitsee ay-liikkeessä mm. seuraavia seikkoja:

- järjestäytyminen ammattiliittoihin tapahtuu teollisuusaloittain ja työpaikoittain ammattiin katsomatta,
- luo edellytykset suurien liittokokonaisuuksien muodostamiseen,
- suurien liittokokonaisuuksien muodostamisessa on otettava huomioon mm. seuraavaa:
 - mitkä tuotannonalat on sopivaa yhdistää samaksi liitoksi,
 - mikä on_ eräiden tuotannonalojen nykyinen suuruus, työvoiman määrä, työvoiman kehitysennuste, alan kansainvälinen kilpailukyky ja mitä muutoksia alan tuotantoteknologiassa on odotettavissa,
 - miten suuri on oltava liiton jäsenmäärän, jotta se pystyy järjestämään nykyaikaista ay-toimintaa: minkälainen jäsenmäärä luo taloudelliset edellytykset liiton toiminnalle,
 - mitä mahdollisuuksia suuret liittokokonaisuudet luovat sopimustoiminnan kehittämiseksi ja mitä edellytyksiä se antaa matalapalkkaongelmien nopeammalle ja jäsenistön etujen mukaiselle ratkaisemiselle,
- teollisuusliittomuotoinen järjestäytyminen parantaa samalla tuotannonalalla ja työpaikoilla olevien työläisten yhtenäisyyttä: he kuuluvat saman te-sopimuksen piiriin, joka edistää yhtenäisyyttä, yhteistoimintaa ja taistelutahtoa sekä vähentää ammattikuntalaisuutta ja erimielisyyksiä

Liitto-, sopimus- ja järjestäytymisongelmien ratkaisuissa on noudatettava seuraavia periaatteita:

- teollisuuden tehdas- ja huolto-osastojen sekä erikoisammattimiesten on järjestäydyttävä asianomaiseen teollisuusliittoon, ellei edustajakokous toisin päättä: tämä koskee paitsi teollisuuden sähkömiehiä myös esim. metallikorjaamoita sekä meijereiden ja lihanjalostamoalan sekä kaupan automiehiä,
- konkreettisten liittorajongelmien ratkaiseminen edellyttää järjestäytymis- ja sopimusrajojen ratkaisuperusteiden täsmentämistä.

Huomiota on kiinnitettävä:

- valmistettavien tuotteiden sekä käytettävien raaka-aineiden laatuun: teollisuuden käyttämiä raaka-aineita valmistavassa teollisuudessa työntekijöiden on järjestäydyttävä ao. perusteollisuuden ammattiliittoon. Ratkaisevana on valmistettavien tuotteiden osalta pidettävä paitsi käytettyjä materiaaleja myös työn ja tuotantosuunnan pääasiallista luonnetta.

Lähtökohtana on pidettävä:

- että samaa teollisuustyötä tekevät työntekijät kuuluvat työnantajasta riippumatta samaan liittoon, joka on sopivin tekemään alan työntekijöiden työehtosopimuksen: Tämä periaate koskee erityisesti yksityisen ja julkisen sektorin työehtosopimuksia työntekijöitä edustavien liittojen riitojen ratkaisemista. Konsernit, jotka ovat suuntautuneet useille eri tuotannonaloille, ja niiden palveluksessa olevien työntekijöiden järjestäytyminen olisi selvitettävä erikseen. Periaatteena tulisi pitää sitä, että kun kysymyksessä on jonkin konsernin sisällä sellainen uusi tuotannonala tai tuotantosuunnan muutos, jota ei voida pitää ao. konsernin päätuotantoalojen apuosastona, ao. työntekijöiden on järjestäydyttävä sen alan teollisuusliittoon, mihin ao. alan työntekijät yleensä ovat järjestäytyneet. Tämän periaatteen mukaan, jota erikseen olisi täsmennettävä, olisi pyrittävä ratkaisemaan kemian alan järjestäytymisen osalta viime aikoina syntyneitä ongelmia eräiden suuryhtiöiden alettua, osin siirtyttyä, toimimaan myös muoviteollisuuden alalla.

Ne liittorajapäätökset, jotka tehdään edustajakokouksen päätöksellä tai SAK:n järjestövaliokunnassa, eivät saa huonontaa jo työehdoissa saavutettuja etuja ja oikeuksia. Tällaisia tapauksia saattaa tulla, koska eri liitoilla eivät työehdot ole samanlaisia ja -tasoisia. Liittorajapäätöksiä tehtäessä on aina huolehdittava siitä, että saavutetut edut säilyvät.

Järjestäytymisraajat eräissä konkreettisissa kysymyksissä menevät SAK:n jäsenliittojen ja muiden palkansaajajärjestöjen kanssa pahasti ristiin. Muihin kuin SAK:n jäsenliittoihin järjestäytyneillä työntekijöillä on ollut pyrkimystä harkita keskusjärjestökysymystä uudelleen teollisuusliittoperiaatteen pohjalta. Työnantajat ovat pyrkineet teollisuusliittoperiaatteen murtamiseen erityisesti ns. erikoiskoulutettujen ja »avainasemassa» olevien työntekijäryhmien osalta. Erikoiskoulutetuista voidaan mainita esim. liikealan työntekijät ja laborantit puunjalostuksen, kemian ja elintarviketeollisuuden palveluksessa. Avainasemassa olevat erikoiskoulutetut sähkötyöntekijät työnantajat ovat pyrkineet irrottamaan teollisuusliitoista. SAK:n on yhdessä ao. ammattiliittojen kanssa ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta omaksutut järjestöperiaatteet ja sopimusoikeudet toteutetaan riippumatta työnantajien hajotustoimenpiteistä. Tarvittaessa SAK:n on neuvoteltava muicten palkansaajajärjestöjen kanssa järjestäytymisrajoista.

Ammattikuntaliittoperiaatteella toimiva liitto on mm. Sähkötyöntekijöiden Liitto, joka on tunnustettu eheyttämisen yhteydessä olemassa olevaksi ja elinkykyiseksi

ammattiliitoksi. Myös seuraavassa SAK:n edustajakokouksessa hyväksyttävässä järjestöpoliittisessa ohjelmassa on varmasti todettava, että Sähkötyöntekijöiden Liitto on säilyvä ammattikuntapohjaisena liittona. Meillä ei ole edellytyksiä toteuttaa teollisuusliittoperiaatetta, jonka mukaan järjestäytyminen tapahtuu teollisuusa-loittain ja työpaikoittain ammattiin katsomatta.

Esitys n:o 15

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y. Järjestäytymisrajojen selkiyttäminen

Eheytettäessä ammattiyhdistysliikettä vuonna 1969 SAK:n ylimääräinen edustajakokous hyväksyi liittotason eheytysohjelman, joka sittemmin johti järjestökentän huomattavaan selkiytymiseen. Valtion virkamiesten ja työntekijäin osalta yhdistämisohjelman lähtökohtana oli heidän järjestämisensä SAK:n jäsenyyteen. Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y:n kautta. Samaa tarkoittavaksi voidaan tulkita myös SAK:n edustajakokouksen 1971 hyväksymä määritelmä järjestäytymisperiaatteesta ensisijaisesti teollisuusliittopenaateen mukaisesti.

VTY:stä on eheytyamisen jälkeen tullut 13 ammattiliitosta muodostuva keskusjärjestö, johon kuuluu noin 90.000 jäsentä. Järjestö huolehtii valtion virkaehtosopimustoiminnasta kaikkia jäsenliittojaan kattavasti. Työehtosopimuksista neuvottelevat VTY:n jäsenliitot keskusjärjestön neuvottelemien suositusten puitteissa. Järjestö palvelee myös monissa muissa kysymyksissä kaikkia valtion virkamiehiä ja työntekijöitä hoitaen mm. eläkeasioita, työsuojelua ja virastodemokratiaa.

Käytännöllisesti katsoen kaikki valtioon virkasuhteessa olevat SAK:n jäsenet ovat järjestäytyneet VTY:n jäsenliittojen kautta. Sen sijaan useita tuhansia valtion työsuhteessa olevia on järjestäytynyt sellaisiin SAK:n jäsenliittoihin, jotka eivät ole VTY:n jäseniä. Nämä jäsenryhmät saavat hyödykseen myös VTY:n toimintatulokset osallistumatta niiden kustannuksiin. Nykyinen tilanne on lisäksi omiaan aiheuttamaan kiistoja järjestäytymisrajoista eräiden SAK:n ja VTY:n jäsenliittojen välillä, joten järjestäytymissuhteiden edelleen kehittäminen on VTY:n ja sen jäsenliittojen mielestä välttämätöntä.

Edellä esittämänsä viitaten Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y. esittää SAK:n edustajakokouksen päätettäväksi, että:

edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen apuelimiseen pyrkimään edelleen järjestäytymisrajojen selkeyttämiseen järjestöpäätösten viitoittamalla tavalla. Samalla edustajakokous toteaa, että valtion henkilöstön tulisi järjestäytyä Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY:n jäsenliittoihin. Valtionapulaistosten osalta edustajakokous edellyttää, että järjestäytymisrajoista sovitaan VTY:n sekä Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liiton välillä tavoitteena myös näiden laitosten henkilökunnan laaja järjestäytyminen perinteelliseen ammattiyhdistysliikkeeseen.

SAK:n hallituksen lausunto esityksiin n:ot 11, 12, 13, 14 ja 15

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto, Metallityöväen Liitto ja Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto tähdentävät esityksissään teollisuusliittopenaateen nopeaa ja selkeää toteuttamista.

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto esittää lisäksi teollisuusliittoperiaatteella toimivalle liitolle yksinoikeutta alan työehtosopimuksen solmimiseen.

Teollisuusliittoperiaatteen toteuttamisen kannalta on merkittävää Suomen Elin-
tarviketyläisten Liiton, Kemian Työntekijäin Liiton ja Virkamiesten ja Työntekijäin
Yhteisjärjestön esitykset suurempien liittokokonaisuuksien muodostamiseksi.

Teollisuusliittoperiaate hyväksyttiin SAK:n perustavassa kokouksessa järjes-
tömuotoperiaatteeksi. Tämä periaate on sittemmin vahvistettu kaikissa SAK:n
edustajakokouksissa. Kysymystä ei kuitenkaan monista esityksistä ja päätöksistä
huolimatta ole kyetty toteuttamaan. Kun on tullut kysymykseen teollisuusliittoperi-
aatteen toteuttamiseksi jäsenten siirto liitosta toiseen on se yleensä kohdannut
voimakkaan vastustuksen jäseniä luovuttamaan joutuvan liiton osalta. Sama
tilanne on toistunut myöskin silloin kun on ollut kysymys suurempien liittokokonai-
suuksien muodostamisesta. Teollisuusliittoperiaatteen toteuttaminen merkitsee
monissa tapauksissa jäseniä luovuttavan liiton osalta myöskin työehtosopimusoi-
keuden menettämistä toiselle liitolle. Sopimusoikeuden menettäminen on lisännyt
vaikeuksia liittojen väliseen yhteisymmärrykseen pääsemiselle.

Vaikka SAK:n ammattikuntaliitoille myönnetään jatkuvan toiminnan mahdolli-
suus on teollisuusliittoperiaatteen toteuttamiseen ja suurempien liittokokonai-
suuksien muodostamiseen ryhdyttävä.

Tätä tarkoittava periaate on järjestöpoliittisen ohjelman kohdassa. Teollisuusliit-
tomuotoinen järjestäytyminen, jossa mm. sanotaan: »Teollisuusliittomuotoisen
ammattillisen järjestäytymisen rinnalla SAK korostaa sopimus- ja järjestötoimin-
nan kannalta mahdollisimman suurten ja selkeiden liittokokonaisuuksien aikaan-
saamista».

Teollisuusliittoperiaatteen tehokkaammaksi toteuttamiseksi ja suurempien liit-
tokokonaisuuksien aikaansaamiseksi sekä liittorajaongelmien ratkaisemiseksi
hallitus esittää edustajakokouksen päättävän seuraavasta menettelytavasta:

Ensisijaisesti on pyrittävä siihen, että alalla toimivat liitot jäsenistöä kuultuaan ja
keskinäisillä neuvotteluilla ratkaisevat asian sääntöjensä mukaisessa järjestyk-
sessä.

Ellei yksimielisyyttä liittojen välisissä neuvotteluissa saavuteta on järjestövalio-
kunnan tutkittava asia ja tehtävä toimenpide-esitys SAK:n hallitukselle, jonka
toimeksiannosta valiokunnan on ryhdyttävä kysymystä selvittämään ja esitettävä
selvityksensä tulokset hallituksen ratkaistavaksi.

SAK:n hallituksen päätös teollisuusliittoperiaatteen toteuttamisessa ja suurem-
pien liittokokonaisuuksien muodostamisessa on liittoja sitova, jos päätös on
syntynyt vähintään kaksikolmasosan ääntenenemmistöllä.

Tästä päätöksestä voi valittaa SAK:n valtuustolle, jonka on otettava asia
valitusta seuraavan valtuuston kokouksessa ratkaistavaksi.

Jos valtuusto vahvistaa hallituksen päätöksen vähintään kaksikolmasosan
ääntenenemmistöllä on kysymys loppuun käsitelty.

Esitysten muilta osin hallitus viittaa järjestöpoliittiseen ohjelmaesitykseen.

Esitykset n:ot 16 ja 17

Puheenjohtaja: Seuraavaksi otetaan käsiteltäväksi esityslistan kohdassa 18.
Liittojen esitykset n:o 16 ja 17, jotka myös liittyvät järjestöinuotavaliio-

kunnan käsittelyyn. Tiedustelen, voiko edustajakokous tässä asiakohdassa yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon?

Kukaan ei pyytänyt puheenvuoroa.

Puheenjohtaja: Edustajakokous päättää yksimielisesti yhtyä SAK:n hallituksen lausuntoon esityksistä 16 ja 17.

Päätös merkittiin pöytäkirjaan.

Esitykset n:ot 16 ja 17 ja edustajakokouksen hyväksymä hallituksen lausunto niihin kuuluvat seuraavasti:

Esitys n:o 16

Liiketyöntekijäin Liitto r.y.

Toimihenkilöiden järjestäytyminen

SAK:n jäsenliittojen toiminnan laajetessa on toimihenkilöiden asema tullut korostetusti esille. Toimihenkilöiksi katsottavia henkilöryhmiä on liittynyt useiden jäsenliittojen jäsenyyteen. Järjestäytymisen laajeneminen on tapahtunut voimakkaasti nimenomaan toimihenkilöiden järjestäytymisaktiivisuuden kasvamisen myötä.

Käytännössä on todettu, että toimihenkilöiden keskuudessa on paljon työntekijöitä, jotka aatemaailmaltaan rinnastuvat työväenliikkeeseen. He toimivat työväenpuolueissa ja järjestöissä aktiivisesti pitäen SAK:n ammattiyhdistyspoliittista toimintaa yhteiskunnan ja työelämän muuttamiseksi tärkeänä. Heidän halunsa järjestäytyä SAK:n jäsenliittojen piiriin on ollut merkillepantavaa.

Edellä esitettyyn viitaten esitämme, että:

SAK toimisi sopimusoikeuden saamiseksi STK:n toimintapiirissä jäsenliittoihin tuleville toimihenkilöryhmille, jotta toimihenkilöiden voimakkaalle järjestäytymiselle voitaisiin tarjota SAK:lainen vaihtoehto.

Esitämme lisäksi, että:

toimihenkilöiden järjestäminen tapahtuisi yrityksissä teollisuusliittoperiaatteella niihin ammattiliittoihin, joissa suurin osa yrityksen työntekijöistä on jäsenenä.

Esitys n:o 17

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.

Teollisuuden toimihenkilöiden järjestäytyminen

Olemme useassa yhteydessä joutuneet toteamaan, että teollisuuden konttorihenkilökunnan, lähettien ja muiden vastaavien työntekijäryhmien järjestäytyminen sekä työ- ja palkkaehtojen hoitaminen eivät ole tyydyttävällä tasolla. Nämä työntekijät, joita vanhaan perinteelliseen tapaan varsinkin työnantajataholla pyritään edelleen pitämään työntekijöistä erottuvina toimihenkilöinä, ovat yleisessä kehityksessä jääneet eduiltaan selvästi jälkeen niistä työntekijöistä, joita SAK:n jäsenliitot edustavat. Tilanteesta johtuen tulee liittomme ja paikallisiin osastoi-

himme edellä mainituilta toimihenkilöiltä jatkuvasti tiedusteluja, voisivatko he liittyä osastojemme jäseniksi ja saada tätä kautta palkkauksensa ja muut työehtonsa samalle tasolle kuin muutkin työntekijät. Liittomme on kuitenkin joutunut ottamaan asiassa pidättyvän kannan, koska olemme katsoneet, että nykyisiin uomiin muotoutunut työehtosopimuskäytäntö ilman, että keskusjärjestömme SAK antaa selvän poikkeavan ohjeen, vaikeuttaa järjestäytymisalueen laajentamista ja sen pohjalta tapahtuvaa asioiden käytännön hoitoa.

Liittomme esittää, että SAK:n XI edustajakokous ottaisi käsiteltäväkseen teollisuuden toimihenkilöiden järjestäytymiskysymyksen ja päättäisi antaa SAK:n hallitukselle tehtäväksi vaikuttaa, että oloissamme vanhentunut toimihenkilökäsité ei estä toteamiemme teollisuuden työntekijäryhmien järjestäytymistä teollisuusliittoperiaatteen mukaisesti omilla aloillaan SAK:n jäsenliittojen paikallisiin osastoihin. Toteutettaessa esittämäämme toimihenkilökäsitteen uudelleenarviointia tulee samalla selvittää rajat teollisuuden teknillisten toimihenkilöiden ja SAK:n järjestökentän sekä toisaalta teollisuuden korkeamman toimihenkilökunnan ja SAK:n järjestökentän välillä.

SAK:n hallituksen lausunto esityksiin n:ot 16 ja 17

Liiketyöntekijäin Liitto ja Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto esittävät toimenpiteitä toimihenkilöiden järjestäytymiseksi nykyistä laajemmin SAK:n jäsenliittoihin ja tästä seuraavan sopimusoikeuden saamista alan liitoille toimihenkilöiden osalta.

Käytäntö toimihenkilöiden järjestäytymisen osalta on SAK:n jäsenliittojen piirissä varsin kirjava. Eräiden liittojen säännöissä on määräykset siitä, että jos työntekijä siirtyy työnjohdollisiin tehtäviin niin hän ei voi enää kuulua alan liittoon. Vastaavasti taas useissa SAK:n jäsenliitoissa on merkittäviä toimihenkilöryhmiä ja työnjohtajia sekä esimiesasemassa olevia. Yleensä nämä ryhmät ovat muodostaneet omat ammattiosastonsa.

Hallitus yhtyy periaatteessa liittojen esityksiin ja esittää edustajakokouksen päätettäväksi, että teollisuusliittoperiaatteen mukainen järjestäytyminen ulotetaan teollisuudessa ja yksityisen sektorin palvelualoilla koskemaan myöskin suorittajatasen toimihenkilöitä.

SAK:n on pyrittävä aloittain selvittämään toimihenkilöitä koskeva sopimusoikeus.

Esitys n:o 18

Puheenjohtaja: Samoin otetaan käsiteltäväksi esitys n:o 18. Halutaanko asiasta keskustella?

Kukaan ei pyytänyt puheenvuoroa.

Puheenjohtaja: Totean, että SAK:n edustajakokous yhtyy SAK:n hallituksen asiasta antamaan lausuntoon yksimielisesti.

Päätös merkittiin pöytäkirjaan.

Esitys n:o 18 ja edustajakokouksen hyväksymä hallituksen lausunto siihen kuuluvat seuraavasti:

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

SAK:n piirijärjesöorganisaation kehittämiseksi

SAK:lla on olemassa seitsemän piiritoimistoa, joissa työskentelee piirimies ja virkailija. Piirimiehet toimivat irrallaan piirinsä alueella toimivien SAK:n jäsenliittojen toiminnallisista piiri- ja aluetason elimistä ja siitä syystä puuttuu myös järjestelmällisempi yhteydenpito ammatillisten paikallisjärjestöjen ja perusjärjestöjen jäsenistöön.

Suunnitelmallisen toiminnan puute tulee erityisesti esiin mm. työvoimatoimikuntia nimettäessä, läänien hallintoihin edustajia nimettäessä sekä lausuntoja annettaessa. Samoin on laita työsuojeluorganisaation sekä ammattikoulujen ja työllisyyskurssikeskusten opintotoiminnan valvontaan nähden ja toisaalta koko ay-liikkeen piiri- ja paikallistasoisen ay-koulutuksen organisointiin nähden.

SAK:n johdon ja sen jäsenistön keskinäisen vuorovaikutuksen lisääminen ja SAK:n piiritoimitsijain työn saattaminen suunnitelmallisemmaksi ja yhteiseen organisaatioon kiinteämmin liittyväksi edellyttää sitä, että SAK:n organisaatiota täydennetään piirijärjestöorganisaatiolla.

Rakennustyöläisten Liitto esittää, että:

SAK muodostaa koko maassa piirijärjestöverkoston, jonka rajoina ovat valtiollisten vaalipiirien rajat ja jäseniksi otetaan vaalipiirien alueella toimivien SAK:n jäsenliittojen ammattiosastot.

Piirijärjestöt pitävät edustajakokouksensa joka toinen vuosi syyskuun aikana.

Piirijärjestöjen alueella olevat SAK:n jäsenliittojen osastot saavat valita suhteellisilla vaaleilla yhden edustajan edustajakokoukseen 500 jäsentä kohti.

Piirijärjestön edustajakokous valitsee järjestölle puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja 10-20 jäsentä käsittävän piiritoimikunnan. Piirijärjestön sihteerinä ja piiritoimikunnan kokousten pöytäkirjan pitäjänä toimii SAK:n piirimies.

Johtavassa asemassa olevat liittojen piireissä olevat toimitsijat ovat oikeutettuja ilman äänioikeutta osallistumaan piiritoimikunnan kokouksiin.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 18

Rakennustyöläisten Liiton esitys SAK:n piirijärjestöverkoston muodostamiseksi on ajatuksena ollut käsittelyn kohteena järjestöosaston piirissä monissa yhteyksissä. Asian kehittäminen on kuitenkin kariutunut siihen, että SAK:n piiritoimistoverkosto ei ole kattanut kaikkia läänejä.

Kun piiritoimistot saadaan jokaiseen lääniin perustetuksi tulee paikallisjärjestöjen piiri- tai alueellinen toimintaorganisaatio yhdenmukaistettavaksi.

Hallitus esittää edustajakokouksen päätettäväksi, että SAK:n piiritoimistoverkosto pyritään kehittämään kaikkia läänejä kattavaksi ja samanaikaisesti valmistaan paikallisjärjestöille yhdenmukainen organisaatio lääneittäin.

Puheenjohtaja: Tässä yhteydessä totean, että järjestömuotovaliokunnan asiapiiriin liittyvät asiat ovat tulleet loppuun käsitellyiksi.

Merkittiin.

Hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi

Ammattiyhdistysliike ja rationalisointi

Rationalisointiasiaain valiokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen otetaan käsiteltäväksi esityslistan kohdasta 17 alakohta e) ammattiyhdistysliike ja rationalisointi. Tämän asian käsittely jäi eilen kesken, koska siihen tehtiin muutoehdotus. Alistan asian uudelleen keskusteluun. Halutaanko keskustella?

Puheenvuoroja ei pyydetty.

Puheenjohtaja: Tulkitsen, että tämä ehdotus, joka perustuu siihen, että Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto on tehnyt edustajakokoukselle aloitteen SAK:n ja STK:n välisen rationalisointisopimuksen irtisanomisesta, on muutosehdotus rationalisointiasiaain valiokunnan mietintöön. Onko tulkintani oikea?

Selonteko oli oikea.

Koeäänestys

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen tiedustelen edustajakokoukselta koeäänestystä käyttäen, voiko se yhtyä rationalisointiasiaain valiokunnan mietintöön.

Koeäänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Ne, jotka ovat sitä mieltä, että SAK:n edustajakokous hyväksyy rationalisointiasiaain valiokunnan asiasta antaman lausunnon, nostavat korttinsa ylös.

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Kortit alas! -Tämän jälkeen tiedustelen niitä mielipiteitä, jotka ovat sitä mieltä, että tämä tehty muutosesitys tulisi kokouksen päätökseksi, kortit ylös!

Tämän tapahduttua totesi

Puheenjohtaja: Alas! -Totean, että ylivoimainen enemmistö on tässä asiassa yhtynyt rationalisointiasiaainvaliokunnan ja SAK:n hallituksen lausuntoon, joka tulee kokouksen päätökseksi.

Äänestyksen tulos merkittiin pöytäkirjaan.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi esityksen »Ammattiyhdistysliike ja rationalisointi-tavoiteohjelmaksi. (Ohjelma erillisessä »SAK:n ohjelmat» -kirjassa.)

Puhetta siirtyi johtamaan Pekka Virtanen.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Edustajien käytössä olevien huoneiden on oltava tyhjä klo 12 mennessä. Samaan asiaan liittyen tiedotetaan, että puhelut on maksettava kassaan.

Vaalivaliokunta kokoontuu huoneessa 1 klo 10.00.

Merkittiin.

18 § (päätökset) (jatkoa)

Liittojen esitykset

Rationalisointiasian valiokunnan päätösehdotukset tuotanto- ja palkkausteknisiä asioita koskevista esityksistä n:ot 23 — 24

Puheenjohtaja: Siirrymme käsittelemään esityslistan asiaa 18. Liittojen esityksiä ja niistä esityksiä 23 — 24. Näistä esityksistä käyttää esittelevän puheenvuoron Matti Kauppila.

Matti Kauppila: Toveri puheenjohtaja! Hyvät ammattiyhdistystoverit! Rationalisointiasian valiokunta on käsitellyt myös tuotanto- ja palkkausteknisiä asioita koskevat liittojen esitykset sekä niistä SAK:n hallituksen antamat lausunnot. Esitys n:o 23, joka on Kumi- ja Nahkätöväen Liiton, koskee rationalisointisopimuksen muuttamista. Valiokunta käsittelee asiaa ja yhtyy SAK:n hallituksen antamaan lausuntoon tästä.

Keskustelua ei syntynyt.

Kokous hyväksyi valiokunnan mietinnön mukaisesti SAK:n hallituksen lausunnon edustajakokouksen päätökseksi.

Matti Kauppila: Esitys 24, joka on Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liiton, koskee urakkapalkasta aikapalkkaan siirtymistä. Tässäkin asiassa valiokunta yhtyy SAK:n hallituksen antamaan lausuntoon.

Puheenvuoroja ei pyydetty.

Edustajakokous yhtyi valiokunnan mietinnön mukaisesti SAK:n hallituksen asiasta antamaan lausuntoon, joten se oli tullut edustajakokouksen päätökseksi.

Esitykset n:ot 23 ja 24 sekä edustajakokouksen hyväksymät hallituksen lausunnot niihin kuuluvat seuraavasti:

Esitys n:o 23

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Rationalisointia koskevan sopimuksen muuttaminen

Yleistä

Viime vuosikymmeninä tapahtuneen nopean teknisen kehityksen seurauksena on työoloissa tapahtunut suuria muutoksia. Muutosten seurauksena ihmisen suorittamat työvaiheet ovat yksinkertaistuneet ja lisänneet yksitoikkoisuutta. Tämä kehitys liittyy osana maassamme vallitseviin omistussuhteisiin. Tuotantovälineiden yksityinen omistus asettaa ensisijaiseksi tehtäväkseen mahdollisimman suuren kapitalistisen enimmäisvoiton saavuttamisen. Se on johtanut puolautomaation lisääntymiseen ja aiheuttanut työsidonaisuuden lisääntymistä ja pakotteita, joilla työntekijä veloitetaan työskentelemään koneiden kanssa samassa vauhdissa.

Yhdessä puolautomaation kanssa ovat työnantajat käyttäneet työläisten hiostamisen menetelmiä. Näistä käytetyimmät ovat Taylorin oppeihin perustuvat töiden aikatutkimukset ja palkkausmenetelmät. Uutena menetelmänä on otettu käyttöön MTM-systeemi ja siihen perustuen töiden äärimmäinen yksinkertaistaminen. Menetelmiensä avulla työnantaja on lisännyt voittojaan työntekijän työvauhdin kiristämisen avulla. Yleisimmiksi ovat tulleet tapaukset, joissa tuotanto lisääntyy ilman minkäänlaisia muutoksia koneissa, raaka-aineissa tms. Työnantajien voittojen kasvattamisen seurauksena on työvauhti kiristynyt siihen mittaani, että se näkyy voimakkaasti lisääntyneenä työperäisten sairauksien määränä sekä tapaturmien luvun ja vaikeusasteen kasvuna.

SAK:n kanta rationalisointiin

Kapitalistisen rationalisoinnin ensisijaisena tehtävänä on työntekijän hiostaminen ja työn voimaperäistäminen. Työntekijän hiostaminen työntutkimusta ja palkkausteknisiä pakotteita käyttäen ei ole rationalisointia. Kun nykyisin voimassa oleva rationalisointisopimus mahdollistaa edellä mainitulla tavalla työvoiman ihmisarvon vastaisen käytön, SAK:n tulee sanoa nykyinen rationalisointisopimus irti. Voimassaoleva sopimus ei ole työnantajaa velvoittava, vaan sille yksipuolisia oikeuksia antava. Työntekijäin mahdollisuus valvoa työolosuhteisiin tehtävien muutosten vaikutusta puuttuu sopimuksesta. Mahdollisuutta työnantajan asettamiseksi vastuuseen työläisille aiheuttamistaan haittavaikutuksista ei sisälly nykyiseen rationalisointisopimukseen.

Työntekijäin kannalta hyväksyttävänä rationalisointia voidaan pitää ainoastaan

teollisuuden koneistojen muutokset, tehtaiden uudistamiset ja muut sitä vastaavat toimenpiteet, jotka helpottavat ruumiillista ja henkistä työtä, vähentävät haittoja ja parantavat työntekijän palkkaa. Sopimuksella tulee asettaa työntekijän oikeussuojamääräykset sekä turvata työntekijäin ammatillisille järjestöille sopimuksen ensisijainen tulkintaoikeus.

Tuotantovälineiden kehityksen suuntaviivat tulevaisuudessa

Nykyaikainen tieteellinen ja tekninen kehitys mahdollistaa automaation entistä suuremman käytön. Sen avulla on mahdollista entistä suuremmassa määrin helpottaa työntekijäin työoloja ja poistaa työn aiheuttamia terveys- ja turvallisuusvaaroja. Automaattikoneiden käyttämisen lisäämisellä on mahdollisuus vähentää työntekijän työhön sidonnaisuutta. Myös suurta lihasvoimaa vaativien työvaiheiden poistaminen tulee uudenaikaisen tekniikan avulla mahdolliseksi. Se mahdollistaa suurta dynaamista tai staattista kuormitusta vaativien töiden muuttamisen automaattisten koneiden tehtäväksi.

Näillä menetelmillä tulee mahdollistaa töiden pakkotahtisuuden poistaminen ja töiden kehittyminen ihmisarvoisemmaksi.

Demokraattisten oikeuksien lisäämiseksi asetettavat tavoitteet

Nykyinen käytäntö työelämässä perustuu työnantajain itsevaltaan. Työntekijällä ei useimmissa tapauksissa ole edes mahdollista oikeutta asettaa työnantajain toimenpiteitä kyseenalaisiksi. Niissäkin tapauksissa, joissa tällainen oikeus on esim. työehtosopimuksella vahvistettu, on työnantajalla sopimuksen tulkintaan ensisijainen oikeus. Työntekijän on oikeutta saada kseen osoitettava työnantajan rikkoneen lakia tai sopimusta ja tämän jälkeen vielä käytävä mahdollisesti pitkään taistelu saada kseen itselleen kuuluvat oikeudet. Tämän olotilan jatkuessa ovat työläisten oikeudet jatkuvasti vaarassa. Nykyinen ratipnalisointisopimus vahvistaa työnantajan asemaa tässäkin suhteessa. Vallitsevan olotilan muuttaminen työntekijäin vaatimusten suuntaan vaatii ainakin seuraavien toimenpiteiden toteuttamista:

1. Kaikissa työehtosopimusta tai työlakeja koskevissa tulkinnoissa on työntekijäin tulkinnan oltava ensisijainen.
2. Työolojen muutokset ja rationalisointitoimet on saatettava luvanvaraiseksi niin, että ne voidaan toteuttaa vain työpaikan työläisten ammattiosaston suostumuksella.
3. Kaikki pakotteet urakkahinnoittelun käytön tai muutosten hyväksymiseen on työehtosopimuksien määräyksillä kiellettävä.
4. Työntekijäin irtisanominen tai palkan pienentäminen on saatettava rangaistavaksi teoksi. Rangaistus tulee määrätä kuten omaisuusrikoksista. Työntekijälle on annettava työehtosopimuksen ja työsopimuslain perusteella mahdollisuus kieltäytyä työstä, jota rationalisoidaan työntekijän ammattiosaston kannan vastaisesti.
5. Ammatillisten järjestöjen mahdollisuuksia valvontaan on parannettava.

Työläisten valvontamahdollisuudet turvataan

Työläisten oikeuksien vahvistamisen varmistamiseksi on järjestettävä koulutusta, jonka avulla työntekijät voivat tasavertaisemmasta asemasta lähtien suorittaa valvontaa. Tämä koulutus tulee järjestää ammatillisten järjestöjen valvonnassa. Tällaisen koulutuksen järjestäminen vaatii mm. seuraavien asioiden huomioimista:

1. Koulutuksen perusteena tulee olla työntekijäin sopimuksia ja lainsäädäntöä koskevan tietoisuuden lisääminen.
2. Uusimman teknisen tietouden välittäminen ja uusien koneita ja laitteita koskevien turvallisuuskäsitteiden tuntemuksen lisääminen.
3. Antaa tietoa työsuojeluun ja ergonomiaan liittyvistä kysymyksistä ja niiden sovellutuksista työympäristössä ja työprosessissa.
4. Mahdollistaa eri aloja koskevan teknisen ja tieteellisen asiantuntija-avun käyttämisen ja yhteydet työsuojelua valvoviin viranomaisiin.

Muita vaatimuksia

Teollisuuskapitalistien harjoittaman työvauhdin kiristämisen seurauksena työläisten tapaturmat ja ammattitaudit sekä työperäiset sairaudet ovat voimakkaasti lisääntyneet. Suurin osa näiden sairauksien ja tapaturmien kuluista lankeaa nykyisen käytännön mukaan veronmaksajain, työläisten, maksettavaksi. Tästä johtuen on ryhdyttävä tehokkaisiin toimenpiteisiin, joilla nopeasti helpotetaan tämän hetken kipeimpiä ongelmia. Siksi on ryhdyttävä välittömästi mm. seuraaviin toimiin:

1. Työntutkimusta tai muuta menetelmää käyttäen urakkahinnoitelluissa töissä on työehtosopimuksella määrättävä erillinen elpymisaika, jonka pituus on vähintään 10 minuuttia tunnissa. Tästä elpymisajasta maksetaan palkka työntekijän keskituntiansion mukaan.
2. Uudet työntutkimukset ja työvauhtia kiihdyttävät pakkausmenetelmät on kiellettävä. Niiden käyttö on sallittu vain ammattiosaston luvalla.
3. Korkeaa työsidonnaisuutta vaativaa työtä suorittavat työntekijät on saatava tehostetun työsuojelun piiriin. Niitä suorittaville työntekijöille on turvattava mahdollisuus riittäviin elpymistaukoihin vuorottelua ja väliarastolta käyttäen.
4. Työläisten oikeuksien suojaksi on saatava rationalisointihaitoilta ja hioitukselta suojaava, työnantajaa selvin määräyksen sitova rationalisointisuojausopimus.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 23

Teknillinen valiokunta yhtyy Kumi- ja Nahkatyöväen Liiton käsitykseen siitä, että tieteellis-tekninen kehitys on mahdollistanut automaation lisääntymisen teollisuudessa. Nykyaikaisen tekniikan hyväksikäytöllä on myös mahdollista parantaa ja inhimillistää työntekijöiden työoloja työelämässä sekä samalla vähentää työn ja työolosuhteiden aiheuttamia terveysvaaroja.

Koneiden, laitteiden ja työmenetelmien kehittämisen päämääränä on kuitenkin ollut mahdollisimman hyvän taloudellisen tuloksen saavuttaminen. Toisaalta tuotannon lisääminen on tapahtunut myös työn erimuotoisen voimaperäistämisen

ja osittamisen avulla. Tämä on johtanut työn sidonnaisuuden ja rutiini luontoisten työtehtävien merkittävään lisääntymiseen.

On täysin selvää, että yksinomaan työnantajien ehdoilla toteutettuina rationalisointitoimenpiteet tulisivat monessa suhteessa huonontamaan työympäristön laatua. Tällöin on otettava huomioon myös se tosiasia, että tekninen kehitys ei sellaisenaan johda työntekijöiden kannalta parempaan ja inhimillisempään työympäristöön. Nykyisin voimassa oleva työsuojelulainsäädäntö ei myöskään anna rationalisointitoimenpiteiden toteuttamisen suhteen riittävässä määrin velvoitteita työnantajille.

Teknillinen valiokunta pitää edellä mainituista syistä välttämättömänä, että työntekijöiden edut on turvattava rationalisointitoimenpiteiden yhteydessä lainsäädäntöä ja sopimuksia kehittämällä. Nykyisin voimassa olevaan rationalisointisopimukseen liittyy tältä osin myös tiettyjä puutteita. Teknillinen valiokunta korostaa luottamusmiesten koulutustoiminnan merkitystä rationalisointitoimenpiteiden valvonnassa. Toisaalta on myös välttämätöntä, että työpaikoilla jatkuvasti vedotaan rationalisointisopimuksessa esille tuotuihin periaatteisiin. Teknillinen valiokunta lähtee siitä, että työntekijöiden suojaa rationalisoinnin haitoilta on lisättävä. Yhtenä tämän suojan parantamiseen liittyvänä toimenpiteenä tulee lähiaikoina esille myös rationalisointisopimuksen uudistaminen. Teknillinen valiokunta esittää, että edustajakokous ei kuitenkaan ottaisi kantaa rationalisointisopimuksen irtisanomiseen, koska vallinneen käytännön mukaan edustajakokous ei tee päätöksiä keskusjärjestön tekemien sopimusten irtisanomisesta.

Esitys n:o 24

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y. Urakkapalkkauksesta aikapalkkaan

Urakkapalkkaus on yleisin palkkausmuoto tekstiili- ja vaatetusteollisuudessa samoin kuin monilla muilla teollisuuden aloilla. Työntekijät ovat suostuneet urakkatyöhön ansioittensa parantamisen toivossa. Kuitenkin käytäntö on osoittanut, että urakkatyön avulla ei saavuteta pysyvää ansiotason kohoamista, vaan urakkapalkkausjärjestelmä on muodostunut automaattiksi, joka kiristää jatkuvasti työvauhtia ja monella alalla on jouduttu tilanteeseen, jossa työntekijät joutuvat jatkuvasti työskentelemään suorituskykynsä äärimmäisellä ylärajalla saavuttaakseen ns. normaalin urakkatyövauhdin palkkatason.

Urakkatyöstä aiheutuu työntekijälle sekä henkisiä että fyysisiä vaurioita, joiden seurauksena on usein ennenaikainen työkyvyttömyys. Ammattiyhdistysliikkeen tulisi kaikella voimallaan pyrkiä eroon urakkatyöjärjestelmästä, jonka haitat ovat nykyään jo tutkimuksinkin todistettu.

Esitämme, että SAK ryhtyisi välittömästi toimimaan urakkapalkkausjärjestelmän poistamiseksi ja työntekijälle inhimillisemmän aikapalkkausjärjestelmän aikaansaamiseksi.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 24

Teknillinen valiokunta yhtyy Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liiton käsitykseen urakkapalkkausjärjestelmien haitallisuudesta. Liittokohtaisia työehtosopimuksia

tulisikin tästä syystä jatkuvasti kehittää aikapalkkausta enemmän suosiviksi. Aikapalkkauksen käytön laajentaminen edellyttää tässä suhteessa jäsenliitoilta entistä aktiivisempaa panosta.

Käytettävän palkkaustavan valinta on tähän mennessä ollut pääsääntöisesti työnantajien yksipuolisesti ratkaistavissa. Tämä on merkinnyt sitä, että palkkaustavan valinnassa ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota työntekijöiden etuihin. Ammattiyhdistysliike lähtee kuitenkin siitä, että palkkaustavan valinnasta on voitava työpaikalla aina yhteisesti sopia.

Palkkaustavasta sovittaessa on valiokunnan mielestä kiinnitettävä erityistä huomiota yleisten työehtosopimuspoliittisten tavoitteiden toteutumiseen. Tällöin joudutaan kiinnittämään huomiota myös siihen, että jako aika- ja suorituspaikkoihin ei ole joka suhteessa täysin ongelmaton. Aikapalkkaukseen siirtyminen ei aina välttämättä merkitse työn kuormittavuuden vähenemistä.

Teknillinen valiokunta korostaa kuitenkin, että työntekijöiden kokonaisedut huomioon ottaen on aikapalkkaus nähtävä suorituspalkkausta parempana palkkaustapana. Näin ollen on aikapalkkauksen käyttöä edelleen laajennettava.

Puheenjohtaja: Koska vaikuttaa siltä, että kohdasta 17 ei tässä vaiheessa ole esityksiä edustajakokouksen käsittelyyn, siirrymme asialistan kohtaan 19 käsittelemään ehdotuksia edustajakokouksen lausumiksi.

Asian käsittely keskeytettiin.

19 §

Edustajakokouksen lausumat

Päätös- ja julkilausumavaliokunnan ehdotus kulttuuripoliittiseksi lausumaksi

Puheenjohtaja: Aivan äsken on jaettu edustajille lausuma kulttuuripoliitikasta. Onko läsnä henkilöä, joka tulee tämän asian täällä esittelemään? Onko Lauri J. Havia paikalla?

Lauri J. Havia: Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajakokouksen edustajat! Päätös- ja julkilausumavaliokunta on juuri äsken lopullisesti hyväksynyt edustajakokouksen kulttuuripoliittisen lausuman. Se teksti, joka teille on toivon mukaan jaettu tai parhaillaan jaetaan, on yksimielinen. Valiokunta ehdottaa sen hyväksymistä edustajakokouksen lausumaksi. Sen tärkein kohta on tietysti tuo loppu, jossa sanotaan näiden kolmella tai kahdella ja puolella liuskalla olevien perustelujen jälkeen: »Tämän vuoksi SAK:n XI edustajakokous pitää tarpeellisenä, että SAK:n hallitus valmistelee kulttuuripoliittisen tavoite- ja toimintaohjelman.» Siis tämä on vain lausuma. Ohjelma pitää/hallituksen valmistaa.

Keskustelua ei syntynyt.

Valiokunnan ehdotus kulttuuripoliittiseksi lausumaksi hyväksyttiin yksimielisesti ja lausuma kuuluu seuraavasti:

SAK:n XI edustajakokouksen kulttuuripoliittinen lausuma

Kulttuuri on osa yhteiskuntaelämää. Käsitteessä kulttuuri on kysymys ihmisten ajatteluun ja jokapäiväiseen elämään vaikuttamisesta. Kamppailu kulttuurista on kiinteä osa työväenluokan taistelua tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta. Taiteet, tieteet, joukkoviestintä, koulutus ja ihmisten luova toiminta on saatava palvelemaan koko kansan etuja. Siksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että kulttuuria luodaan, tuotetaan, kehitetään ja levitetään kansan enemmistön ehdoilla.

SAK on huolestunut lisääntyvästä eriarvoisuudesta kulttuurin alueella, kulttuurielämän kaupallistumisesta ja yhteiskunnan kulttuuripoliittisten toimenpiteiden riittämättömyydestä. Nämä ilmiöt ovat uhkaavasti johtamassa siihen, että ihminen myös kulttuurin alalla köyhdytetään ja siten estetään hänen henkiset ja aineelliset mahdollisuutensa luovaan ilmaisuun sekä arvostelemaan suhtautumiseen itseensä ja ympäristöönsä.

Viime vuosina valtionhallinnon piirissä on kiinnitetty huomiota kulttuuripoliittisiin kysymyksiin. Samaan aikaan ja paljon nopeammin on kuitenkin kulttuurielämässä tapahtunut kehitystä, joka on muuttamassa kulttuurin ja tiedonvälityksen osaksi markkinatalouden järjestelmää, hyödykkeeksi, jota ostetaan ja myydään. Yhteiskunnan ylläpitämät ja tukemat kulttuuripalvelukset tavoittavat väestön epätasaisesti ja palvelevat erityisesti työväestöä heikosti. Sen sijaan teollisesti tuotettu ja kaupallisesti levitetty kulttuuri tavoittaa koko väestön tehokkaasti. Näiden ilmiöiden vastapainona on suuri merkitys kaikella kansallisella kulttuurilla ja aivan erityisesti työväen kulttuurilla, joka edistää ihmisen henkistä uusiutumista, vastustaa ihmisarvon alentamista, korostaa ihmisten veljeyttä ja tukee rauhaa ja yhteiskunnallista edistymistä.

SAK pitää tavoitteenaan luoda edellytyksiä ihmisen kaikinpuoliselle kehittämiselle myös kulttuurin alalla. Nykyinen tilanne ei tue tätä pyrkimystä. Kulttuurin alalla päin vastoin vahvistetaan samaa ilmiötä, joka työelämässä supistaa ihmisen luovat mahdollisuudet vain ositetun, mekaanisen työvaiheen toteuttamiseen. Yhteiskunnalta tarvitaan kulttuurielämän kehittämisessä uusia ja huomattavasti tehokkaampia toimenpiteitä.

SAK edellyttää, että tehokkaamman kulttuuripolitiikan toteuttamiseksi yhteiskunta:

- lisää kulttuuripalveluja siten, että ne ovat koko väestön ulottuvilla
- kohdistaa erityistä tukea työväen kulttuurin ja työväestön kulttuuriharrastusten edistämiseen
- luo edellytykset kansallisen demokraattisen kulttuurielämän kehitykselle parantamalla kulttuuriyöntekijöiden ja -harrastajien toimintaedellytyksiä
- kiinnittää erityistä huomiota lasten ja nuorten asemaan kulttuurielämässä luomalla heille todellisia mahdollisuuksia osallistua aktiivisesti luovaan toimintaan ja torjumalla näihin ikäryhmiin kohdistuvan kaupallisen riiston

- kehittää koulutusjärjestelmäämme niin, että se luo kansalaisille tasavertaiset edellytykset osallistua kulttuurielämään
- vähentää liike-elämän kasvavaa vaikutusta joukkotiedotusvälineissä ja rajoittaa kaupallisen televisiotoiminnan, mukaanluettuna kaupallinen kaapelitelevisio, leviämistä maassamme
- rajoittaa ja ohjaa lainsäädännöllä ja muilla tavoin kansainvälisen kaupallisen tajuntateollisuuden vaikutusta maassamme.

SAK katsoo, että kansalaisten kulttuuriaktiivointi ja kulttuuripalvelusten välitys ovat parhaiten toteutettavissa kansalaisjärjestöjen kautta. Työväen kulttuuri- ja sivistysjärjestöillä on parhaat edellytykset palvella työväestön kulttuuriharrastuksia sen tarpeita vastaavalla tavalla.

Samalla kun SAK antaa tukensa yhteiskunnan kulttuuripolitiikan uudistamiselle, SAK katsoo, että työväen ammatillisten ja poliittisten järjestöjen on kiinnitettävä suurempaa huomiota kulttuuriharrastusten kehittämiseen ja annettava tukensa työväestön piirissä tapahtuvalle omaehtoiselle harrastustoiminnalle.

Samoin SAK katsoo, että ammattiyhdistysliikkeen on tuettava työväen lehdistöä, joka on kaupallisesta vaikutusvallasta vapaata työväestön omaa joukkoviestintää.

Ammattiyhdistysliikkeen kulttuuripoliittisen aktiivisuuden kokoamiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan konkreettisia tavoitteita ja toimintamalleja. Tämän vuoksi SAK:n XI edustajakokous pitää tarpeellisena, että:

SAK:n hallitus valmistelee kulttuuripoliittisen tavoite- ja toimintaohjelman.

Puheenjohtaja: Sen johdosta että valiokunnat eivät ole edistyneet työssään toivotussa vauhdissa, on aiheellista nyt keskeyttää täysistunto. Jatkamme täysistuntoa klo 11. Mutta samalla ilmoitetaan, että SKDL:n ryhmä kokoontuu välittömästi entisessä kokoontumispaikassa. Toivon mukaan voivat edustajat myös järjestää kampeensa huoneista sitten johonkin sopivaan paikkaan tänä aikana ennen klo 11 jatkuvaa istuntoa.

Kokous keskeytetään ja sitä jatketaan klo 11.

Kokous keskeytyi klo 10.11.

Kokousta jatkettiin kello 11.03.

Puhetta johti Pekka Virtanen.

Puheenjohtaja: Edustajakokous jatkuu! Edustajia pyydetään asettumaan paikoilleen.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Ennen asioiden käsittelyyn siirtymistä pyydämme vielä tältä paikalta huomauttaa siitä, että järjestävä valiokunta on täällä edustajien toimesta

esitetyn Chile-keräystoimenpiteen johdosta ryhtynyt sellaiseen toimenpiteeseen, että tämän kongressisalin eteisaulassa on laatikko, johon voidaan sijoittaa varoja Chilen työntekijöiden ja ammattiyhdistystoiminnan tukemiseen. Järjestävä valio-kunta toivoo, että kukaan kokousedustajista ei sivuuttaisi tätä laatikkoa panematta siihen ropoansa. Tarkoitus on tietenkin, ettei joka kerta laatikon ohi mennessä tarvitse rahaa panna, mutta ainakin yhden kerran nyt tämän kokouksen aikana kuljettaessa varallisuuden mukaan toivotaan tukea tälle jalolle tarkoitukselle.

Kun istuntoa nyt jatketaan, niin pöytäkirjaan merkittäväksi ilmoitetaan, että kello 11 tänään on 468 edustajaa ilmoittanut olevansa läsnä. Näin ollen poissa on viisi kokousedustajaa.

Ilmoitukset merkittiin.

15 § (jatkoa)

Valtuuston valinta

Puheenjohtaja: Siirrymme käsittelemään asialistan eli työjärjestyksen 15. kohtaa ja nimenomaan niiden muiden valtuuston varsinaisten jäsenten ja varajäsenten valintaa siltä osalta, joita ei jo valtuustoon tähän mennessä aikaisemmin tehdyllä päätöksellä ole valittu.

Varsinaisten jäsenten ja henkilökohtaisten varajäsenten vaali

Puheenjohtaja: Valitaan valtuuston varsinaiset jäsenet. Tämä asiakohta perustuu sääntöjen 16 §:ään, jossa mainitaan mm.:

»Varsinainen edustajakokous valitsee kunkin jäsenliiton piiristä valtuustoon yhden varsinaisen jäsenen ja hänelle kaksi henkilökohtaista varajäsentä kutakin alkavaa 6 000 henkilöjäsentä kohden. Edustajakokousta edeltäneen vuoden toisen vuosineljänneksen jäsenmaksutilityksen perusteella määrätään, kuinka monta jäsentä kunkin jäsenliiton piiristä valtuustoon valitaan.

Järjestön hallituksen jäsenet voidaan valita valtuuston jäseniksi».

Vaalivaliokunta on käsitellyt liittojen tekemien ehdotusten pohjalta valtuuston sekä varsinaisia että varajäseniä koskevat ehdotukset. Vaalivaliokunnan toimesta ilmoitetaan, että useimpien liittojen kohdalla on vaalivaliokunta voinut yksimielisesti yhtyä liittojen tekemiin esityksiin ja suositaa edustajakokouksen päätettäväksi sen mukaista ratkaisua. Sitä vastoin on muutamien liittojen kohdalla tapahtunut niin, että valiokunta ei ole yksimielinen. Minä esittäisin tämän asian osalta sellaista käsittelyjärjestystä, että ensiksi käytäisiin lävitse vaalivaliokunnan ehdotukset siltä osalta, kuin ne ovat yksimielisiä, ja sen jälkeen tarkasteltaisiin kysymystä niistä liitoista, joiden kohdalla vaalivaliokunta ei ole päässyt yksimielisyyteen.

Asia käsitellään sääntöjen määräyksiin perustuen liittokohtaisena ratkaisuna. Sen vuoksi tulen täältä esittämään liiton nimet ja sen yhteydessä ehdotuksen, joka perustuu vaalivaliokunnan esitykseen. Nyt on ilmoitettava, että siinä luette-

lossa, joka edustajille on jaettu, on eräitä epätasällisyyksiä. Eräiden seikkojen vuoksi on tullut jopa kokonaan toinen henkilö valituksi listassa mainitun tilalle. Niin ikään jonkun henkilön nimi on merkitty virheellisesti, mutta me tulemme täältä kunkin sellaisen liiton kohdalta, jossa tarkistus on tarpeen jaettuun luetteloon nähden, esittämään nämä havaitsemamme tarkistukset, mutta ennen varsinaista liittokohtaista valtuuston varsinaisten jäsenten esittelyä on meillä pyydetty asia-kohtaan puheenvuoro.

Erkki Välimaa (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Pyytäisin tiedustella puheenjohtajalta, mitenkä menetellään, kun nyt on työjärjestyksen mukaisesti yksi kokonaisuus, josta myös vaalivaliokunnan esitys tulee yhtenä kokonaisuutena. Onko mahdollista niin, että kaikkien näiden liittojen osalta nämä muutosesitykset voidaan tehdä yhtenä kokonaisuutena, vai pitääkö nämä muutosesitykset tehdä joka kerta kummankin liiton osalta erikseen? Viittäisin tässä myös meille jaettuun työjärjestyksen mukaiseen ohjeeseen. Kiitoksia!

Puheenjohtaja: Me olemme ymmärtäneet asian niin ja oikeastaan sopineekin kokouksen jouduttamista silmällä pitäen sitä, että käsittelemme nämä yksimielisesti esitetyt ehdotukset ensin, jolloinka ei ainakaan toistaiseksi ole tietoa, että muutosesityksiä tehtäisiin, ja sen jälkeen olisi ilmoitettu erikseen, miten menetellään niiden kysymysten kohdalla, jotka ovat aiheuttaneet erilaisia näkemyksiä. Mutta voimme jo tässä yhteydessä saattaa tiedoksi, että puhemiehien on tarkoitus esittää sellaista menettelyä, että muutosesitykset voidaan tehdä yhdellä kertaa sekä varsinaisten että varajäsenten osalta niin monen liiton kohdalta kuin katsotaan tarpeelliseksi. Tulemme myös suosittelemaan asiasta myöhemmin mahdollisesti suoritettavaa äänestystä varten yhtä äänestystä, jolloinka ratkaistaisiin kysymys yhdellä kertaa, jos edustajakokous tällaisen menettelyn hyväksyy. Mutta emme katso sitä tässä vaiheessa vielä nyt tarpeelliseksi esittää, koska tässä on monta asiaa, ennen kuin saavumme siihen kohtaan, kun tämä tulee ratkaistavaksi. Asian jouduttamista silmällä pitäen tarkoitus on, että kunkin liiton kohdalla täällä esitellään sekä varsinaiset että varajäsenet, ja kysymys on siis sen jälkeen selvä, kun liittokohtaisesti molemmat tulevat erikseen näin nimetyiksi.

Onko jotakin epäselvää tähän asiaan liittyen? Voidaan ryhtyä suorittamaan valtuuston jäsenten valintaa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksyttiin yksimielisesti vaalivaliokunnan ehdotus varsinaisiksi ja varajäseniksi puheenjohtajan huomauttaessa tarkistuksista edustajille jaettuun luetteloon nähden kaikkien muiden liittojen osalta paitsi Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto, Metallityöväen Liitto ja Rakennustyöläisten Liitto.

Puheenjohtaja: Tähän kohtaan ennen jatkokäsittelyä on pyytänyt Erkki Välimaa puheenvuoron.

Keskustelu

Erkki Välimaa (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kuten äsken menettelytapakysymyksenä tein kysymyksen ja kyselin siinä, missä järjestyksessä tämä tullaan tässä nyt viemään, niin siinä oli tarkoituksena se, että tätä kokousaikaa voitaisiin käyttää tehokkaasti hyväksi, ja siinä mielessä, kun tässä vaalivaliokunnan esitys valtuuston jäseniksi ei kaikilta osiltaan vastaa tässäkin kokouksessa paljon painotettua suhteellisuutta ja tasapuolisuutta, tämän johdosta teen seuraavat muutosesitykset vaalivaliokunnan esitykseen valtuuston jäseniksi:

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliittoon esitän Erik Ruotsalaista Leo Roppolan tilalle ja hänen henkilökohtaisiksi varajäsenikseen Jouko Heikkilää ja Lauri Pekolaa. Metallityöväen Liiton osalta esitän Helge Talvitien tilalle Seppo Juvosta. Helge Talvitien osalta perusteluna se, että Helge • Talvitie on tällä hetkellä eduskunnan jäsen eikä näin ollen varmasti ole paras mahdollinen ehdokas SAK:n valtuustoon. Juvosen varamieheksi sitä vastoin esitän Antti Haapavuorta ja Pekka Aaltosta. Edelleen esitän Rakennustyöläisten Liitto r.y:n osalta Toivo Koivistoa vakinaiseksi Sole Halmeen tilalle, ja Koiviston varamieheksi esitän Onni Miettistä ja Veikko Lipposta.

Veikko Laine (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Kannatan Erkki Välimaan tekemiä muutosesityksiä.

Kari Kinos peruutti puheenvuoronsa.

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: Puhemiehistössä tulkitaan tämä Välimaan puheenvuoro siten, että ei voi olla kysymys jonkun henkilön tilalle asettamisesta, vaan kysymys on ehdokkaan esittämisestä SAK:n valtuustoon. Kun tämän johdosta on tullut esitetyksi ehdokkaita enemmän kuin mitä asianomaiset liitot SAK:n sääntöjen mukaan voivat valtuustoon saada, niin sääntöjen määräysten mukaan on edustajakokouksen ratkaistava tältä osalta kysymys äänestämällä.

Äänestysesitys

Puheenjohtaja: Minä pyytäisin esittää sellaista asian käsittelyjärjestystä, että koska ei ole pyydetty vaalia, niin me voisimme nämä kysymykset ratkaista nyt yhdellä kertaa ja yhdellä äänestyksellä sen jälkeen, kun tämä päätösesitys on esitelty. Voiko edustajakokous olla yhtä mieltä siinä, että vaalivaliokunnan ehdotus näiden nyt vielä ratkaisematta olevien liittojen osalta pantaisiin vastaan niitä muutosesityksiä, joita on täällä nyt kolmen liiton osalta. Jos tällä tavalla voidaan menetellä, niin me katsoisimme että edustajakokous ymmärtäväisesti suhtautuen, täällä ehkä vieläkin tärkeämpien asioiden käsittelylle aikaa varaten

on tämän asian hyväksynyt.

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliiton osalta on vaalivaliokunnan ehdotus jaettu kokousedustajille. Lisäehdotuksena on tehty varsinaisen jäsenen kohdalle: Erik Ruotsalainen.

Metallityöväen Liiton kohdalta on vaalivaliokunnan esitys jaettu ja siinä esiintyvät nimet täyttävät sääntöjen määräyksen lukumäärään nähden, mutta täällä on tehty ehdotus Seppo Juvosen nimeämisestä SAK:n valtuustoon Metallityöväen Liiton edustajana. Metallityöväen Liiton edustajia koskevalta osalta on korjauksia: Järvinen, Pekka tulisi Antti Haapasen tilalle Eino Joutsijoen varamieheksi. Tuliko tämä nyt selville? Siis Järvinen Pekka, Antti Haapasen tilalle Eino Joutsijoen varamieheksi. Lisäksi on nimentarkistus, Alhonoja, Kari. Teille jaetussa listassa lukee Alhonoja, Erkki. Oikea nimi on Alhonoja, Kari.

Rakennustyöläisten Liittoa koskevalta osalta on muutoin kaikki teille jaetun listan mukaisessa kunnossa, mutta lisäksi on esitetty Toivo Koiviston nimeämistä SAK:n valtuuston varsinaiseksi jäseneksi.

Äänestys vaalivaliokunnan esityksen ja siitä poikkeavien esitysten kesken

Puheenjohtaja: Kun näin on kolmea liittoa koskevalta osalta tehty vaalivaliokunnan esityksestä poikkeava esitys, niin esittäisin, että me ratkaisisimme tämän kysymyksen äänestämällä, ja sen johdosta pyydetään ääntenlaskijoita varautumaan tätä toimenpidettä varten.

Äänestysesitys

Puheenjohtaja: Äänestysesitys on se, että ensiksi nostavat edustajakorttinsa kaikki ne, jotka ovat vaalivaliokunnan muutoin yksimielisen esityksen kannalla, jotka korjattuina on täällä nyt esitelty, ja sen jälkeen nostavat korttinsa ne, jotka ovat Erkki Välimaan esittämän ja Veikko Laineen kannattaman esityksen kannalla näissä henkilönimissä. Äänestysesitys voidaan hyväksyä?

Äänestysesitys hyväksyttiin.

Äänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Äänestys alkaa! Nyt nostavat korttinsa ne, jotka ovat vaalivaliokunnan esityksen kannalla.

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Reippaasti liikkeelle! Jaha, nyt voidaan laskea edustajakortit.

Kokouksesta: Onkos tämä nyt selvä?

Puheenjohtaja: Ei ole vielä.

Tämän jälkeen nostavat edustajakorttinsa ne, jotka ovat tehdyn muutosesityksen hyväksymisen kannalla.

Tämän tapahduttua totesi

Puheenjohtaja: Äänestyspäättös julistetaan: vaalivaliokunnan ehdotus on saanut 432 ääntä ja vastaehdotus 28 ääntä. Näin ollen on vaalivaliokunnan ehdotus tullut hyväksytyksi.

Kuitenkin vielä haluttaisiin esittää, että vaikka vaalivaliokunta on moneen kertaan tarkistanut nimiä, niin kuitenkin on esiintynyt vielä tarkistamisen tarvetta. Mm. Rakennusliiton osalta Meriläinen, Pentti pitää olla Meriläinen Pertti, ja Liikeliihtoa koskevalta osalta pitäisi olla oikea nimi Kormano, se esiintyy Kormamona ja pitäisi olla Kormano, Martti. Kuitenkin tulkitsemme asian sillä tavalla, että vaalivaliokunnan esitys siihen tehtyine täsmennyksineen on nyt vahvistettu SAK:n valtuuston kokoonpanoksi niin varsinaisia kuin varajäseniäkin koskevilta osilta. Jos on niin, että vieläkin ilmenee joitakin sanavirheitä, niin edustajakokous oikeuttaa tarkistamaan nämä nimet sellaisiksi, että ne ovat täsmälleen sellaiset kuin nimet ovat.

Äänestyksen tulos merkittiin pöytäkirjaan huomioon ottaen nimiin esitetyt täsmennykset.

Puheenjohtaja: Tämän lisäksi esitetään SAK:n sääntöjen 16 §:ään perustuen, että SAK:n hallituksen jäsenet ovat myös valtuuston jäseniä aivan samalla tavoin kuin käytäntö on tähänkin saakka ollut. Edustajakokous voinee vahvistaa sen, että valtuuston jäseniksi nimetään myös SAK:n hallituksen jäsenet siinä järjestyksessä kuin aikaisempi käytäntö edellyttää.

Keskustelua ei syntynyt.

Puheenjohtaja: Esitys hyväksytään!

Valtuuston jäseniksi hyväksyttiin sääntöjen 16 §:n mukaisesti myös SAK:n hallituksen jäsenet.

Puheenjohtaja: Näin ollen kysymys valtuuston varsinaisten ja varajäsenten valinnasta on loppuun käsitelty.

Valtuuston varsinaisiksi ja henkilökohtaisiksi varajäseniksi tulivat valituiksi seuraavat:

Varsinaiset jäsenet

Henkilökohtaiset varajäsenet

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijän itto r.y.

Moisio, Onni

Pennanen, Aatos

Eerola, Matti

Sainio, Toivo

Pihlajisto, Matti

Piipponen, Eljas

Peltola, Veikko

Ruohomäki, Erkki

Tyrväinen, Pentti

Goman, Arvo

Roppola, Leo

Laihin, Keijo

Sahlman, Raimo

Kiviniemi, Jorma

Ruotsalainen, Eerik

Koivuniemi, Tommi

Valli, Mikko

Laukkanen, Jouni

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto r.y.

Eriksson, Eva

Pukkiviitta, Minne

Setälä, Eira

Viren, Seija

Rautavuori, Leena

Haikonen, Sylvi

Harju, Terttu

Kinos, Kari

Arffman, Anitta

Pajari, Liisa

Kallio, Jorma

Byysing, Veikko

Heikkilä, Tauno

Mynttinen, Airi

Pinomäki, Laura

Rinne, Aarre

Saren, Anita

Hyryläinen, Elsa

Ilmailualan Unioni r.y.

Kuisma Pentti

Helminen, Risto

Sillanpää, Martti

Järjestötoimitsijain Liitto r.y.

Savolainen, Risto

Tiihonen, Rajja

Mikkonen, Risto

Varsinaiset jäsenet**Henkilökohtaiset varajäsenet****Kemian Työntekijäin Liitto r.y.**

Koski, Eija-Liisa

Piepponen, Sulo

Lehtilä, Kalevi

Vasenkari, Tarmo

Käyrä, Esteri

VValenius, Eila

Juvonen, Aarre

Lyhty, Veikko

Mettovaara, Eino

Kuronen, Martta

Karppinen, Irja

Jukola, Maire

Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.

Lehtonen, Pekka

Verta, Teuvo

Kiviranta, Jaakko

Mauno, Esko

Peltola, Teuvo

Liehu, Ahti

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

Hallamaa, Timo

Leino, Asta

Ikonen, Viljo

Helenius, Anita

Mantere, Jukka

Perttula, Arja

Hellsberg, Raija

Ahonen, Mirjam

Vornanen, Eila

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto r.y.

Ahvenainen, Oiva

Still, Hugo

Lehto, Terho

Hoivala, Pekka

Törnqvist, Lauri

Palomäki, Lahja

Lehto, Arvo

Koskinen, Valio

Kattainen, Orvo

Niittylahti, Aleksi

Tallberg, Per

Lindroos, Paul

Jokela, Veli

Sjöroos, Anna-Liisa

Jussila, Hilka

Koskinen, Simo

Leinonen, Pentti

Komulainen, Osmo

Lehtonen, Sirkka

Paananen, Annikki

Seppänen, Alpo

Halminen, Erkki

Ossi, Aarto

Varsinaiset jäsenet

Kemi, Juhani
Harmaanen, Erkki
Pohjanvirta, Erkki
Hiili, Ulla
Arponen, Mirja
Hietanen, Aune
Vesterholm, Maija
Laiho, Taisto
Kotaviita, Seppo
Suomi, Eelis

Henkilökohtaiset varajäsenet

Leskinen, Eino
Luokkala, Pentti
Koskela, Ville
Rautsiala, Olli
Karttunen, Viljo
Kyötikki, Uuno
Pakkanen, Taito
Forsell, Ritva
Katajamäki, Aila
Haukkavuori, Laina
Jylhäkallio, Varma
Penttinen, Aino
Riihimaa, Mirja
Alhola, Martta
Törrönen, Matti
Anttila, Senja
Säävälä, Timo
Markkanen, Arvi
Artosola, Otto
Kasari, Erkki
Saano, Ensio

Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.

Laine, Jaakko O.
Haanperä, Leena

Ilen, Tauno
Sundberg, Pauli
Antosalo, Viljo
Oranen, Erkki

Liiketoimintekijäin Liitto r.y.

Kormano, Martti
Lahtinen, Maire
Viita, Erkki
Viljanen, Matti
Virtanen, Naimi
Savolainen, Salme
Sivonen, Salme

Ikäheimonen, Kaija
Mäkinen, Tellervo
Pelkonen, Arja
Palmroos, Nils
Jauhiainen, Juha
Laaksoharju, Eeva
Iltanen, Pekka
Säteri, Kaija
Laine, Kaarlo
Toivonen, Eine
Aula, Anna
Huttunen, Onerva
Asikainen, Asko

Varsinaiset jäsenet

Mähönen, Aimo

Urponen, Anja

Stenman, Yrjö

Huttunen, Pauli

Isosalo, Lauri

Pajula, Eeva

Silen, Raija

Henkilökohtaiset varajäsenet

Suutari, Ritva

Jalava, Kirsti

Peräkylä, Pentti

Boman, Marja-Liisa

Suokas, Irja

Kairimo, Reijo

Saarela, Irma

Hytönen, Tarja

Halonen, Liisa

Suojanen, Anni

Sonkajärvi, Lassi

Pullinen, Pirjo

Lavikainen, Eeva

Kanerva, Kerttu

Saari, Anneli

Metallityöväen Liitto r.y.

Hänninen, Reijo

Lundell, Bo

Luukka, Kari

Gustafsson, Pentti

Havin, Martti

Kuromaa, Reino

Kuusinen, Raili

Partanen, Harry

Vepsäläinen, Pentti

Kaurio, Matti

Valtonen, Pentti

Leinonen, Olavi

Hotakainen, Kimmo

Remes, Vieno

Käppi, Hilikka

Nordström, Ingvall

Kangasniemi, Elsi

Jämsänen, Lauri

Hannula, Kauko

Järvinen, Allan

Toivari, Mauri

Vuorinen, Rauli

Kotilainen, Antti

Nurmi, Eero

Koskinen, Tauno

Mentula, Irja

Karvonen, Kerttu

Moisio, Tapio

Kaleva, Keijo

Eerola, Tenho

Temonen, Vilho

Kontuvirta, Jouko

Kiema, Ahti

Rapo, Harri

Michelsson, Algot

Räsänen, Raimo

Koponen, Taisto

Kaartinen, Johannes

Haapamäki, Eeva-Liisa

Varsinaiset jäsenet

Karjalainen, Eero Kalevi
Mäkelä, Kalevi
Haverinen, Otto
Joki, Paavo
Torvela, Juhani
Tiainen, Alise
Martikainen, Kalevi
Talvitie, Helge
Asikainen, Arvo
Väisänen, Urho
Joutsijoki, Eino
Alhonoja, Kari

Henkilökohtaiset varajäsenet

Hietala, Leevi
Paksuniemi, Sulo
Vuori, Terttu
Lehto, Eino
Schroderus, Elis
Oslanus, Olavi
Lahti, Pentti
Backlund, Harald
Koskela, Antti
Törmälä, Juhani
Kuusinen, Raimo
Kunnas, Hilma
Karkkunen, Heikki
Väänänen, Lea
Paananen, Kari
Saarinen, Lauri
Nurkkala, Sulo
Tenhunen, Reijo
Myllynen, Erkki
Hiltunen, Taisto
Järvinen, Pekka
Salminen, Pertti
Outinen, Ismo
Jokinen, Hannu

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.

Fontell, Eija-Liisa
Rae, Pertti
Koponen, Matti
Leppänen, Pentti
Rantamäki, Esko
Pöysä, Teuvo
Karjalainen, Paavo
Kuoppa, Mikko

Anttila, Anja
Jokinen, Irma
Kolkka, Teuvo
Vainonen, Alpo
Oinonen, Pertti
Vänttinen, Kauko
Karimaa, Esko
Nurmi, Veikko
Lindroos, Reijo
Tikkaoja, Lennart
Ihalainen, Armas
Jääskeläinen, Matti
Hämäläinen, Toivo
Honka, Jenny
Välimäki, Timo
Reittu, Benjamin

Varsinaiset jäsenet

Kovanen, Pauli

Puutyöväen Liitto r.y.

Asikainen, Kari

Illman, Hilka

Immonen, Pentti

Pirttikangas, Pentti

Vesimäki, Kauko

Mäkelä, Leevi

Immonen, Tyyne

Virtanen, Harri

Henkilökohtaiset varajäsenet

Hytönen, Raimo

Antikainen, Väinö

Kipinä, Raimo

Kuparinen, Kalevi

Koski, Anna-Liisa

Koivisto, Tuulikki

Pihlaja, Seppo

Suhonen, Esa

Kannisto, Tauno

Matveinen, Raimo

Järvinen, Irja

Väisänen, Pertti

Ståhlberg, Karl-Gustav

Savikko, Hannu

Mäkivuoti, Kauko

Lavikainen, Veikko

Kauppila, Matti

Juusti, Toimi

Rakennustyöläisten Liitto

Lille, Kaarlo

Karpinen, Veikko

Skyttä, Seppo

Eriksson, Birger

Onkalo, Mikko

Ohisalo, Kauko

Kelo, Raimo

Lehtikangas, Reino

Mäkelä, Timo

Halme, Sole

Parkkonen, Jouko

Salomaa, Lauri

Riikonen, Matti

Simola, Erkki

Koponen, Veikko

Larnimaa, Kauko

Heiskanen, Tauno

Dahl, Markus

Puustinen, Vilho

Heikkinen, Seppo

Varpalahti, Seppo

Räty, Reino

Lampelo, Sanni

Kajan, Reijo

Honkala, Pentti

Enojärvi, Hilka

Helminen, Eila

Tamminen, Kauko

Kannisto, Valio

Heino, Into

varsinaiset jäsenet

Aaltonen, Pekka
Grönvall, Aino
Mäki, Erkki
Salonen, Harri
Saikkonen, Kari
Tuunanen, Alpo
Vannekari, Matti

Henkilökohtaiset varajäsenet

Meriläinen, Pertti
Haavisto, Kaarina
Pukki, Eero
Finne, Lauri
Toivonen, Mikko
Tyyskä, Raimo
Tervo, Ilmari
Takari, Markus
Savolainen, Risto
Otranen, Pentti
Rantanen, Aarne
Mattila, Keijo
Vauramo, Sauli
Riikonen, Aarne

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.

Rimmi, Eila
Kellari, Anni
Rajala, Taisto
Aavasaari, Väinö
Rantakallio, Inkeri
Talasmäki, Arto
Laajos, Aarne

Zitting, Arvo
Riipinen, Anna-Maija
Lemettinen, Pekka
Herrala, Sirkka
Alajärvi, Markku
Nieminen, Eila
Moilanen, Erkki
Ruotsalainen, Olavi
Koistinen, Anja
Lampinen, Eira
Sutinen, Arvi
Kauppinen, Anni
Ronkainen, Olavi
Haapanen, Ilmari

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.

Levo, Pentti
Suominen, Toive
Rauhala, Raimo
Leino, Pekka

Tuomi, Tauno
Rantanen, Viljo
Hiiri, Kalervo
Salminen, Viljo
Tuominen, Teuvo
Väisänen, Jaakko
Rautiainen, Aulis
Lehtinen, Reijo

Varsinaiset jäsenet**Henkilökohtaiset varajäsenet****Suomen Laivanpäälystöliitto r.y.**

Rislakki, Henrikki

Nylund, Sven-Erik
Trast, Veikko**Suomen Maaseututyöväen Liitto r.y.**

Saavalainen, Sirkka

Ilonen, Esko
Rantala, Martti
Salminen, Rudolf
Tiittanen, Linda
Malinen, Tauno
Kämä, Lauri
Koponen, Onni
Simonen, Olavi

Hänninen, Kalevi

Mikkonen, Veikko

Reinikainen, Juho

Suomen Merimies-Unioni r.y.

Anttila, Reijo

Järvinen, Pauli
Kronsieff, Mikko
Aalto, Ari
Saarinen, Lauri
Mustapää, Pentti
Reponen, Reino

Heinonen, Lauri

Herdin, Robert

Suomen Muusikkojen Liitto r.y.

Taivainen, Jorma

Hakulinen, Ari
Mononen, Juha**Suomen Sosialidemokraattinen Sanomaiehtimiesliitto r.y.**

Tuominen, Lauri

Toivonen, Kauko
Valonen, Anu**Suomen Sähköalantöntyöntekijäin Liitto r.y.**

Perälä, Esko

Varjonen, Heikki
Räsänen, Eero
Niininen, Veikko
Merikoski, Heikki
Tihinen, Reijo
Kymäläinen, Juhani
Hanhinen, Aulis
Yliharju, Gunnar

Talala, Paavo

Kaipiainen, Urpo

Teimonen, Rauno

Varsinaiset jäsenet

Henkilökohtaiset varajäsenet

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.

Mattila, Juhani

Maaranen, Heimo
Torni, Maire

Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.

Mauri, Teuvo

Kallio, Vieno
Liukkonen, Matti

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.

Salo, Tauno

Sylgren, Taisto
Kankare, Toivo

Leino, Irma

Nissinen, Hilikka
Uusitalo, Mirjami

Lamminen, Irma

Mannila, Kaarina
Rajala, Kaarina

Oraharju, Airi

Saukoski, Vuokko
Virtanen, Lempi

Toivola, Vuokko

Vienonen, Katri
Ruusunen, Leena

Rostedt, Eino

Nieminen, Tapio
Marjamäki, Kauko

Pelander, Anni

Vainio, Pirjo
Salminen, Marjatta

Järvinen, Aura

Salo, Tuula
Haukka, Kauko

Toimittajaliitto r.y.

Uljás, Risto

Jaakkola, Reino
Lappalainen, Ilkka

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.

Niittoaho, Keijo

Kahila, Lauri
Marttinen, Eino

Koskela, Sulo

Kola, Seppo
Saarinen, Tuure

Hanhikorpi, Jouko

Saarenketo, Kari
Kettunen, Sylvi

Mälkiä, Jouko

Helimäki, Sakari
Raike, Kyllikki

Varsinaiset jäsenet

Kinnaslampi, Marja-Liisa

Aarnio, Aimo

Pirinen, Jorma

Kiuru, Tauno

Ihalainen, Eino

Roivas, Väinö

Martikainen, Olavi

Syrjänen, Lasse

Laari, Kaarlo

Koskinen, Paavo

Mätäsaho, Aarre

Henkilökohtaiset varajäsenet

Kujanpää, Lea

Savolainen, Kaisa

Ahonen, Henry

Aikio, Eelis

Timperi, Veikko

Lindholm, Jukka

Saviniemi, Matti

Jokinen, Matti

Laakso, Heikki

Kihlström, Veijo

Arvola, Väinö

Nenonen, Tuomo

Ahven, Viktor

Mäkinen, Risto

Vahtera, Pentti

Kinanen, Urpo

Liukkonen, Veikko

Ranta, Erkki

Jokihaara, Tapani

Oksanen, Kalevi

Vilander, Jorma

Keinänen, Veikko

Yleinen Lehtimiesliitto r.y.

Lehtinen, Aino

Leinonen, Viljo

Vallin, Arvo

Edustajakokouksen lausumat

Puheenjohtaja: Siirrymme seuraavaksi käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 19 ehdotuksia edustajakokouksen julkilausumiseksi. Päätös- ja julkilausumavalio-kunnan puheenjohtaja Lauri J. Havia!

Päätös- ja julkilausumavalio-kunnan ehdotus kansainväliseksi lausumaksi

Lauri J. Havia: Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajat! Ensimmäisenä päätös- ja julkilausumavalio-kunta ehdottaa kansainvälisen lausuman hyväksymistä. Se on teille jaettu. Valio-kunnan ehdotus on täysin yksimielinen ja valiokunta ehdottaa, että edustajakokous hyväksyisi teille jaetun luonnoksen kansainväliseksi lausumaksi.

Puheenjohtaja: Kiitos esittelystä!

Keskustelu

Pauli Kukkonen (Metallityöväen Liitto r.y.): Hyvät toverit! Tähän päätös- ja julkilausumavalio-kunnan esitykseen tästä kansainvälisestä lausumasta haluaisin tehdä seuraavan muutosesityksen sivulle 3 kappaleeseen 2, jossa alkaa teksti seuraavasti:

»Suhteita tulee edelleen kehittää kahdenpuolisella ja monenkeskisellä tasolla kaikkien järjestöjen kanssa ...».

Ja sitten tulisi tämä uusi lause: » ... mm. MAL:n kanssa SAK:n voimavarojen sallimissa puitteissa ...».

Veikko Alho (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Pyydän kannattaa tätä Pauli Kukkonen tekemää muutosehdotusta tähän julkilausumaan.

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: On esitetty kannatettu ehdotus päätös- ja julkilausumavalio-kunnan ehdotukseen nähden, jonka johdosta toteamme, että on kaksi ehdotusta, joiden kesken on toimitettava ratkaisu.

Selonteko oli oikea.

Koeäänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Minä ehdotan koeäänestystä ja ehdotan, että ne, jotka ovat päätös- ja julkilausumavalio-kunnan esityksen kannalla, nostavat nyt edustajakorttinsa.

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Enemmistö! Hyväksytään!

Kansainvälinen lausuma oli tullut hyväksytyksi päätös- ja julkilausumavalio-kunnan esittämässä muodossa ja kuuluu seuraavasti:

Kansainvälinen lausuma

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön edustajakokous toteaa, että jännityksen lieventymiskehitys, johon työväenliike on merkittävästi vaikuttanut kansallisesti ja kansainvälisesti, on johtanut Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen päätösasiakirjojen allekirjoittamiseen korkeimmalla valtiollisella tasolla Helsingissä. Tämä historiallinen asiakirja on luonut uudenkaltaiset rauhanomaiset edellytykset Euroopan valtioiden rinnakkainelolle ja työväenluokan asemaa voimistavalle yhteiskunnalliselle kehitykselle. Kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen on voimakkaasti myötävaikutettava tämän suuntauksen edistämiseksi.

Tätä kehitystä häiritsee vakavasti kapitalistisen talousjärjestelmän syvä kriisi, joka ilmenee maailmantalouden pahimpana lamana vuosikymmeniin. Siitä johtuvan laajan työttömyyden sekä siihen liittyvien, eri maissa esiintyvien äärioikeistolaisten ilmiöiden torjuminen edellyttää kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen entistä tiiviimpää yhteistyötä.

Jännityksen lieveneminen Euroopassa luo edellytykset maailmanlaajuisen rauhan ja tasapainon saavuttamiselle ja avaa uusia mahdollisuuksia aseidenriisun jouduttamiseksi. Kilpavarustelun lopettaminen on tärkeä rauhan ja tasa-arvoisen kehityksen edellytys. Ammattiyhdistysliike toimii aktiivisesti näiden pyrkimysten toteuttamiseksi ja antaa tukensa maailman aseidenriisuntakonferenssin koollekutsumiselle. Samoin edellytetään aktiivista toimintaa niin keskusjärjestöltä kuin sen jäsenliitoilta ja jokaiselta ammattiyhdistysliikkeen jäseneltä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen saavuttaman laajan yhteisymmärryksen syventämiseksi sekä niiden pyrkimysten torjumiseksi, joita viime aikoina on suunnattu tätä vastaan. Suomen ammatillinen työväenliike tukee myös varauksettomasti Suomen puolueetonta rauhanpolitiikkaa. Tämän ulkopoliitiikan kulmakivenä ovat vuoden 1948 Ystävyys-, yhteistyö- ja avunantosopimukseen perustuvat ystävälliset naapuruussuhteet Neuvostoliiton kanssa. Samoin pitkälle kehittynyt yhteistyö Pohjolassa on merkinnyt säilymistä kansainvälisten kriisien ulkopuolella. Tässä kehityksessä on merkittävä Presidentti Urho Kekkosen ehdotus ydinaseettoman Pohjolan luomisesta. Ilolla on myös tervehdittävä yhteistyön kehittymistä kaikkien Itämeren valtioiden välillä mm. ympäristönsuojelun alalla ja sitä on pyrittävä laajentamaan kaikkia yhteisiä asioita koskevaksi.

Yhdistyneiden Kansakuntien julistama uusi maailmantalouden järjestys on saanut kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen yleisen ja laajan tuen. Tämän päämäärän toteutuminen merkitsisi oikeudenmukaisuuden huomattavaa lisääntymistä neuvotteluteitse, kansainvälisten taloudellisten ristiriitojen ja riiston vähenemistä sekä demokraattisen valvonnan ulottamista siihen yksityiseen pääomaan, jolla tällä hetkellä on huomattava valta varsinkin kehitysmaiden luonnonvaroihin sekä taloudelliseen-, poliittiseen- ja sosiaaliseen kehitykseen. Ylikansallis-

ten yhtiöiden tehokas valvonta niin kansainvälisellä kuin kansallisellakin tasolla on päämäärä, jota myös Suomen ammattiyhdistysliike tukee voimallisesti.

Genevessä alkuvuodesta 1975 pidetty Euroopan ammattiyhdistysliikkeen laajapohjainen työympäristökysymyksiä käsitellyt konferenssi oli lähtökohtana uudenlaiselle yhteistyölle eri kansainvälisiin liittoihin kuuluvien ammatillisten järjestöjen kesken. Tämä kehitys vastaa niitä tavoitteita, jotka SAK on periaateohjelmassaan asettanut. Tätä yhteistyötä on aktiivisesti pyrittävä laajentamaan ja erityinen merkitys on Euroopan toisen ammattiyhdistyskokouksen toteutumisella ensi vuoden helmikuussa. Kansainvälisen Ammattiyhdistysliikkeen järjestöllisellä kentällä vallitsee edelleen eroja ja jokaisella kansallisella ja kansainvälisellä järjestöllä on täysi oikeus määritellä linjansa itsenäisesti. Tämä ei kuitenkaan voi eikä saa olla esteenä käytännön yhteistyön kehitykselle.

SAK toimii kansainvälisen yhteisymmärryksen edelleenkehittämiseksi kaikkien työläisten yhteisten etujen pohjalta niissä järjestöissä, joiden jäsen se on - VAKL, EAY, PAY ja TUAC. Suhteita tullaan edelleen kehittämään kahdenpuolisella ja monenkeskisellä tasolla kaikkien järjestöjen kanssa SAK:n voimavarojen sallimissa puitteissa.

Erityisen merkittävää on perinteisen yhteistyön laajentaminen ja yhteistyömuotojen tehostaminen periaateohjelman mukaisesti lähimpien naapureiden Pohjoismaiden ja Neuvostoliiton ammatillisten järjestöjen kanssa. VZSPS:n ja SAK:n yhteistyössä saavutetaan tänä vuonna merkittävä virstanpylväs, kun tulee kulu-neeksi 20 vuotta järjestöjen pysyvän yhteistyökomission perustamisesta.

Kansainvälinen Työjärjestö ILO on ainoa kansainvälistä ja kansallista sosiaalipoliittista lainsäädäntöä laativa ja valvova järjestö, jonka työssä ammattiyhdistysliikkeellä on riippumaton ja täysivaltainen asema. Tämän vuoksi kaikkien ILO:n työntekijäryhmään kuuluvien keskusjärjestöjen tulisi ponnistella järjestön tulevaisuuden turvaamiseksi, sen arvovallan edelleen kehittämiseksi, jotta työväenluokan asemaa voitaisiin parantaa kaikkialla ja erityisesti kehitysmaissa.

Päätehtävänsä, työtätekevien ammatillisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen ja oikeuksien puolustamista ja parantamista, ammattiyhdistysliike kykenee parhaiten edistämään rauhantilan vallitessa. SAK:n periaateohjelmassa osoitetaan rauhan saavuttaminen ja turvaaminen pysyviksi arvoiksi, joiden puolesta ammattiyhdistysliike taistelee.

Maailman rauhaa ovat viime vuosina merkittävästi edistäneet Indo-Kiinan sodan päättyminen sekä perinteisen kolonialismin kaatuminen Afrikassa, samalla kun fasismi on menettänyt otettaan Euroopan eteläosissa. Vakavaa uhkaa merkitsevät kuitenkin vielä Lähi-Idän tilanne, jossa YK:n päätöslauselmia ei ole toteutettu sekä Etelä-Afrikan tilanne, jossa rotusortohallitus on lisännyt käyttämänsä väkivaltaa oikeuksiaan puolustavaa kansanenemistöstä vastaan.

Näiden maiden työtätekeviä SAK on tukenut ja tulee jatkuvasti tukemaan pysyvän rauhantilan luomiseksi, siron ja riiston hävittämiseksi. Tämän vuoksi keskusjärjestö tehostaa rauhan- ja solidaarisuustoimintaansa. Työväenliikkeen ja kaikkien demokraattisten voimien on yhteisesti taisteltava poliittisten ja ammatillisten perusoikeuksien ja perusvapauksien puolesta kaikkialla maailmassa. Viime aikoina mm. ammattiyhdistysjohtajiin kohdistuneet poliittiset murhat ja laittomat vangitsemiset sekä muut terroriteot on mitä jyrkimmin tuomittava.

Chilen sotilasjuntan eristämiseksi ja demokratian palauttamiseksi taistelevalle

Chilen kansalle, kansalliselle keskusjärjestölle CUT:lle on annettava kaikki tuki. On osallistuttava Espanjan maanalaisen ammattiyhdistysliikkeen taisteluun demokratian ja olemassaolonsa puolesta. Portugalin keskusjärjestön Intersindikalin asemaa on pyrittävä vahvistamaan kansallisesti ja kansainvälisesti.

Kehitysmaiden ammatillista toimintaa ja tasa-arvoista kehitystä tulisi tukea sekä poliittisesti että taloudellisesti kaikissa kansainvälisissä yhteyksissä, joihin ammattiyhdistysliike sekä välittömästi että omien maittensa hallitusten välityksellä voi vaikuttaa. SAK:n edustajakokous korostaa ammattiyhdistysliikkeen vastuuta ja toteaa, että kansainvälisellä ammattiyhdistysliikkeellä voisi yksimielisenä olla useitakin eri mahdollisuuksia taistella rotusortoa ja valkoisten vähemmistövaltaa, riistoa ja imperialismia sekä uuskolonialismia vastaan. Omien poliittisten voimavarojensa ja taloudellisten mahdollisuuksien puitteissa SAK tukee kehitysmaita sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Tämän taistelun puolesta on myös jokaisen ammattiyhdistysliikkeen jäsenen annettava parhaansa.

Päätös- ja julkilausumavaliokunnan ehdotus ajankohtaiseksi lausumaksi

Puheenjohtaja: Sen jälkeen Lauri J. Havia jatkaa!

Lauri J. Havia: Seuraavana on ajankohtainen lausuma, jonka osalta myös valiokunta on ollut yksimielinen. Siihen tulee teille jaettuun tekstiin kaksi korjausta. Ensimmäinen tulee sivulle 1 kolmanteen kappaleeseen kohtaan lauseeseen, jossa sanotaan: »Samalla edustajakokous kehottaa SAK:n hallitusta seuraamaan voimassa olevan sopimuksen toteuttamista.» Pitää olla 'toteutumista'. Voitte kynällä tehdä tämän korjauksen tekstiin.

Sivulle 3, siis tämän liuskan kääntöpuolelle otsikon 'Lainsäädännön uudistaminen' alla ensimmäiseen lauseeseen tulee lisäys: » ... yritys- ja virastodemokratian valmistelu Suomessa».

Ehdotus on, niin kuin sanoin, yksimielinen ja valiokunta ehdottaa tämän lausuman hyväksymistä.

Keskustelu

Pauli Kukkonen (Metallityöväen Liitto r.y.): Hyvät toverit! Pyydän puheenjohtajistolta lupaa esittää päätös- ja julkilausumavaliokunnan ehdotuksiin kaksi esitystä, jotka sivuavat näitä päätöksiä, jotka päätös- ja julkilausumavaliokunta tulee esittämään ja nimenomaan sen takia, koska vähemmistölle ei ole annettu mahdollisuutta osallistua päätös- ja julkilausumavaliokunnan työskentelyyn.

Kokouksesta: Minkäs sille voi!

Pauli Kukkonen: Ensiksikin ehdotus talous- ja sisäpoliittiseksi julkilausumaksi:

»Yhteiskunnallinen kriisi syvenee maassamme talouden, politiikan, ideologian ja kulttuurin aloilla. Tuotannon ja pääoman keskittymisen myötä suurpääoman mahti kasvaa. Suurpääoma ja valtiovalta ovat kytkeytyneet yhä laajemmin toisiinsa

pyrkimyksenä turvata kapitalistisen riistojärjestelmän säilyttäminen.

Hallitus ei kykene turvaamaan työtätekevien välttämättöimpiäkään tarpeita: työtä ja toimeentuloa, asuntoa, riittävää koulutusta, terveydenhuoltoa ja muita sosiaalisia palveluja eikä tyydyttävää elinympäristöä. Työkansan luomat rikkaudet ohjataan suurpääomalle. Tämän kehityksen myötä taantumus lujittaa asemaiaan. Suurpääoman huippujärjestöt järjestäytyvät uusiin liittoutumiin. Samalla äärioikeisto esiintyy entistä röyhkeämmin.

Oikeistovoimia on ryhdistänyt Suomen ja EEC:n välinen vapaakauppasopimus, joka on ristiriidassa Suomen ja Neuvostoliiton välisen YYA-sopimuksen kanssa. Taantumusvoimien tärkeimpänä pyrkimyksenä on murtaa Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysuhteisiin perustuva ulkopoliittinen linja ja juuri tässä taloudellisen laman tilanteessa välttämätön taloudellinen yhteistyö.

Suurpääoman voittojen turvaamiseksi ja työväenluokan taistelun lannistamiseksi on kehitetty tulopoliittista säätelyjärjestelmää. Työnantajat ja valtiovalta pyrkivät alistamaan ammattiyhdistysliikkeen tulopoliittisen mekanismin osaksi. SAK sanoutuu irti tällaisista pyrkimyksistä, koska niillä pyritään sivuuttamaan työläisten omat tavoitteet ja estämään demokraattisten menettelytapojen käyttö sekä kahlitsemaan ammattiyhdistysliikkeen joukkovoima. Tässä tarkoituksessa rakennetaan pakkosovittelujärjestelmää.

Tulopoliitiikka on monissa tärkeissä kysymyksissä syrjäyttänyt kansaneduskunnan itsenäisen päätösvallan, mikä on merkinnyt demokratian jyrkkää kaventamista. SAK ei hyväksy tätä ja korostaa taistelevansa demokratian laajentamisen puolesta ja tarpeen vaatiessa nojautuu koko järjestövoimaansa työtätekevän kansan oikeuksien lisäämiseksi yhteiskuntaelämän kaikilla aloilla. Tässä SAK odottaa työväenpuolueiden varauksetonta tukea.

Suomen talous on perinteisesti riippuvainen ulkomaankaupasta. Siksi taloutemme on herkkä kapitalismin pula- ja kriisi-ilmiöille. Tätä on lisännyt Suomen osallistuminen suljettuihin kauppaliittoutumiin, erityisesti EEC:hen. Siinä määräävät suuret yritykset ja kansainväliset monopolit. Ne valloittavat markkinat ja alistavat kotimaiset yritykset saneleмиinsa ehtoihin.

Näihin liittoutumiin osallistuminen on heikentänyt kansantaloutemme kehittämisen mahdollisuuksia ja siten rajoittaneet voimakkaasti maamme taloudellista itsenäisyyttä. Seurauksena on monia pysyviä taloudellisia ongelmia. Huolestuttavin näistä on kauppataaseen jatkuvasti paisuva vajaus.

Ulkomaankaupan perussuunnan on sanellut suurimpien vientiyhtiöiden, erityisesti puunjalostusteollisuuden etu. Ulkomaisten suuryhtymien sijoitukset vaikuttavat yhä määräävämmiin maamme talouselämään. Neuvostoliiton kanssa käyty kauppa perustuu pitkäaikaisiin sopimuksiin, joiden puitteissa vienti ja tuonti tasapainottuvat. Tämä yhteistyö on merkittävästi edistänyt kansataloutemme vakaata kehitystä ja tuotantomme monipuolistumista. SAK:n mielestä Suomen ja Neuvostoliiton ja Suomen ja muiden sosialististen maiden välinen yhteistyö, suurista tarjolla olevista mahdollisuuksista huolimatta, on kehittynyt heikosti. Näin on tapahtunut erityisesti kaudella, jolloin Suomen taloudelliset siteet ovat lujittuneet mm. EEC:n kanssa.

SAK:n vaatimuksena on, että Suomen ulkomaankauppapolitiikan peruslinjana pitää olla syrjinnästä vapaa, molemminpuoliseen etuun perustuva kauppa- ja taloudellinen yhteistyö. Tämän esteenä on mm. riippuvuus suljetuista kauppaliit-

totutumisista. Tästä johtuen SAK vaatii, että Suomi irrotetaan EEC-vapaakauppasopimuksesta ja yhteistyötä SEV:n puitteissa on kehitettävä.

Tuotantovoimien kehitys maassamme on ollut nopeaa, mutta samalla epätaisaista. Sen suunnan ovat sanelleet suurpääoman edut. Kotimaisia raaka-aineita on jalostettu tehottomasti ja monet tieteen tarjoamat mahdollisuudet on hylätty tuotannon kehittämisessä. SAK:n mielestä teollisuuden tasapainoisen kehityksen tärkeä edellytys on mm. tuotannon ja kulutuksen välillä vallitsevan ristiriidan lieventäminen. On lisättävä väestön työtuloja ja lyhennettävä työaikaa ansioita vähentämättä. On toteutettava täystyöllisyys ja tuotantovälineiden tehokas käyttö. On tehostettava kotimaisten raaka-aineiden hyödyksi käyttöä ja lopetettava kansantaloudellinen tuhlaus. Valtion yhtiöiden toimintaa on laajennettava ja pienyritysten toimintaa on tuettava mm. valtion yritysten alihankkinoita. Tässä yhteydessä on erityisesti huomioitava kehitysalueiden taloudellisen kehittämisen tarpeet.

SAK pitää lähiajan tehtävistä tärkeimpinä:

- Inflaatio on pysäytettävä ja luotava tehokas indeksijärjestelmä, jolla turvataan työtätekevien ja eläkeläisten tulojen ja säästöjen reaaliarvon säilyminen.
- On toteutettava pysyvä ja tehokas hintasäännöstely, joka estää kulutustavaroiden ja hintojen nousun. Säännöstely pitää ulottaa myös vuokriin ja asuntojen hintoihin.
- Yritysten suuret poisto-oikeudet ja oikeus varastojensa aliarvostukseen on poistettava ja pienten yritysten verotusta on lievennettävä.
- Kunnallisveroöyryin hinnan nousu estetään ja kunnallisverosta on tehtävä progressiivinen.
- Suurten tulojen ja omaisuuksien verotusta on tehostettava sekä valtion että kunnallisverotuksessa. Samalla pienten ja keskitulojen verotusta ja lievennettävä.
- Liikevaihtoveron korottamisesta on ehdottomasti luovuttava ja aikeet arvonlisäverojärjestelmän hyväksymisestä on torjuttava.
- Täystyöllisyys on turvattava.
- On luotava yhteiskunnan valvoma työttömyysvakuutusjärjestelmä, jonka kustannukset peritään suurtyönantajilta.
- Työvoimahallinto on demokratisoitava ja sen elimiin ja turvattava työntekijöiden riittävä edustus.
- Sosiaaliturvajärjestelmä on yhtenäistettävä ja sen piiriin on liitettävä myös lakisääteinen tapaturma- ja liikennevakuutus.
- Palkkapolitiikan osalta on torjuttava yritykset luoda ammattiyhdistysliikkeen ja sen taistelumahdollisuuksia rajoittava tulopoliittinen neuvottelumekanismi ja sitä tukeva työriitojen pakkosovittelujärjestelmä.

Alimmin palkattujen työntekijöiden ansiotasoa on korotettava erilliskorotuksin ja naisia ja nuoria työntekijöitä syrjivät palkkamääräykset on poistettava. On säädettävä yleinen vähimmäispalkkalaki, jossa palkan suuruus on määrätty ja sen reaaliarvon nousu on turvattu.

Palkkojen ostovoima on turvattava indeksisidonnaisuudella. Työvauhdin kiristymisen, työn voimaperäistymisen ja työttömyyden jatkuvan esiintymisen vuoksi on työpäivä lyhennettävä 7-tuntiseksi ja työviikko 35-tuntiseksi kokonaisansioita alentamatta.

Varsinaisen vuosiloman lisäksi on saatava kahden viikon talviloma ja lomapalkka on kaksinkertaistettava.

Edellä esitettyjen välittömien vaatimusten toteuttamiseksi SAK:n XI eustajakokous kehottaa nyt valittuja SAK:n hallintoelimiä ryhtymään toimenpiteisiin ja esittämään niistä ehdotuksensa jäsenliittojensa jäsenistön käsiteltäväksi viimeistään kuluvan vuoden loppuun mennessä.»

Sitten puheenjohtajisto minulla on lyhyt toinen esitys vielä, tämä on vain puoli arkkia. Saanen tämän esittää:

»Työnantajien hyökkäys on torjuttava, työläisten demokraattiset oikeudet turvattava! Työnantajat hyökkäävät päivä päivältä yhä röyhkeämmin työläisten perustavaa laatua olevia demokraattisia oikeuksia vastaan. Irtisanomiset ja lomautukset suuntautuvat yhä useammin luottamusmiehiin, työsuojeluvaltuutettuihin ja muihin ay-aktiiveihin. Myös porvarillista oikeuslaitosta käytetään yhä avoimemmin työläisiä vastaan, ja edustajakokous tuomitsee jyrkästi Pankkitoimihenkilöiden Liiton jäsenille langetetut tuomiot. SAK on tulevaisuudessa valmis käyttämään koko järjestövoimansa vastaavien tapausten torjumiseksi. Tolma-Oy:n pääluottamusmiestä Seija Myllyniemeä vastaan nostettu oikeusjuttu tulee toiseen käsittelyyn Lohjan kihlakunnanoikeudessa maanantaina 21.6.1976. Työnantaja ei ole suostunut vetämään kannettaan takaisin. Myllyniemeltä vaaditaan edelleen 10 000 markan korvausta työnantajalle aiheutuvista vahingoista. Edustajakokous vaatii työnantajan kanteen peruuttamista sekä lisäksi, että hänen työsuhteensa on välittömästi palautettava. Edustajakokous toteaa, että SAK ei tule ainoastaan julkilausumilla vastaamaan työnantajan hyökkäykseen, vaan on tarvittaessa valmis käyttämään koko järjestövoimaansa työläisten demokraattisten oikeuksien turvaamiseksi ja laajentamiseksi.» Kiitos!

Alpo Nieminen (Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja. Hyvät edustajatoverit. Kannatan toveri Pauli Kukkosen tekemää ehdotusta edustajakokouksen lausumiksi.

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: Keskustelun kuluessa on esitetty kaksi ajankohtaisia asioita käsittelevää julkilausumaehdotusta. Toinen niistä on päätös- ja julkilausumavaliokunnan esitys ja toinen Pauli Kukkosen ehdottama ja Alpo Niemisen kannattama ehdotus julkilausumaksi, jonka hän puheenvuoron ensimmäisessä osassa esitti.

Selonteko oli oikea.

Koeäänestys

Puheenjohtaja: Kun on esitetty kaksi kannatusta saanutta esitystä edustajakokouksen julkilausumaksi, niin on selvitettävä, kumpi näistä edustaa kokouksen

enemmistön kantaa. Sen vuoksi ehdotan, että suoritamme koeäänestyksen.

Koeäänestys hyväksyttiin toimitettavaksi.

Koeäänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Kaikki ne kokousedustajat, jotka ovat sitä mieltä, että päätös- ja julkilausumavaliokunnan kannanotto olisi oleva edustajakokouksen julkilausuma, nostavat korttinsa.

Tämän tapahduttua totesi

Puheenjohtaja: Tulkitsen, että kokouksen selvä enemmistö on asettunut tukemaan päätös- ja julkilausumavaliokunnan esitystä edustajakokouksen julkilausumaksi ajankohtaisista asioista.

Hyväksyttiin. Hyväksytty ajankohtainen lausuma kuuluu seuraavasti:

Ajankohtainen lausuma

SAK:n järjestövoiman kasvu

SAK:n järjestövoima on päättäneen edustajakokouskauden aikana jatkuvasti kasvanut ja tulee edelleen lisääntymään nyt alkaneella edustajakokouskaudella. SAK edustaa tällä hetkellä yli 930 000 palkansaajaa ja on siten ylivoimaisesti suurin palkansaajajärjestö, jolla on keskeinen asema työmarkkinakentässä.

SAK torjuu pyrkimykset ammattiyhdistysliikkeen järjestöllisen itsenäisyyden rajoittamiseksi. Se tulee tulevalla edustajakokouskaudella kiinnittämään erityistä huomiota oman järjestöorganisaationsa edelleen kehittämiseen. Järjestötoimintamme kehittämisen ja jäsenistömme kouluttamisen avulla on mahdollista päästä asetettuihin tavoitteisiin ja turvata jäsenistön osallistumis- ja vaikutusmahdollisuudet. Erityisesti on tällöin korostettava myös naisten ja nuorten osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä.

SAK:n edustajakokous edellyttää, että työehtosopimusneuvottelujen ja työehtosopimusneuvottelujen valmistelua keskusjärjestössä huomattavasti tehostetaan. Samalla edustajakokous kehottaa SAK:n hallitusta seuraamaan voimassaolevan sopimuksen toteutumista ja ryhtymään mahdollisimman pian valmistelevaan seuraavia työehtosopimusneuvotteluja ja aloittamaan myös varsinaiset neuvottelut riittävän varhaisessa vaiheessa.

Talouspolitiikan suunta

Voimassaolevan tulopoliittisen kokonaisratkaisun tehdessään SAK edellytti, että inflaatio hallitaan ja luodaan siten paremmat edellytykset solidaariselle palkkapoliitiikalle. Kuluttajahintojen nousuvauhti onkin kulumassa olevan sopimuskauden aikana selvästi hidastunut, mutta on edelleen huolestuttavan nopea ja vaara

inflaation kiihtymisestä uudelleen on suuri. SAK:n edustajakokous pitää välttämättömänä, että ryhdytään päättäväisiin toimenpiteisiin hintakehityksen hallitsemiseksi myös hintasulun päättymisen jälkeen. Valtioneuvosto on omilla toimenpiteillään korottanut hintoja ja siten lisännyt inflaatio-odotuksia. SAK:n edustajakokous pitää välttämättömänä, ettei näin enää tapahdu. Uusi maataloustulolaki on laadittava sellaiseksi, että sillä voidaan edistää kuluttajahintojen pitämistä kohtuullisina. Hallituksen on käytettävä tehokkaasti nykyisen hintavaltuuslainsäädännön tarjoamia mahdollisuuksia hintatason nousuvauhdin hidastamiseksi. Pysyvään hintalainsäädäntöön on samalla tehtävä sellaisia muutoksia, joilla sen tehokkuutta hintojen valvontakeinona voidaan olennaisesti lisätä.

Edustajakokous pitää välttämättömänä, että valtioneuvoston ensisijaisena talouspoliittisena tavoitteena tulee olla työllisyyden turvaaminen eikä hyväksyä sitä, että työttömyyttä käytetään keinona ulkomaankaupan tasapainon palauttamiseen. Työllisyyspolitiikkaa on hoidettava siten, että ensisijaisesti elinkeinoelämä on vastuussa uusien työpaikkojen luomisesta ja vanhojen työpaikkojen pysyvyydestä. Suomen Pankki ei liian kireällä rahapolitiikalla saa antaa elinkeinoelämälle mahdollisuutta väistää vastuutaan. Valtiontalouden kautta elinkeinoelämälle suunnattava rahoitus on ohjattava valtionlaitosten ja yritysten toiminnan edelleen kehittämiseen.

SAK:n edustajakokous kiirehtii valtioneuvoston toimenpiteitä tehokkaan suhdannetasausjärjestelmän pikaiseksi aikaansaamiseksi ja korostaa samalla suhdannepolitiikan merkitystä myös ulkomaankaupan tasapainottomuuden korjaamisessa.

Suomen Pankin kireä rahapolitiikka on johtanut erityisesti rakennustoiminnan, asuntotuotanto mukaanluettuna, huomattavaan supistumiseen ja rakennusalan työttömyyden kasvuun. SAK:n edustajakokous pitää välttämättömänä, että rakennustoiminnan jatkuvuudesta on huolehdittava turvaamalla sille riittävä rahoitus.

Asuntopolitiikan suurimmat ongelmat ovat edelleen asuntojen tuotannon määrän ja niiden hintojen raju heilahtelu. Tämä johtuu asuntojen rahoitusjärjestelmän heikkouksista. Valtioneuvostossa valmistellaan lakia asuntorahoituksen neuvottelujärjestelmästä. Tästä laista tulee tehdä kaikkia rahoituslaitoksia velvoittava siten, että vastaisuudessa on mahdollista turvata rahoitus tasaiseen ja riittävään asuntotuotantoon. Ellei tähän päästä, on perustettava asuntopankki. Valtioneuvoston avuksi on sisäasiainministeriöön perustettava parlamentaarinen asuntoneuvosto, joka ryhtyy pikaisesti saattamaan valtakunnallisen asunto-ohjelmatyön uudistusesityksiä lainsäädännöksi.

Lainsäädännön uudistaminen

Yritys- ja virastodemokratian valmistelu Suomessa on kestänyt yli 10 vuotta. Käytäntö on lisäksi osoittanut, ettei ilman lakia tai valtakunnallista sopimusta myöskään yrityskohtaisella kokeilulla voida merkittävästi lisätä työntekijäin oikeuksia.

Sellaisen uudistuksen viivästyminen, joka täyttäisi kaikki yritysdemokratialle asetetut vaatimukset, ei saa estää välttämättömien osauudistusten tekemistä. SAK:n edustajakokous katsoo, että työntekijäin vaikutus- ja päätösvaltaa yrityk-

sissä ja työpaikoilla on kiireellisesti lisättävä erityisesti henkilöstöpolitiikan ja sosiaalitoiminnan alueella.

SAK:n edustajakokous edellyttää, että valtioneuvosto saattaa nopeasti päätökseen tähän osauudistukseen tähtäävät valmistelutyöt ja antaa viipymättä eduskunnalle esityksen laiksi yritysten henkilöstöhallinnon kansanvaltaistamisesta.

Työsuojelun kehittäminen on varmistettava. Työturvallisuuslaki on kiireellisesti uudistettava työsuojelukomitean esittämien periaatteiden pohjalta. Samoin on pikaisesti säädettävä laki työterveyshuollosta. Ammattitautilaki ja tapaturmavakuutuksen hallinto, korvaus- ja valitusjärjestelmä on uudistettava.

SAK:n edustajakokous katsoo, että koska tapaturmavakuutus on yhteiskunnallinen vakuutus, se on saatettava demokraattiseen hallintoon ja valvontaan. Samassa yhteydessä on turvattava ammattiyhdistysliikkeelle riittävä vaikutusvalta hallintoelimissä ja myös mahdollisuus vaikuttaa tapaturmavakuutuslaitosten luotonantoa koskevaan päätöksentekoon.

SAK toteaa, ettei hallitus vieläkään ole antanut eduskunnalle lupaamaansa esitystä kuluttajain suojalaiksi ja edellyttää, että esitys annetaan kiireellisesti ja siihen sisällytetään säännökset tuotevastuusta.

Puheenjohtaja: Se toinen esitys, jonka Kukkonen esitti, ei ole tullut kokouksen valiokunnan käsittelyn kautta, ja sen johdosta katson, että meillä ei kokouksen tässä vaiheessa ole mahdollisuuksia tehdä päätöksiä jonkin puheenvuoron perusteella. Mutta jotta voitaisiin edustaa mahdollisimman oikeudenmukaista kantaa, tekisin esityksen, että Pauli Kukkonen ja häntä kannattaneen Alpo Niemisen esitys puheenvuoron toisen osan kohdalta lähetettäisiin päätös- ja julkilausumavalioikuntaan lausuntoa varten.

Pauli Kukkonen toinen esitys päätettiin lähettää päätös- ja julkilausumavalioikuntaan.

Puheenjohtaja: Päätös- ja julkilausumavalioikunnalla on vielä kolmas esitys, jonka esittelee puheenjohtaja Lauri J. Havia.

Lauri J. Havia: Toveri puheenjohtaja. Hyvät edustajat. Päätös- ja julkilausumavalioikunnassa on keskusteltu myös sen edustajakokouksen ryhmille jaetun suosituksen erästä kohdasta, joka on päivätty 16.6.1976 ja käsitelty ryhmäkokouksissa 17.6.1976. Kysymys on tämän suosituksen 9. kohdasta. Tältä osin päätös- ja julkilausumavalioikunta jätti ratkaisun ryhmien välisten neuvottelujen varaan. Ryhmien kesken on tänä aamupäivänä asiasta neuvoteltu ja tultu siellä tulokseen, että tämä 9. kohta käsitellään siten, että päätös- ja julkilausumavalioikunnan puheenjohtajana luen sen merkittäväksi tämän kokouksen pöytäkirjaan. Luen teille tämän 9. kohdan:

«Edustajakokous suosittelee SAK:n jäsenliitoille, että liittojen sekä niiden jäsenyhdistysten päätantavaltaelinten sekä toimihenkilöiden vaaleissa otettaisiin tasapuolisesti huomioon asianomaisten sääntöjen mukaisissa puitteissa eri ammattialat ja mielipidesuunnat.»

Kukaan ei pyytänyt puheenvuoroa.

Puheenjohtaja: Totean, että edustajakokous on yhtä mieltä siitä, että nyt esitelty ilmaisu liitetään edustajakokouksesta valmistettavaan pöytäkirjaan.

Ilmoitusasia

Lauri J. Havia: Päätös- ja julkilausumavaliokunta kokoontuu välittömästi siellä valiokuntapöytien luona. Katsotaan paikka, mihin päästään pitämään kokousta välittömästi.

Puheenjohtaja: Olemme ahkeroineet tämän päivän aikana niin, että ansaitsemme ruoan, ja sen johdosta kokous keskeytetään lounastauon ajaksi. Täysistunto jatkuu tänään klo 13.

Kokous keskeytyi klo 12.09.

Kokous jatkui klo 13.04.

Puhetta johti Anni Kellari.

19 § (jatkoa)

Edustajakokouksen lausumat

Päätös- ja julkilausumavaliokunnan mietintö Pauli Kukkosen ehdotuksesta julkilausumaksi

Puheenjohtaja: Siirrymme käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 19. Päätös- ja julkilausumavaliokunnan puheenjohtaja Lauri J. Haviolla on puheenvuoro.

Lauri J. Havia: Toveri puheenjohtaja! Hyvät kokousedustajat! Päätös- ja julkilausumavaliokunta on äsken pitämässään kokouksessa käsitellyt edustaja Kukkosen edustaja Niemisen kannattamana tekemää ehdotusta uudeksi erilliseksi edustajakokouksen julkilausumaksi ja on yksimielisesti päättänyt ehdottaa edustajakokoukselle, että koska tämä julkilausumaluonnos on katsottava kokonaan uudeksi erilliseksi asiaksi, jonka käsittelyä ei ole edustajakokouksessa aloitettu siten, kuin SAK:n säännöt edellyttävät, valiokunta ehdottaa, että edustajakokous ei ottaisi tuota julkilausumaa käsiteltäväkseen. Valiokunnan ehdotus on yksimielinen.

Puheenjohtaja: Ehdotan valiokunnan ehdotuksen mukaan, että asiaa ei oteta käsiteltäväksi.

Keskustelu:

Pauli Kukkonen (Metallityöväen Liitto r.y.): Äskeisessä puheenvuorossa esitin selvän ehdotuksen ja pyydän, että puheenjohtajisto ottaa huomioon tämän esityksensä.

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: On vain yksi mielipide siitä, valiokunnan esitys, ja katson, että se on kokouksen päätös.

Edustajakokous päätti päätös- ja julkilausumavalioikunnan mietinnön mukaisesti olla ottamatta Pauli Kukkosen ehdotusta käsiteltäväksi.

Työjärjestyksen 19. kohta oli loppuun käsitelty.

17 § (päätökset) (jatkoa)

Hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi

Kuluttajapoliittinen ohjelma

Talouspoliittisen valiokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen siirrymme työjärjestyksen kohtaan 17, alakohdtaan g), joka käsittelee kuluttajapoliittista ohjelmaa, jonka esittelee talouspoliittisen valiokunnan sihteeri Matti Hannula.

Matti Hannula: Hyvät toverit. Talouspoliittinen valiokunta on käsitellyt kuluttajapoliittisen ohjelman ja siihen liittyvät täällä kokouksessa tehdyt esitykset. Valiokunta esittää yksimielisesti, että edustajakokous hyväksyisi hallituksen esityksen kuluttajapoliittiseksi ohjelmaksi. Valiokunta oli yksimielinen siitä, että toveri Artmannin esittämä kannanotto kuluttajansuojalakien ja siihen liittyvän valmistajan tuotevastuuseen saattamisen kiirehtimisestä olisi edustajakokouksen tehtävä. Jos asiaa kuitenkin käsitellään edustajakokouksen julkilausumavalioikunnassa, ei valiokunta katso tarpeelliseksi erillisen ponnen laatimista.

Puheenjohtaja: Olemme kuulleet talouspoliittisen valiokunnan lausunnon. Koska siihen ei ole pyydettyjä puheenvuoroja, katson, että edustajakokous yhtyy tähän valiokunnan esittämään lausuntoon yksimielisesti.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi yksimielisesti esityksen kuluttajapolitiittiseksi ohjelmaksi. (Ohjelma erillisessä »SAK:n ohjelmat» -kirjassa.)

Talospoliittinen ohjelma

Talospoliittisen valiokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Siirrymme alakohtaan h) eli talospoliittiseen ohjelmaan. Tämän esittelee talospoliittisen valiokunnan sihteeri Matti Hannula.

Matti Hannula: Hyvät toverit. Talospoliittinen valiokunta on käsitellyt hallituksen esityksen talospoliittiseksi ohjelmaksi ja siihen liittyvät kokouksessa tehdyt esitykset. Valiokunta esittää yksimielisesti, että edustajakokous hyväksyisi hallituksen esityksen talospoliittiseksi ohjelmaksi seuraavin muutoksin:

Sivun 4 ensimmäisen täyden kappaleen loppuosa toisesta lauseesta lähtien tulisi kuulumaan: »Vakaan rahanarvon puitteissa on parhaat mahdollisuudet reaalityökalukehityksen turvaamiselle. Myös oikeudenmukainen ja solidaarinen palkka- ja talospoliittikka edellyttää mahdollisimman vakaata hintatasoa.»

Sivun 4 toisen täyden kappaleen viimeisestä lauseesta poistetaan suluissa olevat sanat »palkansaajain välisten».

Sivun 6 ensimmäisen vajaan kappaleen viimeinen lause tulisi kuulumaan: »Ammattiyhdistysliike suhtautuu kielteisesti ulkomaisen työvoiman laajamittaiseen, yleiseen tai toimialakohtaiseen maahantuloon.»

Sivun 12 alalaidasta alkava kappale ja sitä seuraava kappale muutetaan kuulumaan seuraavasti: »Välittömän verotuksen osuus valtion verotuloista viime vuosina on jatkuvasti noussut. Palkansaajien verorasituksen keventämiseksi on välttämätöntä lisätä muuta kuin työntekijöiden välitöntä verotusta. Verotusta on lisättävissä pääomatulojen verotuksen, elinkeinoverotuksen, maa- ja metsätalouden verotuksen sekä muun kuin tuloverotuksen kautta. Mikäli välillistä verotusta käytetään julkisen talouden menojen kattamiseen, tulee sen vaikutuksia pieni- ja keskituloisille lieventää vapauttamalla välttämättömät hyödykkeet nykyistä laajemmin liikevaihtoverosta sekä lisäämällä ylellisyshyödykkeiden sekä terveydelle ja ympäristölle haitallisten hyödykkeiden verotusta mm. haitta- ja valmisteverojen avulla. Lisäksi on tarvittaessa sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi korvattava pienituloisille välillisen verotuksen aiheuttama lisärasitus. Välillisen verotuksen rakennetta on kehitettävä edelleen siten, että se kohdistuu nykyistä oikeudenmukaisemmin eri tulonsaajaryhmiin. SAK ei hyväksy sellaista välillisen verotuksen uudistamista, joka merkitsisi yrityksen maksamien verojen määrän vähenemistä ja siten painopisteen siirtymistä entistä suuremmassa määrin palkansaajien harteille.»

Sivun 13 toisen täyden kappaleen kolmannen lauseen alku muutetaan seuraavasti: »Samoin on poistettava fuusiotappion vähennyskelpoisuus ja holding-yhtiöiltä. ...»

Sivun 24 Metsätalospoliittikka -kappaleen toisesta lauseesta lähtien kuulumaan seuraavasti: »Hakkuiden tulee määräytyä teollisuuden raaka-ainetarpeen mukaan. Suhdannetasauksen ja muiden vastaavien toimenpiteiden avulla on pyrittävä pitämään vuosittaiset hakkuut mahdollisimman tasaisena. Tällä olisi myös vaikutusta puun hinnan vaihteluiden aiheuttamiin haittoihin.»

Sivun 32 toisen täyden kappaleen loppu kuulumaan: »On selvittävä mahdollisuudet valtiojohtoisen rakennusyrityksen perustamiseksi. Tämä on tärkeää rakentamisen todelliseen kustannusvalvontaan pääsemiseksi sekä puitteiden luomiseksi todella merkittävälle suurtuotannon etujen hyväksikäytölle sekä yleensä julkisten ja ulkomaisten rakennusprojektien urakoinnille.

Talouspoliittinen valiokunta yhtyy hallituksen liittojen esityksiin antamiin lausuntoihin. Päätös on tältäkin osalta yksimielinen.

Keskustelu

Veikko Alho (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajakokoustovertit! Tämä käsittelyssä oleva esitys SAK:n talouspoliittiseksi ohjelmaksi sisältää luvattoman paljon periaatteellisia rakenteellisia heikkouksia sekä selviä asiavirheitä. Täysin virheellisiä ovat mm. sellaiset ohjelmakohtassa esitetyt väitteet, että palkankorotukset aiheuttavat inflaatiota, verotuksen kiristyminen on pelkästään inflaation syytä, että vain vakaan rahanarvon puitteissa on mahdollista turvata reaaliansioiden kehitys. Esityksessä otetaan myös myönteinen kanta liikevaihtoveron korotukseen. Vaikka tulopolitiikka on nykyisin maamme talouspolitiikan keskeisin tekijä, siitä ei ohjelmassa ole mainittu sanallakaan. Vaatimuksen tulopolitiikan hylkäämisestä pitäisi olla keskeisesti esillä, koska se on ehdoton edellytys talouspolitiikan suunnan muuttamiseksi työtätekevien etujen mukaisesti. Vaikka meillä kaikilla on hyvin tiedossa EEC-sopimuksen erittäin kielteinen vaikutus maamme työtätekeville, niin ohjelmassa ei edes arvostella sopimusta. Ohjelmassa pitäisi olla vaatimus EEC-sopimuksen irtisanomiseksi ja kaupan käynnin ja taloudellisen yhteistyön lisäämiseksi Neuvostoliiton sekä muiden sosialististen maiden kanssa. Ohjelman ehdotuksessa ei esitetä selviä tavoitteita suurpääoman vallan kaventamiseksi. Maamme sitominen kapitalismin kansainvälisiin huippujärjestöihin ja niiden politiikkaan on jäänyt varsin vähäisen huomion kohteeksi. Tämän kehityksen paikkailuun esitetään vain suojelulainsäädännön kehittämistä, mutta itse kehityksen estämiseksi ei esitetä tehtäväksi mitään. Tavoitteet puuttuvat myös monikansallisten yritysten toiminnan valvomisen ja rajoittamisen osalta. Maassamme viime vuosina harjoitettu talouspolitiikka, joka ei ole vastannut työläisten etuja, jää vaille selkeää arviointia. Ohjelmaehdotus ei muodosta johdonmukaista talouspoliittista linjaa eikä selvää vaihtoehtoa suurpääoman politiikalle. Vaikka esityksessä on tietysti sellaisiakin kohtia, joihin voidaan yhtyä, niin tavoitteiden toteuttamiseksi esitetään ainoastaan ylätasoon edustuksen lisääminen perustettavissa uusissa tulopolitiikan yhteistyöelimissä ja vaikutuksen lisääminen valtiokoneistossa. On unohdettu kokonaan joukkoliike ja sen kehittäminen. Ohjelmaehdotus suuntautuukin valtiomonopolististen rakenteiden lujittumiseen eikä demokraattiseen joukkoliikkeeseen perustuvan valvonnan lisäämiseen.

Ohjelmaesitys, niin kuin alussa mainitsin, sisältää suuren joukon puutteita ja virheitä. Esitänkin tehtäväksi tähän valiokunnan käsittelemään esitykseen eräitä muutoksia keskittyen kuitenkin vain muutamiin keskeisimpiin ja tärkeimpiin asioihin. Toveri puheenjohtaja! Esitän talouspoliittiseen ohjelmaan tehtäväksi seuraavat muutokset. Ennen näiden esittelyä pyytäisin kuitenkin ottamaan

huomioon menettelytapana sen, että jos näitä muutoksia ei voida yksimielisesti hyväksyä vaan jos niistä joudutaan äänestämään, niin myös todettaisiin äänestuksen tulos. Muutokset ovat seuraavat:

Sivulle 1 kolmannen kappaleen loppuun »SAK:n tavoitteena on talouspolitiikan suunnan muuttaminen työtätekevien etujen mukaiseksi koko ammattiyhdistysliikkeen joukkovoimaan nojautuen. Tärkeänä askeleena on tulopoliittisen pelisääntöjärjestelmän hylkääminen ja pyrkimykset todella kaventaa suurpääoman valtaa.»

Sivulle 3 kuudennen kappaleen jälkeen uusi kappale: »Työllisyyden turvaamisessa muodostaa keskeisen osan Suomen ja Neuvostoliiton sekä muiden sosialististen maiden välisen kaupallisen ja taloudellisen yhteistyön voimakas lisääntyminen.»

Sivulle 12 viimeisen kappaleen, joka koskee verotusta, ehdotan muutettavaksi seuraavan sisältöiseksi: »Välittömän verotuksen osuus valtion verotuloista viime vuosina on jatkuvasti noussut. Palkansaajien verorasituksen keventämiseksi on välttämätöntä lisätä suuryhtiöiden ja muiden suurituloisten verotusta.»

Sitten sivulta 13 seuraavat kaksi kappaletta poistetaan ja niiden tilalle lause: »SAK vastustaa liikevaihtoveron korottamista ja pyrkimyksiä siirtyä arvonnäköverotukseen ja vaatii välttämättömyystarvikkeiden vapauttamista liikevaihtoverosta.»

Sivulle 34 ulkomaankauppaa käsittelevän jakson toisen kappaleen jälkeen uusi kappale: »Solmittu EEC-vapaakauppasopimus on osoittautunut erittäin kielteiseksi maamme työtätekeville. SAK vaatii EEC-sopimuksen irtisanomista.»

Risto Lundgren (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! Rakennustyöläisten Liitto on tehnyt tälle edustajakokoukselle yksitoista sängen tärkeää aloitetta. Ne suuntautuvat sääntömuutoksiin jäsenedemokratian kehittämiseksi ja talouspolitiikan muuttamiseksi, työehtosopimuspolitiikan saamiseksi jäsenvaltaisemmaksi ja tehokkaammaksi, reaaliansioiden parempaan turvaan, opintotoiminnan tasapuolistamiseksi, kansainväliseen toimintaan jne. Erityisen merkittävänä pidän ammattiyhdistystoiminnan jatkoa ajatellen niitä aloitteita, jotka talouspolitiikan muuttamiseksi tähtäävät jäsenistön oikeuksien laajentamiseen, työehtosopimusasioiden jäsenvaltaiseen hoitamiseen ja jäsenäänestysten käyttöön ottoon myös niissä.

Me kommunistit ja kansandemokraatit joudumme toteamaan sen, että esimerkiksi näiden asioiden yhteydessä emme saaneet esityksiämme toteutumaan. Useimmat muutkin aloitteemme on ohjelmissa ja päätösesityksissä vain osittain otettu huomioon. Olemme kuitenkin todenneet sen, että edustajakokouksen edellä ja nyt täällä kokouksessa on ryhmien välillä käyty neuvotteluja ja suoritettu valmisteluja, joissa on pyritty yksimielisiin ratkaisuihin. Osittain niissä ovat tulleet myös meidän esityksemme huomioon otetuiksi. Näin ollen ratkaisusta on muodostunut määrätty kokonaisuus.

Rakennustyöläisten kansandemokraattinen edustajaryhmä on käsitellyt näiltä OSin aloitteisiin tehtyjä SAK:n hallituksen lausuntoja ja todennut, että edellä mainitusta syystä ei ole aihetta tässä vaiheessa esittää niitä hylättäviksi. Mielipiteemme kuitenkin on, että jatkossa ammattiyhdistysliikkeen toimintaa on kehitettävä mahdollisimman laajan jäsenedemokratian ja joukkojen osallistumisen suuntaan. Näin ollen tulemme toimimaan niin, että esittämämme toimintasuunta

tulisi mahdollisimman hyvin ja nopeasti toteutetuksi. Kun täällä kokouksessa on pikkunäppärästi tehty SAK:n sääntöjen 14 §:n 2 momentiksi asiallisesti ottaen saman sisältöinen muutosesitys kuin Rakennustyöläisten Liiton esitys on, haluan vielä kerran todeta, että kantamme tähän kysymykseen on muuttumaton. Toivomme toverien sosialidemokraattien tulevan 5-vuotiskauden aikana myös tunnustamaan tämän suunnan oikeaksi. Näissä kysymyksissä ei mikään täällä olevista ryhmistä voi ilman toisiaan tehdä muuta kuin propagandaa. Kummankaan edustajamäärä ei yksin riitä muutoksiin.

Timo Mäkelä (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! Talouspoliittisen valiokunnan käsittelyssä oli rakentajien ja asunontarvitsijoiden kannalta erittäin tärkeä asia, nimittäin täsmällinen ja perusteltu esitys valtion oman rakennusyrityksen perustamisesta. Pyysin tämän puheenvuoron siksi, että haluan teille, hyvät edustajatoverit, selvittää eräitä perusteluja valtion rakennusyrityksen välttämättömyydestä.

Rakentamisen osalta on niin, että samaan monopoliyhtymään kuuluvat yritykset huolehtivat useilla alueilla tuotantoketjun kaikista vaiheista alkaen maanhankinnasta ja kaavoituksesta päätyen aina asuntojen markkinointiin. Teknisen tasonsa avulla suurimmat rakentajat tuottavat asuntoja kaikkein halvimalla mutta myyvät tuotteensa kalleimmalla hinnalla. Monopolit määräävät käytännössä myös valtion lainoittaman Arava-tuotannon hintatason. Näin on asuntotuotantomäärärahojen kasvusta mennyt yhä suurempi osa hintojen korotuksiin eikä asuntojen määrän lisäämiseen. Rakennustuotannon teollistuminen ja yrityksen koon kasvu eivät siten koidu asukkaiden vaan asuntomonopoliin hyväksi. Valtion ja kuntien oman rakennustoiminnan tulisi olla keskeisessä asemassa demokraattista asuntopolitiikkaa toteutettaessa. Valtion rakennusyrityksen ja siihen liittyvän rakennusaineteollisuuden avulla on mahdollista saavuttaa suurrakentamisen edut sekä todellisten tuotantokustannusten mukaiset hinnat. Valtion rakennusyrityksen tarpeellisuus on noussut kipeästi esiin myös ulkomaisten lähinnä Neuvostoliitossa sijaitsevien rakennuskohteiden urakoimisessa. Yksityinen rakennusalan sektori on ollut kyvytön toteuttamaan kooltaan suuria rakennuskohteita, jotka ovat maamme taloudelle ja työllisyydelle elintärkeitä. Esteeksi näiden kohteiden rakentamiseen suomalaisella työvoimalla on muodostunut rakennusmonopoliin ylisuuret ja epärealistiset voiton tavoittelut. On mielestäni välttämätöntä, että asunontarvitsijoiden ja koko kansantalouden edut edellyttävät valtion rakennusyrityksen ja siihen liittyvän rakennusaineteollisuuden perustamista.

Nyt päätettäväksi esitetty valiokunnan esitys tältä osin vaatii selvitystyön aloittamista valtiojohtoisen rakennusyrityksen perustamiseksi. Tämä ei vastaa täysin niitä tavoitteita, joita Rakennustyöläisten Liitto tältä osin asetti, mutta antaa jonkinlaisen lähtökohdan taistelun jatkamiselle valtiojohtoisen rakennusyrityksen perustamisen puolesta.

Kalevi Aronen (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Hyvät edustajatoverit! SAK:n edustajakokouksen kansandemokraattinen ryhmä yhtyy talouspoliittisen valiokunnan yksimieliseen päätökseen suosittaa ta-

louspoliittisen ohjelman hyväksymistä. Kansandemokraattinen ryhmä pitää merkittävänä sitä pyrkimystä, jota valiokunnassa esiintyi yhteisen näkökannan löytämiseksi. Kansandemokraattinen ryhmä haluaa korostaa sitä aikaisemmin omaksumaansa periaatteellista linjaa, että me vastustamme ja tulemme vastustamaan liikevaihtoveron korottamista. Kansandemokraattinen edustajakokousryhmä pitää merkittävänä SAK:n liikevaihtoveroa vastustavaa kantaa, jolla on pystytty siirtämään korotuksen voimaan astumista.

Puheenjohtaja: Ei ole pyydettyjä puheenvuoroja, joten keskustelu on...
Ikävä kyllä täällä ei ole pyydettyjä puheenvuoroja juuri tähän esityslistan kohtaan, jota nyt käsittelemme.

Kokouksesta: Alhon käyttämään puheenvuoroon on pyydetty kannatuspuheenvuoro.

Puheenjohtaja: Annetaan puheenvuoro sitten.

Pauli Kukkonen (Metallityöväen Liitto r.y.): Kannatan Veikko Alhon tekemää esitystä ja myös sitä Alhon tekemää esitystä, että tämän äänestyksen tulos lasketaan.

Koska pyydetty puheenvuoro oli loppuun käytetty, keskustelu julistettiin päättyneeksi.

Puheenjohtaja: Täällä on tehty valiokunnan esitykselle vastaesitys, jonka on tehnyt Veikko Alho Pauli Kukkosen kannattamana ja pyytänyt, että myös äänestyksen tulos laskettaisiin.

Selonteko oli oikea.

Äänestys

Äänestysesitys

Puheenjohtaja: Esitän sellaista äänestystapaa, että ne, jotka kannattavat valiokunnan esitystä, nostavat korttinsa ensin, ja sen jälkeen äänestämme Veikko Alhon tekemästä esityksestä. Tällainen menettelytapa hyväksyttäneen.

Ääntenlaskijat, valmistautukaa!

Äänestysesitys hyväksyttiin.

Puheenjohtaja: Julistan äänestyksen alkaneeksi ja pyydän niitä edustajia

nostamaan korttinsa, jotka hyväksyvät valiokunnan esityksen.

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Näyttää siltä, että äänestystulos on valmis, joten pyydän: laskekaa korttinne. Kiitoksia!

Koska ääntenlaskijat ovat valmiina, pyydän niitä, jotka kannattavat Veikko Alhon tekemää muutosesitystä, nostamaan edustajakorttinsa. Olkaa hyvät!

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Nyt äänestyslaskenta on päättynyt. Saatte laskea korttinne. Kiitoksia!

Äänestyksen tulos on seuraavanlainen: talouspoliittisen valiokunnan ehdotus 427 ääntä ja vastaehdotus 27 ääntä.

Äänestyksen tulos merkittiin pöytäkirjaan.

Päätös

Edustajakokous hyväksyi talouspoliittisen valiokunnan esityksen talouspoliittiseksi ohjelmaksi. (Ohjelma erillisessä (SAK:n ohjelmat» -kirjassa.)

Puheenjohtaja: Täällä ilmoitusasiana todetaan, että 11.50 oli edustajia paikalla 472, poissa 1 ja yhteensä siis 473.

Merkittiin.

18 § (päätökset) (jatkoa)

Liittojen esitykset

Talouspoliittisen valiokunnan päätösehdotukset talouspolitiikkaa koskevista esityksistä n:ot 35-37

Puheenjohtaja: Nyt siirrymme työjärjestyksen 18. kohtaan. Käsitellään talouspoliittiselle valiokunnalle alistetut liittojen esitykset numerot 35-37.

Puheenjohtaja: Kuten edellä kuultiin talouspoliittinen valiokunta yhtyy hallituksen antamiin lausuntoihin yksimielisesti.

Keskustelua ei syntynyt.

Lausunnot esityksiin 35-37 hyväksyttiin.

Esityksen n:ot 35, 36 ja 37 ja edustajakokouksen hyväksymät hallituksen lausunnot niihin kuuluvat seuraavasti:

Esitys n:o 35 Rakennustyöläisten Liitto r.y. Ulkomaankauppa

Suomen ulkomaankauppapoliittiset ratkaisut ovat keskeisesti myötävaikuttaneet maamme talouden ajautumiseen umpikujaan. Osallistuminen suljettuihin kapitalistisiin kauppaliittoutumiin on lisännyt taloutemme suhdanneherkkyyttä, kaventanut maamme taloudellista itsenäisyyttä ja vaikuttanut kielteisesti taloutemme rakenteeseen ja kehitykseen.

Vaikeimmaksi ulkomaankauppapolitiikan ongelmaksi on muodostunut kauppataaseen kasvava vaje. Velkaantuminen länteen on ennätysmäistä. Kauppavajeen pääsiallinen syy on kansainvälisen kapitalistisen laman ohella yhteiskunnallisesti epätarkoituksenmukaisessa investointihyödykkeiden tuonnissa ja varastojen tarpeettomassa kasvattamisessa.

Valtiovalta on puuttunut tehokkaita keinoja säädellä ulkomaankauppaamme. Tähänastiset suhdannetalletusjärjestelmät ovat osoittautuneet tehottomiksi eikä myöskään tuontitalletusmenettely ole kyennyt oikaisemaan vinoutumia. Muiden keinojen puuttuessa on maksutaseongelmia pyritty ratkomaan ns. kireän rahan politiikalla. Tämä politiikka on osoittautunut tuhoisaksi sekä tuotannon kasvun että reaaliensiodien nousun kannalta. Tämä politiikka on lisännyt työttömyyttä ja alentanut tuotannolle välttämätöntä kulutuskysyntää eikä sillä ole ollut mainittavampaa kauppataaseen vajausta vähentävää vaikutusta.

Ulkomaankaupan keskeiseen kansataloudelliseen merkitykseen vedoten Rakennustyöläisten Liitto esittää SAK:n edustajakokoukselle, että se sekä talouspoliittisessa ohjelmassaan että julkilausumissaan ottaisi huomioon seuraavien ulkomaankauppapoliittisten toimenpiteiden välttämättömyyden ja ryhtyisi toimenpiteisiin niiden toteuttamiseksi.

Kauppataasetta voidaan parantaa ilman että työllisyys tai tuotanto joutuu siitä kärsimään. Tämä edellyttää pääomien käytön suurempaa tehokkuutta. Tähän voidaan päästä saattamalla investoinnit demokraattisen kontrollin alaiseksi sekä ohjaamalla pääomavirtoja alueellisesti, ajallisesti ja määrällisesti. Investoinnit on saatettava luvanvaraisiksi sekä niiden luotoituksen että investointitarvaroiden tuonnin suhteen.

Tuonnin määrään ja jakautumaan on vaikutettava määrällisessä ja valikoivala tuontisäännöstelyllä. Kansantaloudellemme haitallinen EEC-sopimus on irtisanottava ja siirrettävä kaupan painopiste sosialististen maiden kanssa tapahtuvan SEV-yhteistyön piiriin. On luotava erityisesti korkeasuhdannevaiheessa vientituloja tehokkaasti leikkaava pysyvä vientimaksujärjestelmä. Epätarkoituksenmukaisen investointihyödykkeiden tuonnin estämiseksi on yritysten verotusta kiristettävä ja supistettava lainsäädännöllisesti ylisuuria mainos- ja markkinointikustannuksia, jotta pääomia saadaan vapautumaan yhteiskunnan demokraattisesti valvomaan tehokkaaseen käyttöön.

Ulkomaankaupan suunnitelmallisuuden lisäämiseksi on muodostettava demokraattisesti johdettu valtion vienti- ja tuontiyhtymä. Työllisyyden ja maksutaseen kannalta erittäin edullisten Neuvostoliiton rakennuskohteiden toteuttamiseksi tulee perustaa demokraattisesti johdettu valtion rakennusyritys. Tarpeeton tuonti valtion ja kuntien hankinnoissa on korvattava Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden osuutta lisäämällä.

Pääomien maahantuonti ja maastavienti on saatettava nykyistä tiukempaan valvontaan. Edelleen tulee valvoa suomalaisten yritysten osallistumista kansainvälisiin kartelli- ja muihin sen kaltaisiin sopimuksiin, jotka lisäävät maamme riippuvuutta kansainvälisistä monopoleista. Devalvaation käyttö viennin elvyttämistoimenpiteenä on estettävä.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 35

Rakennustyöläisten Liiton aloitteessa mainittuja ulkomaankauppa- ja maksutasepoliittisia kysymyksiä on seikkaperäisesti ja laajasti käsitelty hallituksen esityksessä edustajakokoukselle SAK:n talouspoliittiseksi ohjelmaksi, missä niihin on myös otettu kantaa. Hallitus viittaa esitykseensä SAK:n talouspoliittiseksi ohjelmaksi.

Esitys n:o 36

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y. Monikansallisten yritysten toiminta

Monikansallisten yritysten taloudellinen ja poliittinen toiminta kasvaa jatkuvasti. Viime vuosina YK:ssa on alettu kiinnittää yhä enemmän huomiota monikansallisten yritysten vaikutuksen kasvuun yhteiskunnallisessa elämässä. Kansainvälinen ammattiyhdistysliike on jäänyt pahasti jälkeen monikansallisten yritysten vaikutuksesta työväenluokan elinehtoihin.

SAK tulee ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisessä toiminnassa tukemaan kaikin keinoin yhteistyön edistämistä ja työläisten etujen parantamista monikansallisten yritysten kasvavaa riistoa ja poliittista vaikutusta vastaan. SAK:n edustajakokous edellyttää perusteellisen selvityksen tekemistä a) monikansallisten yritysten toiminnasta Suomessa ja b) suomalaisen pääoman osallistumisesta ulkomailla monikansallisten yritysten toimintaan.

Samalla tulee selvittää YK:n päätösten »Uuden taloudellisen järjestyksen» ja »Valtioiden taloudellisia oikeuksia ja velvollisuuksia» koskevien suositusten vaikutus kansallisella tasolla.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 36

Monikansallisten yritysten toiminta, sen valvonta ja säätely on ollut esillä monissa kansainvälisissä järjestöissä kuten esimerkiksi YK:ssa, ILO:ssa ja OECD:ssä. Näissä kansainvälisissä organisaatioissa tapahtuvan esiintymisen yhtenäistämiseksi on Pohjoismaiden Ammatillinen Yhteistyöjärjestö (PAY) laatinut yhteisen toimintaohjelman, jossa esitettyihin vaatimuksiin monet muut ay-liikkeet eri puolilla Eurooppaa ovat yhtyneet. Kansainvälinen toiminta monikansallisten

yritysten valvomiseksi ja säätelemiseksi on välttämätöntä, koska yksi maa ei ilman haitallisia vaikutuksia maan talouteen voi tehdä monikansallisten yritysten toimintaa rajoittavia päätöksiä. Tässä suhteessa kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen merkitys on huomattava. SAK tulee edelleen yhdessä muiden pohjoismaisten järjestöjen kanssa toimimaan kansainvälisissä yhteyksissä kansainvälisen lainsäädännön aikaansaamiseksi monikansallisten yritysten toimintaa koskevissa asioissa.

Laadittaessa Pohjoismaiden Ammatillisen Yhteistyöjärjestön monikansallisia yrityksiä koskevaa toimintaohjelmaa kävi ilmeiseksi se tosiasia, että Suomessa monikansallisten yritysten toiminnasta saatava tieto on suhteellisen vähäistä. Tästä syystä SAK tulee edellyttämään perusteellisen selvityksen tekemistä a) monikansallisten yritysten toiminnasta Suomessa ja b) suomalaisen pääoman osallistumisesta ulkomailla monikansalliseen yritystoimintaan.

Muilta osin SAK:n hallitus viittaa lähiajan talouspoliittiseen tavoiteohjelmaan.

Esitys n:o 37

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto r.y. KTV

Uuden kuluttajahintaindeksin luominen

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y. ja Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto r.y. KTV kiinnittää SAK:n edustajakokouksen huomiota siihen, että nykyinen kuluttajan hintaindeksi on rakenteeltaan sellainen, ettei se täsmällisesti kuvaa eri tulonsaajaryhmien todellista elinkustannusten kehitystä. Kulutuksen rakenteen riippuessa tulotasosta kuluu pieni- ja keskituloisten palkansaajien käytettävissä olevasta tulosta suhteellisesti suurempi osuus välttämättömyshyödykkeisiin, kuin millä nämä tavararyhmät on huomioitu kuluttajan hintaindeksissä. Esimerkiksi elintarvikkeiden hintojen nopea nousu on johtanut epätasaiseen reaaliansiokehitykseen eri palkansaajaryhmien kohdalla. Myöskään elinkustannusten alueittaisia eroja ei nykyisessä kuluttajan hintaindeksissä voida riittävästi huomioida. VTY ja KTV esittävät edustajakokoukselle, että

SAK:n edustajakokous kiirehtisi sellaisen kuluttajahintaindeksin luomista, joka paremmin vastaa todellista elinkustannusten kehitystä. Alueelliset hintaindeksit tulee laatia suuraluejakoa käyttäen siten, että indeksien avulla olisi laskettavissa mahdollisimman pienellä virheellä hintaindeksit toisaalta kehittyneelle alueelle ja toisaalta kehitysalueelle. Myös väestöryhmittäisen hintaindeksin laatiminen on pikaisesti aloitettava.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen 37

SAK:n hallitus toteaa, että Tilastokeskus on ryhtynyt julkaisemaan alueittaista ja väestöryhmittäistä kuluttajahintaindeksiä aloitteen tarkoittamassa muodossa. Alueittaiseen ja väestöryhmittäiseen kuluttajahintaindeksiin on kuitenkin syytä toistaiseksi suhtautua varauksella, koska sen perustana oleva kuluttajatutkimus vuodelta 1971 ei ehkä anna riittävän luotettavaa kuvaa siirryttäessä hienojakoisempiin ryhmittelyihin. Tästä syystä SAK tulee seuraamaan alueittaisen ja väestöryhmittäisen kuluttajahintaindeksin kehitystä ja luotettavuutta ja ryhtyy tarpeen vaatiessa toimenpiteisiin indeksien luotettavuuden parantamiseksi.

Hallituksen esitykset lähiajan tavoiteohjelmiksi

Työehtosopimuspoliittinen ohjelma

Työehtoasiain valiokunnan lausunto

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen siirrymme jälleen työjärjestyksen 17. kohtaan. Otetaan käsiteltäväksi työehtosopimuspoliittinen ohjelma eli i) kohta.

Työehtoasiain valiokunnan esityksen esittelee valiokunnan sihteeri Esa Mäisti.

Esa Mäisti: Työehtoasiain valiokunta on eilen tehnyt sen sisältöisen yksimielisen esityksen kuin teille jaettu paperi osoittaa.

Esitys kuuluu seuraavasti:

Työehtoasiain valiokunta esittää edustajakokoukselle, että

- nimellä »SAK:n työehtosopimuspoliittinen ohjelma» jaetun ohjelmaluonnoksen nimi muutetaan seuraavaksi: »Katsaus työehtosopimustoimintaan ja työehtosopimuspoliittinen ohjelma.»
- ohjelmaosaan tehdään ne muutokset, jotka on monistettuina jaettu kokousedustajille.
- edustajakokous hyväksyy työehtosopimuspoliittisen ohjelman ja että siihen liittyvä katsaus (ohjelmaluonnoksen toinen luku) jätetään hallituksen tarkistettavaksi.
- SAK:n hallitukselle annetaan valtuudet tehdä ohjelmaan stilistisiä korjauksia ja korjata myös mahdolliset valiokuntakäsittelyssä ohjelmaan syntyneet ristiriitaisuudet valiokunnan kannan mukaisesti.
- kokous hyväksyisi ohjelman lisäksi erillisen matalapalkkaongelmaa koskevan lausunnon.

Valiokunnan esitys sisältää sen, että kokouksessa tehdyt ja myös liittojen tekemät työehtoasioista koskevat esitykset ovat tulleet huomioon otetuiksi.

Työehtoasiain valiokunnan ehdotus:

Matalapalkkaongelmaa koskeva lausuma

Edustajakokouksen hyväksymän työehtosopimuspoliittisen ohjelman keskeisenä periaatteena on solidaarisuus. Periaatteeseen nojautuen ohjelmassa esitetään keinoja matalapalkkaisten työntekijöiden aseman parantamiseksi. Muun muassa esitetään penniperiaatteista korotuslinjaa, erilliskorotuksia matalapalkkaisille työntekijöille ja myös sopimuskauden aikaisen palkkakehityksen turvaamiseksi tarvittavia toimia.

Edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen jo ennen seuraavia työehtosopimusneuvotteluja laatimaan toimenpide-ehdotukseen, jonka perusteella voidaan

päästä ohjelmaluonnoksessa määriteltyyn tavoitteeseen, pienituloisten reaalian-sioiden nostamiseen keskimääräistä enemmän.

Puheenjohtaja: Tämä oli lyhyt ja ytimekäs esittely tästä, ja kaikki ovat ilmeisesti saaneet tämän valiokunnan ehdotuksen, mutta koska tänne on useampia pyydettyjä puheenvuoroja, niin järjestävä valiokunta esittää, että puheenvuorot rajoitettaisiin viiteen minuuttiin. Kokous hyväksynee tämän.

Puheaika rajoitettiin viiteen minuuttiin.

Puheenjohtaja: Vielä pyydämme, että tämän ensimmäisen puheenvuoron aikana jätetään ne tulevat puheenvuorot, jotka vielä haluavat tähän asiaan käyttää puheenvuoron. Kokous hyväksynee menettelytavan.

Hyväksyttiin.

Keskustelu

Kalervo Kanninen (Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! Kun täällä työehtoasiain valiokunnan sihteerin sanoi, että päätös on ollut yksimielinen ja yhteisesti hyväksytty työehtoasiain valiokunnassa, niin en peruuta puhettani, vaan kannatan tätä työehtoasiain valiokunnan lausuntoa.

Kalevi Aronen (Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Tämän edustajakokouksen tehtäväksi on annettu valmistella työehtosopimuspoliittinen ohjelma. Tuo luonnos, joka edustajille on lähetetty, on varsin laaja, monia asioita sisällään pitävä, mutta se on kuitenkin ollut niin laaja ja suuritöinen, että tässä kokouksessa ei ole ollut edellytyksiä riittävästi tähän asiakirjaan paneutua ja tehdä siihen sellaisia korjauksia, että se vastaisi kaikkien täällä olevien edustajien käsityksiä. Tästä johtuen kansandemokraattinen edustajaryhmä esittää edustajakokouksen päätettäväksi seuraavasta:

»Edustajakokous hyväksyy alustavasti työehtosopimuspoliittisen ohjelman, ja SAK:n hallitukselle annetaan valtuudet tehdä ohjelmaan korjauksia. Ennen ohjelman lopullista hyväksymistä pyydetään siitä liittojen lausunnot.» Kiitos!

Sakari Lintala (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Minä ehdotan, että valiokunnan esitys ja Kumi- ja Nahkatyöväen Liiton esitykset käsiteltäisiin rinnakkain, ja mikäli tätä ehdotusta ei hyväksytä, ehdotan, että valiokunnan esitys hylätään, ja jos nämä esitykset käsitellään rinnakkain, ehdotan siinäkin tapauksessa, että valiokunnan esitys hylätään. Sen lisäksi ehdotan, että äänestyksen tapahtuessa sen tulos lasketaan.

Välihuuto: Joka tapauksessa se hylätään!

Veikko Ceder (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Tässä ehkä on hieman erheellistä sanoa, että tämä kanta, joka esitettiin valiokunnan kantana, on valiokunnan taikka sen yksimielisyyden saavuttama kanta. Sitä se ei ole, se on enemmistön kanta, ja me kansandemokraatteina olemme pyrkineet saamaan tähän sinänsä laajaan ohjelmapaperiin oleellisia muutoksia ja lisäyksiä, mutta tässä koko valiokuntakäsittelytyöskentelyssä ei ole edetty sillä tavalla kuin järkevästi olisi pitänyt edetä.

SAK:n tälle edustajakokoukselle käsiteltäväksi saatetun työehtosopimuspolitiikkaa koskevan ohjelmaluonnoksen valmistelu-aika on ollut varsin lyhyt. Kokousedustajille varattu aika perehtyä tällaiseen melko laajaan asiapaperiin, ohjelma-asiakirjaan jäi myös erittäin lyhyeksi. Myös koska ei SAK:n jäsenliitoilla eikä kokousedustajilla sen paremmin ole ollut riittävästi aikaa ja edellytyksiä perehtyä työehtosopimuspoliittisen ohjelmaluonnoksen sisältöön sen edellyttämällä perusteellisuudella ja koska myöskään ohjelmaluonnoksen valiokuntakäsittelyä ei edustajakokouksessa ole ehditty saattaa päätökseen, niin on aivan paikallaan, että tämä edustajakokous velvoittaa SAK:n hallituksen valmistamaan lopullisen ohjelman edustajakokouksen käsiteltävänä olleen luonnoksen ja siihen tehtyjen liittojen muutosesitysten pohjalta.

Haluan vielä lyhyesti puuttua eräisiin kohtiin, joihin olen myös valiokuntatyöskentelyssä kiinnittänyt huomiota. Siellä tosiaan ei ole päästy paneutumaan nimeksikään itse asiapaperin sisältöön. Se on ollut alustavaa käsittelyä, ja siksi ei voi sanoa, että se on valiokunnan esitys. Haluan mainita mm., että tässä asiapaperissa palkkojen tarkistuksille on pyritty lyömään hattu päälle sellaisten toteamusten pohjalta, jotka liittyvät työn tuottavuuden nousuun ja hintojen kehityksen kohoamiseen. Näin ei tietenkään voi periaatteessa asianlaita olla. Sama asia on ilmaistu tässä asiapaperissa useassa eri yhteydessä vähän eri sanakäantein, mutta punainen lanka tässä on aivan sama.

Olisin nähnyt myös, että tässä asiapaperissa olisi ilmaistu työtuomioistuimen rooli, se kun on aika pitkään alan kuin alan työehtosopimuksia romuttanut niiden tulkintojen ja erimielisyyksien, riitaisuuksien osalta varsin oleellisesti. Siis kanta olisi pitänyt tässä yhteydessä ilmaista tästä melko merkittävästä oikeuslaitoksesta ja sen roolista.

Myös se ajatus liittyy tähän asiapaperiin, että sallitaan hintojen kohotuksen hintojen nousujen myötä, kun niiden paine tulee ulkomaisten hintojen vuoksi, vaikuttaa tähän palkkakehitykseen.

Vielä olemme kiinnittäneet huomiota kokonaisratkaisujen sitovuuteen, jolla aika pitkään sidotaan liittojen kädet. Liitoille tulee antaa vapaammat mahdollisuudet irtautua keskitetyistä ratkaisuista. Tässä yhteydessä lopuksi haluaisin kannattaa Kalevi Arosen tekemää esitystä.

Toivo Heikkilä (Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kannatan toveri Lintalan tekemiä esityksiä.

Pekka Morri: Arvoisa puheenjohtaja, hyvät toverit! Kuten valiokunnan sihtee-

rin esittelystä kävi ilmi, on valiokunnan ehdotus käsityksemme mukaan yksimielinen, sillä valiokunnassa ei ole tuotu esille muita konkreettisia muutosesityksiä, kuin mitä edustajille on eilen ryhmäkokouksissa jaettu ja mitä valiokunnan mietintöesitys osoittaa. Tämä on mielestäni todettu myös ryhmien välisten neuvottelijoiden välillä. Sen vuoksi sosialidemokraattinen ryhmä on valiokunnan esityksen kannalla.

Välihuuto: Hyvä, Pekka!

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: Teen seuraavanlaisen äänestys ehdotuksen: Valiokunta vastaan Lintala, jonka jälkeen tämä ehdotus vastaan Arosen ehdotusta, ja kumpi näistä ehdotuksista voittaa, vastaan valiokunnan ehdotus. Voidaanko tällainen äänestysmenettelytapa hyväksyä?

Pieni korjaus tähän vielä! Ensimmäinen koskee sisältöä ja toinen koskee menettelytapaa näistä äänestysesityksistä, jotka tein, ja selvyiden vuoksi vielä kerran: Valiokunta vastaan Lintala ja tämä on sisällöstä, ja toinen äänestys on valiokunnan kanta vastaan Arosen esitystä, jonka jälkeen mikäli Arosen esitys saa enemmistön, tulee valiokunnan esitys vastaan Arosen esitystä, ja tällainen menettelytapa hyväksytään. Valiokunnan esitys vastaan Lintalan esitys. Otetaan yksi kerrallaan, niin eiköhän se siitä järjesty, pojat! Niin, voiko edustajakokous hyväksyä.

Menettelytapa hyväksyttiin, samoin kuin äänestysesitykset.

Äänestys valiokunnan ja Lintalan ehdotusten välillä

Puheenjohtaja: Otetaan tämä äänestysmenettely kerta kerralta, siis valiokunnan esitys vastaan Lintalan esitys, ja äänestys tapahtuu edustajakorttia nostamalla, ja ääntenlaskijat, olkaa hyvät, valmiina. Äänestys alkaa! Edustajakorttia nostavat ensiksi ne, jotka hyväksyvät valiokunnan tekemän ehdotuksen.

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Kortit alas, olkaa hyvä! Nyt ovat ääntenlaskijat valmiina, joten pyydän Lintalan esitystä kannattavia nostamaan korttinsa, olkaa hyvät!

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Saatte laskea edustajakorttinne, olkaa hyvät!

Äänestyksen tulos: Valiokunnan ehdotus 356 ja Lintalan ehdotus sai 27 ääntä.

Äänestyksen tulos merkittiin pöytäkirjaan.

Työehtoasiain valiokunnan ehdotus vastaan Arosen ehdotus

Puheenjohtaja: Ja nyt tulee seuraava vaihe. Totesimme jo, että valiokunnan ehdotus on voittanut Lintalan ehdotuksen. Nyt on seuraavaa: valiokunnan ehdotus vastaan Arosen ehdotusta ja jos valiokunnan ehdotus voittaa, niin enempää äänestyksiä ei tarvita. Mutta jos Arosen ehdotus voittaa, silloin tulee vielä Arosen ehdotus vastaan Lintalan ehdotus ja sen voittanut tulee vielä vastaan valiokunnan ehdotusta kerran. - Mutta otetaan tämä taas yksi kerrallaan, jotta teillä ei ole vaikeuksia (kovaa naurua kokouksessa). Meillä on vaikeuksia, anteeksi, otetaan yksi kerrallaan.

Tämän jälkeen on valiokunnan ehdotus vastaan Arosen ehdotusta, joka kuuluu seuraavasti:

»Edustajakokous hyväksyy alustavasti työehtosopimuspoliittisen ohjelman ja SAK:n hallitukselle annetaan valtuudet tehdä ohjelmaan korjauksia. Ennen ohjelman lopullista hyväksymistä pyydetään siitä liittojen lausunnot.»

Tämä oli nyt Arosen ehdotus vastaan valiokunnan ehdotus.

Selonteko oli oikea.

Puheenjohtaja: Ne, jotka kannattavat valiokunnan ehdotusta, nostavat edustajakorttinsa.

Äänestystoimitus keskeytettiin.

Puheenjohtaja: Ehdotan tässä koeäänestystä!

Kokouksesta: Ei voida hyväksyä! (kovaa vastustusta)

Puheenjohtaja: Ei voida hyväksyä! Ääntenlaskijat ovat paikalla ja ehdotan, että äänet lasketaan. Äänestys alkaa!

Äänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Ne, jotka kannattavat valiokunnan esitystä, olkaa hyvät ja nostakaa edustajakorttinne.

Kortit nostettiin.

Puheenjohtaja: Ääntenlaskijat kokoontuvat laskemaan tulosta, joten olkaa hyvät ja laskekaa edustajakorttinne.

Kortit laskettiin.

Puheenjohtaja: Ääntenlaskijat ovat jälleen paikoillaan, joten ne edustajat, jotka kannattavat Arosen tekemää ehdotusta, nostavat korttinsa ylös, olkaa hyvät!

Tämän tapahduttua totesi

Puheenjohtaja: Koska ääntenlaskijat laskevat jo, niin olkaa hyvät ja laskekaa edustajakorttinne, kiitoksia!

Kun tämä oli tapahtunut totesi

Puheenjohtaja: Julistetaan äänestyksen tulos. Valiokunnan ehdotusta kannatti 302 ja Arosen ehdotusta 147. Koska Arosen ehdotus ei saanut enemmistöä, niin ei tarvitse äänestää enää Lintalan kakkosehdotuksesta, joten valiokunnan ehdotus on tullut edustajakokouksen päätökseksi.

Äänestyksen tulos merkittiin pöytäkirjaan.

Päätös

Työehtoasiain valiokunnan työehtosopimuspoliittista ohjelmaa koskeva esitys oli tullut edustajakokouksen päätökseksi. (Ohjelma erillisessä »SAK:n ohjelmat«-kirjassa.)

Päätökseen

Sakari Lintala (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Tuntuu ikävältä, kun SAK:n edustajakokous kokoontuu kerran viidessä vuodessa ja se ei kykene työehtosopimuspoliittista ohjelmaa valmistamaan näinä päivinä, jotenka siitä osa siirtyy tulevaisuuteen. Esitän tästä vastalauseen työehtosopimuspoliittiseen ohjelmaan:

»Esitys SAK:n työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi mm. sitoutuu jatkamaan tulopoliittikkaa ja pidättäytyy tulonjaon muuttamisesta työläisten eduksi. Ohjelma pyrkii turvaamaan päättävällän työehtosopimusratkaisuissa ammattiyhdistysliikkeen huippujohdolle, syrjäyttämään jäsendemokratian ja estää työväenluokan joukkovoiman hyväksikäytön taistelussa suurpääomaa vastaan. Ohjelma hyväksyy sosiaalisen kumppanuuden työnantaja-kapitalistien kanssa ja rajoittaa työväenpuolueiden päättävä- ja vaikutusvaltaa. Ohjelma pyrkii tekemään kapitalistien ja ammattiyhdistysjohtajien valvomasta neuvottelujärjestelmästä ja sopimustoiminnasta ainoan laillisen toimintamuodon vaihtoehdoksi joukkovoiman ja sopimustoiminnan yhdistämiseen rakentuvalla politiikalla. Tästä syystä emme hyväksy ehdotettua epädemokraattista työehtosopimuspoliittista ohjelmaesitystä, vaan jätämme siihen eriyvän mielipiteemme. Parempi vaihtoehto oli olemassa, nimitään Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y:n esitys SAK:n työehtosopimuspolitiikan kehittämiseksi ja tavoitteiksi ja esitys matalapalkkaongelman ratkaisemiseksi. Esitysten numerot olivat 38 ja 39.

Sakari Lintala, Seppo Laine, Kauko Haukka, Toivo Koivisto, Timo Välimäki, Mikko Kuoppa, Veikko Laine, Asser Siuvatti, Esko Siltavuori, Pauli Kukkonen, Vesa Aarnio, Ossi Ahokas, Veikko Alho, Pertti Haverinen, Benjamin Reittu, Lauri Pekola, Toivo Heikkilä, Alpo Nieminen, Aimo Koskinen, Erkki Välimaa, Maire

Kivikoski, Arja Perttula, August Ollikainen, Erkki Kasari, Onni Koponen, Teuvo Kauhanen, Mikko Kopra ja Toivo Lintunen.» Kiitos!

Puheenjohtaja: Nämä liitetään pöytäkirjaan ja kohta 17 on loppuun käsitelty.

Sakari Lintalan ym. vastalause merkittiin pöytäkirjaan.

Työjärjestyksen 17. kohta oli loppuun käsitelty.

Puhetta siirtyi johtamaan Pekka Salonen.

18 § (päätökset) (jatkoa)

Liittojen esitykset

Työehtoasiain valiokunnan päätösehdotukset työehtosopimuspoliikkaa koskevista esityksistä n:ot 38-44

Koulutusasiain valiokunnan päätösehdotus Työväen Sivistysliiton ja Kansan Sivistystyön Liiton yhdenvertaistamista koskevasta esityksestä n:o 46.

Puheenjohtaja: Siirrytään käsittelemään esityslistan kohtaa 18. Käsitellään tästä kohdasta ne liittojen työehtosopimuspoliittiset esitykset, jotka ovat sisältyneet tämän jaoston käsittelyyn, eli esitykset 38-44.

Merkittiin.

Puheenjohtaja: Asiat esittelee Esa Mäisti.

Su'o Penttilä (välihuuto): Ne on käsitelty jo!

csa Mäisti (työehtoasiain valiokunnan sihteeri, SAK): Valiokunta yhtyy SAK:n hallituksen lausuntoihin näistä esityksistä.

Kokouksesta: Se oli hyvä puheenvuoro!

Esitys n:o 38

Puheenjohtaja: Ensimmäiseksi otetaan käsiteltäväksi esitys n:o 38. Halutaanko keskustella?

Keskustelua ei syntynyt.

Puheenjohtaja: Esitys hyväksytään SAK:n hallituksen esittämässä muo-

dossa, johon valiokunta on yhtynyt.

Päätös merkittiin pöytäkirjaan.

Esitys n:o 38 ja edustajakokouksen hyväksymä hallituksen lausunto siihen kuuluvat seuraavasti:

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y. Matalapalkkaongelman ratkaiseminen

Kenkä-, nahka-, vaatetus-, tekstiili- ja elintarviketeollisuuden tuotteet, maa- ja metsätalous, kuljetus sekä erilaisten palveluelinkeinojen harjoittaminen on yhteiskunnallisesti välttämätöntä. Näiden alojen työläisten valmistamat tuotteet ja suorittamat palvelut ovat ihmisen jokapäiväiselle elämälle välttämättömiä.

Jos kuitenkin tarkastellaan näillä aloilla työläisille maksettavaa palkkaa niin se on huomattavasti alhaisempi kuin teollisuustyöläisen palkka keskimäärin (vain noin 70 % teollisuuden keskipalkasta). Tämä taas johtuu siitä, että kapitalisti, joka tuotantoa harjoittaa ei tee sitä yhteiskunnallisen tarpeen perusteella, vaan kapitalistin ensisijainen tavoite on saada tuotannon harjoittamisesta mahdollisimman suuri voitto. Koska mainitut tuotannon alat ovat myöskin työvaltaisia aloja, merkitsee tämä, että työnantajakapitalisti turvaa mahdollisimman suuren voittonsa saamisen maksamalla työntekijöille alhaista palkkaa. Näin ovat muodostuneet n.s. matalapalkka-alat ja matalapalkkaisten työntekijäin ryhmä.

On aiheellista kysyä, pitääkö näillä aloilla työskentelevien työläisten uhrautua ja luopua niistä keskimääräisistä etuuksista, jotka muiden alojen työläisillä on, jotta kapitalisti saisi taskuunsa ainakin keskimääräisen kapitalistisen voiton.

Yleisesti tunnetaan ja tunnustetaan matalapalkka-alojen työläisten oikeudeton asema, jota syventää vielä se, että näiden alojen työläisten enemmistö on naisia, jotka joutuvat vielä miehiin nähden huonompaan asemaan. Virallisesti maassamme on tunnustettu miesten ja naisten samapalkkaisuus, mutta sitä ei ole käytännössä toteutettu. Vastoin yleisesti hyväksyttyä periaatetta, samanarvoisesta työstä sama palkka, maamme kapitalistit maksavat täysin samanarvoisesta ja vieläpä samastakin työstä erilaista palkkaa miehelle ja naiselle. Tässä yhteydessä korostuu vielä tänäkin päivänä se, että nainen on työelämässään miehestä voimakkaamman kapitalistisen riiston kohteena.

Ammattiyhdistysliike ei ole pystynyt korjaamaan tätä syvää yhteiskunnallista ongelmaa. Viime vuosien aikana tehdyillä tulopoliittisilla kokonaisratkaisilla on sanottu olevan palkkaeroja kaventava vaikutus, mutta käytäntö on osoittanut aina päinvastaista. Tulopoliittisten kokonaisratkaisujen n.s. solidaarinen merkitys on ollut näennäinen. Sopimukset ovat pikemminkin noudattaneet n.s. puutteen tasaamisen linjaa. Kokonaisratkaisujen palkankorotukset on mitoitettu aina sen teollisuudenalan mukaan, joka on antanut kapitalistille pienemmän voiton. Tästä on ollut seurauksena, että korkeampaa kapitalistista voittoa antavilla esim. tuottoisilla vientiteollisuuden aloilla työnantajat ovat olleet valmiita, työläisten painostuksen tuloksena, korottamaan palkkoja yli tehtyjen sopimusten. On syntynyt niin sanottua liukumaa.

Tämä on oikein, että työläiset saavat palkkojaan korotettua ja kun se ei tapahdu ammatillisten järjestöjen sopimuspoliittisin keinoin niin niitä pitää korottaa työläisten omalla työpaikkakohtaisella toiminnalla.

Matala-palkka-aloilla sopimuskorotukset ovat jääneet myös enimmäiskorotuksiksi ja näin ollen ei ole syntynyt mitään liukumaa. Sopimuskauden päättyessä on vain voitu todeta, että palkkaerot matalapalkka-alojen ja muiden alojen työläisten välillä ovat kasvaneet.

Matala-palkka-aloilla sopimuskorotukset ovat jääneet myös enimmäiskorotuksi luovuttava palkankorotuksistaan matalapalkkaisten hyväksi. Matalapalkkaisten palkkojen korottamisen taloudellinen vastuu ja velvoite kuuluu työnantajakapitalisteille. Niiltä rahat on otettava, jotka keräävät työnteon hedelmät. Ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on löytää keinot, joilla tilanne korjataan ja tässä mielessä matalapalkkaiset työläiset ja niiden järjestöt kääntyvät kaikkien ammatillisesti järjestyneiden työläisten ja heidän järjestöjensä puoleen, sillä tuskinpa matalapalkkaongelmaa pystytään korjaamaan ilman työläisten yhteistä joukkovoimaa.

Matalapalkkaisia työläisiä edustavat liitot odottavat SAK:n XI edustajakokouksesta konkreettisia päätöksiä matalapalkkaisten työntekijäin työ- ja palkkaehtojen perustavaa laatua olevien korjausten toteuttamiseksi. Se edellyttää tähän asti harjoitetun työehtosopimus- ja talouspolitiikan perusteellista muuttamista. Ns. keskitetty työehtosopimuspolitiikka ei saa eikä se voi olla itsetarkoitus eikä rasite. Se ei saa merkitä työehtosopimuspolitiikan hoitamisen keskittämistä suppealle korkean tason johtoportaalalle. Keskitetyn työehtosopimuspolitiikan tulee merkitä sitä, että työehtosopimustavoitteet rakennetaan jäsenistön vaatimusten pohjalta ja tavoitteet toteutetaan yhteistoiminnassa jäsenistön kanssa ja tarpeen vaatiessa ammattiyhdistysliikkeen yhteistä joukkovoimaa käyttäen.

Edellä olevan perusteella esitämme:

- että SAK:n edustajakokous laatii määräaikaisen ohjelman, jonka kuluessa matalapalkkaisten työntekijäin palkat korotetaan vähintään teollisuuden punnit-
tuun keskipalkkatasoon;
- että ensimmäisessä vaiheessa ja viimeistään seuraavassa työehtosopimuk-
sessa korotetaan työehtosopimusten mukaisia vähimmäis- ja ohjepalkkoja
niin, että työehtosopimuksen mukainen tuntipalkka nousee vähintään 11
markkaan;
- että työehtosopimuksista poistetaan nuoria työntekijöitä syrjivät ikään perustu-
vat palkkamääräykset;
- että matalapalkkaisten työntekijäin ansiot saavuttavat asteettain, mutta viimeis-
tään v. 1978 teollisuuden punnitun keskituntiansiotason;
- että matalapalkkoja varten laaditaan takuupalkkajärjestelmä, jolla turvataan
niiden pysyminen teollisuuden keskiansiotasossa.

Palkankorotusten reaaliarvon säilyttämiseksi ja varmistamiseksi esitämme, että edustajakokous päättää ryhtyä toimenpiteisiin palkkoja koskevan indeksikiellon kumoamiseksi ja palkkojen sitomiseksi elinkustannusindeksiin siten, että elinkus-
tannusindeksin noustessa 2 %, palkkoja korotetaan 3 %:lla.

Indeksikorotuksen esitämme toteutettavaksi siten, että mainittu 3 %:n korotus lasketaan teollisuuden punnitusta keskituntiansiosta ja näin saatu penni- tai markkamääräinen samansuuruinen indeksikorotus suoritetaan kaikille palkansaa-
jille.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n.o 38

SAK:n hallitus viittaa edustajakokoukselle jättämänsä esitykseen keskusjärjestön työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi, ja toteaa, että Kumi- ja Nahkatyöväen Liiton esityksessä käsitellyt kysymykset on käsitelty tässä ohjelmassa. Ohjelmassa on käsitelty niin kysymys matalapalkkaisten alojen työntekijöiden aseman parantamisesta kuin indeksiehdostakin. Hallitus ei pidä mahdollisena määritellä ohjelmassa täsmällisiä markkamääriä tai ajankohtia, johon mennessä tietyt toimenpiteet olisi suoritettava.

Esitys nro 39

Puheenjohtaja: Seuraavana otetaan käsittelyyn esitys n.o 39, jonka osalta todetaan, että tässä SAK:n hallituksen lausunto tulee edustajakokouksen päätökseksi.

Hyväksyttiin ja päätös merkittiin pöytäkirjaan.

Esitys n:o 39 ja edustajakokouksen hyväksymä hallituksen lausunto siihen kuuluvat seuraavasti:

Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.

SAK:n työehtosopimuspolitiikan kehittäminen ja -tavoitteet

Kapitalismin kriisi

Kapitalistisen järjestelmän kriisi syvenee. Kapitalismin kyvyttömyys työtätekevien perustarpeiden tyydyttämiseen käy yhä ilmeisemmäksi. Työläisten toimeentulon epävarmuus lisääntyy. Monopolipääoma pyrkii säilyttämään vallitsevan riistojärjestelmän ja vahvistamaan asemansa rajoittamalla työtätekevien demokraattisia oikeuksia ja sitomalla työläisten järjestöt omien tarkoitusperiensä toteuttajiksi.

Sosialismi etenee

Vastakohtana kapitalistiselle järjestelmälle sosialistisen maailmanjärjestelmän nopea ja suunnitelmallinen taloudellinen kasvu luo edellytykset kansalaisten hyvinvoinnin jatkuvalla kohottamiselle. Riistosta vapaa yhteiskuntajärjestelmä osoittaa ylivoimaisuutensa yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen kaikilla aloilla. Sosialististen maiden esimerkki kannustaa kapitalististen maiden työtätekeviä ja avaa uusia näköaloja heidän taistelulleen.

Valtiomonopolistinen kapitalismi

Monopolioiden etujen turvaamiselle on käynyt välttämättömäksi, että valtiovalta kapitalistisissa maissa puuttuu monopolipääoman hyväksi taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen. Näin yritetään säännellä ja lieventää kasvavia yhteiskunnallisia ristiriitoja ja turvata riistojärjestelmän säilyminen. Monopolioiden ja

valtion yhteenkietoutumisella valtiomonopolistiseksi koneistoksi, porvaristo yrittää luoda esteen työväenluokan ja sen liittolaisten kasvavalle voimalle.

Ristiriitojen sääntely

Keskeisin valtiomonopolistisen sääntelyn tavoitteista on työtätekevien palkkojen kasvun rajoittaminen. Tähän pyritään yhä järjestelmällisemmin ja laaja-alaisemmin. Työväenluokan järjestäytyneisyyden ja tietoisuuden kasvun vastapainoksi porvaristo pyrkii luokkarauhan ylläpitämiseen.

Tulopolitiikka

Kehittyneintä palkkasääntelyn ja luokkasovun yhdistelmää edustaa tulopolitiikka, jota useimmissa kehittyneimmissä kapitalistisissa maissa on erimuotoisina harjoitettu tai edelleen harjoitetaan. Tulopolitiikassa ei ole kysymys tulonjakopolitiikasta vaan palkkasäännöstelystä. Luokkayhteistyölle rakennettu tulopolitiikka on osoittautunut varsin joustavaksi ja tehokkaaksi kapitalismin palvelijaksi. Useiden maiden kokemus on osoittanut, että pääoman kanssa harjoitettu luokkayhteistyö johtaa työväen elinehtojen kiristymiseen, jonka seurauksena joukkojen liike murtaa tulopolitiikan perustan. Taistelu tulopolitiikkaa vastaan on kaikkien palkkatyöläisten aseman parantamisen välttämätön ehto. Tulopolitiikan toteuttaminen työläisten palkkojen säätelemiseksi ei ole mahdollista ilman ammattiyhdistysliikkeen mukanaoloa.

Tulopolitiikka Suomessa

Tulopoliittisia kokonaisratkaisuja on SAK:n johdon myötävaikutuksella solmittu vuodesta 1968 lähtien. Yhteistä näille ratkaisuille on ollut palkankorotusten rajoittaminen mahdollisimman alhaiselle tasolle. Omaksuessaan vastuunkantajan osan kansantalouden kapitalistisesta rappiopolitiikasta SAK:n johto on luopunut X edustajakokouksen tavoitteista jäsenistönsä reaali-palkkojen korottamiseksi ja palkkojen kansantulo-osuuden kasvattamiseksi. Työväestön etujen vastainen talouspolitiikka jatkuu ja kansantalouden ongelmat syvenevät entisestään.

Alistuminen luokkayhteistyöhön

Johdonmukaisena linjana tulopoliittisissa ratkaisuissa on ollut entistä johtajavaltaisemman koneiston rakentaminen työehtosopimuspolitiikkaan ja luokkayhteistyöhön pohjaavien »pelisääntöjen» kehittämiseksi. Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistön vaikutusmahdollisuudet solmittavien sopimusten sisältöön pyritään eliminoimaan mahdollisimman tarkoin. SAK:n kasvanut joukkovoima on sivuutettu ja sidottu ylätasolla sovittavilla monopoliporvariston etuja palvelevilla ratkaisuilla. Alusta alkaen tulopolitiikka on perustunut demagogiaan ja työläisten harhauttamiseen.

Inflaatio kiihtynyt

Tulopolitiikan keskeisenä perusteluna on ollut inflaation hidastaminen, joka ei ole kuitenkaan toteutunut. Elinkustannusten nousuvauhti on vuosi vuodelta kiihtynyt. Vuodesta 1968 vuoteen 1975 elinkustannukset nousivat keskimäärin 83 %. Vuodesta 1971 vuoteen 1975 noin 65 %. Sopimuspalkat nousivat vastaavasti vuodesta 1968 vuoteen 1975 keskimäärin 82 % ja vuodesta 1971 vuoteen 1975 noin 52 %.

Sopimuspolitiikka epäonnistunut

Työehtosopimuksilla ei ole tulopolitiikan kaudella kyetty turvaamaan palkkatyöväestön elintason säilymistä edes ennallaan. Palkankorotuksista tinkiminen ei ole estänyt hintojen nousua. SAK:n johdossa on hyväksytty porvarillinen väittämä siitä, että palkankorotukset ovat syynä hintojen nousuun. Se on johtanut kapitalistit häikäilemättömään voittojen saalistukseen ja hintojen mielivaltaiseen korottamiseen. Hintavaltuuslait, hintasulku- ja hintasäännöstelyjärjestelmä eivät ole estäneet hintojen ja maksujen ennätysmäistä nousua.

Solidaarisuudella keinottelu

Tulopoliittisia kokonaisratkaisuja on mainostettu solidaarisen palkkapolitiikan nimissä ja »kansantalouden kestäkyvyn mukaisina». Palkkaerot miesten ja naisten välillä ovat näiden sopimusten aikana kasvaneet. Vuonna 1968 ero oli 1,44 mk tunnille ja vuonna 1975 n. 3,50 mk tunnille. Useimpien liittojen ratkaisuissa on myös ohje- ja taulukkopalkkojen osalta palkkahaitari entisestäänkin venynyt. Kun tulopoliittiset kokonaisratkaisut ovat merkinneet reaaliansoiden laskua on ansiotason nostamisen ainoaksi mahdollisuudeksi jäänyt työpaikkakohtainen kamppailu. Kaikilla työntekijäryhmillä ei ole kuitenkaan samanlaisia edellytyksiä työpaikkakohtaiseen kamppailuun. Taistelukykyisimmät työläisryhmat ovat kyenneet paremmin turvaamaan etunsa heikompien ryhmien jäädessä työehtosopimusten tasoon. Tästä johtuen kokonaisratkaisut ovat kasvattaneet palkkaeroja ja olleet solidaarisia ainoastaan työnantajia kohtaan.

Vakauttamista kapitalistien hyväksi

Tulopolitiikan välttämättömyyttä on perusteltu myös kansantalouden vakauttamisella, maksutaseen tasapainottamisella ja työttömyyden torjumisella. Käytännössä tämä on merkinnyt palkansaajien kulutuskysynnän supistamista. Pääomien kasaantumisvauhti on kiihtynyt. Kauppa- ja maksutaseen vajaus on kasvanut huomasti. Ulkomainen velkaantuminen yltää jo 1/5 vuotuisesta kansantuotannostamme. Työttömyyttä ei ole tulopolitiikan kaudella poistettu, vaan päinvastoin kulutuskysyntää alentamalla lisätty työttömyyttä. Palkankorotuksista säästetyt pääomat on sijoitettu uusien voittojen kasaamiseen, ylisuurten varastojen hankintaan, pääomien ulosvientiin ja ylisuuriin investointeihin. Vuodesta 1968 lähtien vuoteen 1975 voitot ovat kasvaneet 321 %.

Demokratia kaventuu

Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tulopolitiikan »pelisääntöjen» noudattaminen ja tulopolitiikan koneiston tiivistäminen on johtanut jäsenistön valitsemien päätäntäelimien aseman mitätöimiseen ja toiminnan halvaannuttamiseen. Vallan käyttö on keskittynyt ay-liikkeen huipputasolle. Mukanaolo tulopolitiikassa loukkaa ammattiyhdistysliikkeen itsenäisyyttä ja riippumattomuutta sekä rajoittaa jäsenistön mahdollisuuksia vaikuttaa heitä itseään koskeissa työehtosopimusratkaisuihin. Ammattiyhdistysliikkeestä pyritään tekemään työrauhan takaaja ja valvoja.

Oikeistovaara kasvaa

Suurpääoman etujen mukainen talous- ja sisäpolitiikka, siihen liittyvä demokraattisten joukkojärjestöjen halvaannuttaminen sekä työväen toimintaoikeuksien rajoittaminen, luovat pohjaa oikeiston etenemiselle ja porvarillisten katsomusten leviämiseksi työväestön keskuuteen.

Ideologinen hämärtyminen

Tulopolitiikan yhteydessä harjoitettu yhteistyö on antanut uskottavuutta porvarillisen propagandan käyttämälle »työmarkkinajärjestöt»-käsitteelle, jolla ristiriitojen säätelyteorian mukaisesti pyritään todistamaan, että työnantaja- ja työntekijäjärjestöt ovat tasavertaisia ja tavoitteiltaan yhdensuuntaisia. Vaikka tulopoliittisten kokonaisratkaisujen tekeminen ruokkiikin tätä käsitystä niin kuitenkin se ei vastaa todellisuutta.

Periaatteet kunniaan

Ammattiyhdistysliike on työväenluokan taistelujärjestö. Siinä palkkatyöläiset liittyvät yhteen puolustaakseen omia yhteisiä etujaan ja oikeuksiaan työnantajakapitalisteja vastaan. Ammattiyhdistysliike käy päivittäistä luokkataistelua riistäjiä vastaan. Se ei voi koskaan olla puolueeton työn ja pääoman välisessä taistelussa. Ammattiyhdistysliikkeen on kaikessa toiminnassaan pidettävä lähtökohtanaan palkkatyöväestön etujen ajaminen. Se ei voi ottaa vastuuta kapitalistisen järjestelmän toiminnasta. Ammattiyhdistysliikkeen on tarpeen vaatiessa nouseva yhteisellä joukkovoimalla ajamaan palkkatyöväestön vaatimuksia ja toteuttamaan yhteisiä tavoitteita.

Palkkataistelu ja sosiaaliset uudistukset

Kapitalismin nykyvaiheessa ei pelkin palkkapoliittisin keinoin ole mahdollista turvata työväestön elinehtoja. Tarvitaan toimenpiteitä sosiaali- ja veropolitiikassa, työläinsäädännön kehittämisen jne. Mutta sosiaalipoliittikan, veropolitiikan ja työläinsäädännön kysymyksiä ei voida yhdistää työehtosopimustoimintaan. Työnantajien kanssa sopimalla niihin ei saada työläisten etujen mukaisia ratkaisuja. Siksi ammattiyhdistysliikkeellä näissä asioissa tulee olla itsenäiset työnantajajär-

jestöistä riippumattomat tavoitteet. Ne tulee toteuttaa ammattiyhdistysliikkeen joukkovoiman avulla poliittista tietä yhteistyössä työväenpuolueiden, niiden eduskuntaryhmien sekä muiden demokraattisten voimien kanssa. Työnantajien kanssa voidaan sopia vain niistä vaatimuksista, joiden toteuttaminen on suoraan ja välittömästi työnantajilta ulosmitattavissa.

Irti tulopoliitikasta

Tulopoliitikasta irtautuminen on välttämätöntä tehokkaalle työ- ja virkaehtosopimuspolitiikalle. Tässä ei ole kyse vain tuon nimikkeen kieltämisestä vaan askeleesta eteenpäin palkka- ja työehtosopimuspolitiikassa. Rajoittunut ja alistunut käsitys tulopoliitikan väistämättömyydestä valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa on virheellinen eikä kykene avaamaan työväenluokan taistelulle todellista näköalaa.

Luokkataisteluasema

Ammattiyhdistysliikkeen kirjattuihin periaatteisiin ja tavoitteisiin kuuluu luokkapohjalta lähtevä asennoituminen työn ja pääoman välisessä taistelussa. Ammattiyhdistysliike ei salli valtion puuttumista työehtosopimuspolitiikkaan eikä toimintansa rajoittamista. Tulopoliittinen toimisto- ja neuvottelujärjestelmä on lopetettava. Ammattiyhdistysliike torjuu ennalta asetetut palkkaohjelinjat ja sopimusvapauksensa kohdistetut rajoitukset.

Joukkovoima

Menestyksellisen työehtosopimuspolitiikan perusta on ammattiyhdistysliikkeen jäsenvoimassa. Vain jäsenjoukkojen tuella ovat tulokset saavutettavissa.

Solidaarisuus

Yhteisen joukkovoiman käyttö kaikkien hyväksi edellyttää eri palkkatyöläisryhmien keskinäisen solidaarisuuden lujittumista ja tasavertaisten kamppailuedellytysten turvaamista. Virkaehtojärjestelmä on tämän periaatteen vastaisesti irroittanut osan palkkatyöväestön yhteisestä rintamasta. Sen korvaaminen yleisellä työehtosopimuskäytännöllä on välttämätöntä. Niinikään merimiehiä, maa- ja metsätyöläisiä ja muita yksittäisiä työläisryhmiä koskevat rajoittavat erityissäädökset on poistettava.

Tietoisuuden kohottaminen

Edellytys menestykselliselle kamppailulle palkka- ja työehtoja ajettaessa on jäsenistön tietoisuuden kohottaminen ja valmiuden lisääminen. Ammattiyhdistysliikkeen koulutus- ja propagandatoiminnassa on korostettava jäsenjoukkojen aloitteellisuutta toiminnassa työ- ja palkkaehtojen parantamiseksi.

Tavoitteet jäsenistöltä

Konkreettisten tavoitteiden asettaminen tulee kaikissa ammattiliitoissa lähteä perustasolta, ammattiosastoista ja työpaikoilta. Saamiensa esitysten pohjalta liitot laativat työehtosopimustavoitteensa. Tavoiteluonnos asetetaan jäsenistön käsittelyyn ammattiosastojen kokouksissa ja mikäli saavat enemmistön tuen vahvistetaan ne liiton esityksiksi. Esitysten puolesta käynnistetään laaja selvitystoiminta, jotta koko jäsenistö on selvillä kamppailutavoitteista.

Keskusjärjestö kokoaa

Keskusjärjestö kokoaa jäsenliittojensa asettamat vahvistetut tavoitteet ja neuvottelee liittojen kanssa koko ammattiyhdistyskenttää koskevista yhteisistä esityksistä sekä ryhtyy jäsenliittojen suostumuksella neuvottelemaan keskusjärjestötason puitesopimuksesta. Tällä ei kuitenkaan mitätöidä liittojen tavoitteita vaan keskusjärjestön johtaessa kamppailua annetaan tavoitteille keskitetty tuki. Keskusjärjestön tehtävä on ilman puitesopimustakin toimia jäsenliittojensa kamppailua auttavana ja yhteistä joukkovoimaa kokoavana elimenä.

Erityistä tukea annetaan omalta taistelukyvyltään heikommassa asemassa oleville liitoille.

Jäsenvaltaisuuden kunnioittaminen

Jäsenistö tulee pitää tietoisena neuvottelujen kulusta eri tilanteissa ja sopimusten lopullinen hyväksyminen ja niistä päättäminen kuuluu ehdottomasti jäsenistölle.

Saavutusten turvaaminen

Ammattiyhdistysliikkeen valvontavelvollisuuksien painopiste on saavutettujen tavoitteiden käytäntöön soveltamisessa. Tätä tehtävää ammattiyhdistysliike ei voi uskoa minkään ulkopuolisen laitoksen tehtäväksi tai alistaa porvarilliselle virkakoistolle.

Työehtosopimuspolitiikan lähiajan tavoitteita

Epävakaisen kapitalistisen järjestelmän oloissa voidaan työehtosopimuksia solmia korkeintaan yhden vuoden pituiseksi ajaksi.

Keskeisenä lähtökohtana palkka- ja työehtosopimuspolitiikassa on kaikkien palkkatyöläisten reaalipalkkataso nostaminen sekä, että palkkatulojen osuus kansantulosta kasvaa pääomatulojen kustannuksella.

Matalapalkkaisten työntekijäryhmien palkkatasoa on nostettava erillisin tasokorotuksin. Naisia ja nuoria syrjivien sopimusmääräysten poistaminen ja samapalkkaisuuden toteuttaminen käytännössä on työehtosopimuspolitiikan kehittämisen peruskysymyksiä.

Palkankorotusten turvaaminen indeksisidonnaisuudella hinnankorottajia vas-

taan on nykyoloissa välttämätöntä, jotta reaali-palkkatavoitteet kyettäisiin saavuttamaan.

Työehtosopimuspolitiikan kehittämisessä on keskeisempiä tehtäviä sopimusten vähimmäisturvan nopea parantaminen.

Samoin palkkatasoturvan aikaansaaminen ikääntyville ja vajaatyökykyisille työntekijöille, näiden ryöläisryhmien elintason jatkuvan nousun turvaamiseksi.

Palkkapolitiikassa keskeistä on sopimusturvan kohottaminen käytännön ansiota vastaavaksi. Aikapalkkaukseen siirtymistä tulee nopeuttaa ja laatia kiinteä aikataulu jonka kuluessa siirrytään kaikilla aloilla kuukausi- tai tilikausipalkkaan. Saman ajan kuluessa on luovuttava palkkausjärjestelmistä, joilla kiihötetään työvauhtia (suorituspalkkatyöt).

Työvauhdin kiristymisen, työn voimaperäistymisen ja työttömyyden jatkuvan esiintymisen vuoksi on työpäivää lyhennettävä kokonaisansiotasoa alentamatta. Vuosiloma on pidennettävä puoleentoista kuukauteen toteuttamalla kahden viikon talviloma.

Palkkataistelu osa kokonaistaistelusta

Ammattiyhdistysliike ei voi rajoittua pelkkään työehtosopimuskamppailuun vaan yhdessä työväen eduskuntaryhmien ja kaikkien demokraattisten voimien kanssa sen tulee käyttää voimaansa demokraattisten uudistusten aikaansaamiseksi. Palkka- ja työehtosopimuksiin ei kyetä voittamaan monopoliporvariston herruutta. Palkkatyöväestölle on turvattava ratkaisevasti laajemmat oikeudet ja mahdollisuudet vaikuttaa välittömästi työhönsä, työympäristöönsä ja työnsä tulosten jakamiseen. Näennäisuudistukset nykyisten yritysdemokratiaehdotusten pohjalta eivät takaa todellista päätäntävaltaa työläisille.

Työläisten päätäntävaltaa lisättävä

Työläisten on saatava oikeus säädellä työvauhtiaan ja kieltäytyä terveydelle haitallisesta työstä kuten ylityöstä ja urakkatyöstä ilman, että se vaikuttaa hänen ansiotasoonsa tai työsuhteeseensa. Työsuojelun ja terveyden kannalta välttämättömät korjaukset työympäristössä on toteutettava mahdollisimman nopeasti työläisten niitä vaatiessa. Työnantajaa velvoittavaa irtisanomisaikaa on pidennettävä kuudeksi kuukaudeksi eikä sitä voi toimeenpanna työntekijän tahdon vastaisesti ilman kiistattomia perusteita. Sama on ulotettava koskemaan lomauksia. Yritysten työläisille on annettava päätäntävalta yrityksen tuoton käyttämisestä ja oikeus kirjanpidon valvontaan.

Toimintaoikeuksia ja -vapauksia laajennettava

Ammattiyhdistysliikkeen on kamppailtava sen toimintaoikeuksien rajoittavia lakeja ja toimenpiteitä vastaan. Minkäänlainen lakisääteinen tai hallinnollisin toimin tapahtuva ammattiyhdistysliikkeen toimintavapauden rajoitus ei ole hyväksyttävissä. Ammattiosastoilla ja työläisten valitsemilla luottamushenkilöillä tulee olla oikeus työaikana kokousten pitoon työpaikoilla tarpeelliseksi katsomistaan kysymyksistä. Samoin tiedottamiseen ilman mitään poliittisia rajoituksia. Työtuomiois-

tuimen kaltaiset erityistuomioistuimet on lakkautettava ja kumottava virkaehto- ja kriisilakien tapaiset erityislait, joilla rajoitetaan työläisten taisteluoikeuksia.

Taistelu on yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta. Kaikki demokratian laajentamiseksi käytävä kamppailu saa ammattiyhdistysliikkeen varauksettoman tuen. Joukkovoimallaan ammattiyhdistysliike tulee merkittävästi edistämään muiden demokraattisten joukkojärjestöjen tavoitteita niitä tukemalla. Demokraattisten voimien yhteistyön lujittaminen ja palkkatyöväestön tietoisuuden kohoaminen lisää ammattiyhdistysliikkeen panosta yhteiskunnallisen kehityksen suunnasta käytävässä taistelussa. Yhdistämällä omat palkka- ja työehtosopimuspoliittiset vaatimuksensa talous- ja sisäpolitiikan suunnan muuttamiseksi käymäänsä kamppailuun ammattiyhdistysliike parhaiten edistää tavoitteittensa ja ohjelmansa toteuttamista ja monopoliporvariston vallan rajoittamista sekä sen lopullista murtumista.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 39

SAK:n hallitus viittaa esitykseensä edustajakokoukselle SAK:n työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi, ja toteaa, että Kumi- ja Nahkatyöväen Liiton esityksessä käsitellyt kysymykset on käsitelty ja niihin on otettu kantaa tässä ohjelmassa.

Esitys n:o 40

Puheenjohtaja: Seuraavana esitys n:o 40, johon on pyytänyt Lauri Pesonen puheenvuoron. - Oliko Pesonen paikalla?

Keskustelu

Lauri Pesonen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustoverit! SAK:n X edustajakokous edellytti mm., että reaali-palkkojen on nouseva vähintään työn tuottavuuden kasvuun mukaisesti. Otettiin nyt tavoitteeksi sellainen tulonjaon muutos, jolla palkansaajien kansantulo-osuutta lisätään nopeammin kuin heidän lukumääränsä lisääntyy ja jolla palkkaerot kapenevat. Otettiin tavoitteeksi myös solidaarinen tulonmuodostus, jonka mukaan myös yrittäjän ja pääomatulojen piti tulla tulonjaon tasoittamistoimenpiteiden piiriin. Näitä tavoitteita ei kuluneen edustajakokouskauden aikana ole kyetty lainkaan toteuttamaan. Vain vuonna 1971 oli reaaliensiotiden kasvu 5,9 % suurempi kuin työn tuottavuuden kasvu 3,7 %. Muina edustajakokouskauden vuosina eli vuosina 1972-1975 reaaliensiot ovat jääneet reilusti miinuksien puolelle. Keskitettyjen ratkaisujen ja vuonna 1973 solmittujen liittokohtaisten ratkaisujen nimelliskorotustaso on ollut niin alhainen, että sillä ei ole voitu turvata reaali-palkkojen nousua. Reaali-palkat ovat jonkin verran nousseet tai pysyneet ennallaan niillä aloilla, jotka ovat voineet hyötyä liukumasta tai jotka muutoin ovat kamppailleet keskitetyt ratkaisut ylittävät sopimuskorotukset. Sen sijaan reaaliensiot ovat laskeneet niillä aloilla, jotka ovat joutuneet tyytymään pelkkiin keskitetyn tason mukaisiin korotuksiin. Voimassa oleva työehtosopimusjärjestelmä perustuu nimellispalkoista sopimiseen. Reaali-palkkojen kehitystä ei nykyinen järjestelmä

sellaisenaan turvaa, vaan se on kamppailtava erikseen. Jotta päästäisiin turvaamaan reaali-palkkojen kehitys, on meidän tiukan hintasäännöstelyn lisäksi otettava työehtosopimuksiin täsmällinen ehto, jolla määrätään työrauhavelvoitteen ja sopimusten purkautuminen tai elinkustannusten nousua vastaava palkkojen korotusten suorittaminen, ellei valtiovalta kykene toteuttamaan reaali-ansioden nousua takaavaa talous- ja sosiaalipolitiikkaa. Näin ollen SAK:n tulisi ryhtyä kiireellisesti toimenpiteisiin sellaisten lainsäädännöllisten tai sopimuspoliittisten järjestelyjen aikaansaamiseksi, joilla palkkojen ostovoima voidaan tehokkaasti työehtosopimuksia solmittaessa ja sovellettaessa turvata. Tähän päästään sillä tavalla, että työehtosopimuksissa tai muuten lakisääteisesti olisi merkittävä työntekijöiden reaali-palkkojen tietyn suuruinen vähimmäiskorotus, jolloin palkat olisivat sidotut säädetyn tavoin elinkustannusindeksiin. Työehtosopimuksesta voitaisiin ylittää laissa säädetty reaali-palkkojen vähimmäisnousu. Erona nykyiseen järjestelmään olisi periaatteessa se, että uudessa järjestelmässä vähimmäispalkkoina toimisivat nimellispalkkojen sijasta reaali-palkat. Palkkojen reaali-nen ostovoima voidaan turvata myös niin, että jokaiseen sopimusratkaisuun tulisi erikseen liittää täyskompensoiva indeksisidonnaisuus palkkoihin. Tällöinkin tulisi työntekijäpuolelle myöntää sopimuksen purkamismahdollisuus.

Rakennustyöläisten Liitto on tehnyt muutosesityksen reaali-ansioden nousun turvaamiseen. Siinä on selvästi ja hyvin ytimekkäästi ja lyhyesti selvitetty, millä tavalla reaali-ansioden nousu voidaan turvata.

Rakennustyöläisenä ja kommunistina toivon, niin kuin toivovat myös varmasti muut työläiset, että SAK:n XI edustajakokous velvoittaisi keskusjärjestön hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin pääsemään irti nollalinjan tasoisista työehtosopimuksista sellaisiin sopimusratkaisuihin, jotka turvaavat tasaisenvarmen nousun reaali-ansioden kehitykseen. Kiitos!

Veikko Ceder (Rakennustyöläisten Liitto r.y): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Koska tämä Tes-poliittisen ohjelman käsittely meni siten kuinka se meni, niin en tässä yhteydessä malta olla kiinnittämättä huomiota Tes-poliittista ohjelmaa käsittelevään jatkokäsittelyajatukseen. Olen sitä mieltä, että kansandemokraattinen ryhmä ei voi olla tyytyväinen hallituksen esityksiin ja kannanotoon eräiden aloitteiden kohdalla, ja tässä yhteydessä saanen esittääkin ajanhukan välttämiseksi kohtien 40—42 osalta, että samalla kun SAK:n hallitus käsittelee ja valmistelee ohjelmaa, se velvoitetaan lopullista TES-poliittista ohjelmaa laatiessaan ottamaan huomioon sen, mitä Rakennustyöläisten Liitto on esittänyt aloitteissaan 40, 41 ja 42. Pyydän merkata pöytäkirjaan.

Keskustelu päättyi.

Puheenjohtaja: Tämän keskustelun kuluessa ei ole tehty varsinaisia muutossehdotuksia, joten SAK:n hallituksen lausunto on tullut edustajakokouksen päätökseksi.

Puheenvuoro, jonka Veikko Ceder käytti, merkitään pöytäkirjaan ja myös edellinen puheenvuoro.

Merkittiin.

Puheenjohtaja: Tiedustelin Cederiltä, kun hän tässä puheenvuoropyynnössään on pyytänyt puheenvuorot kohtiin 40-42, tulivatko ne tässä yhteydessä kaikki käytetyiksi.

Veikko Ceder: Tulivat!

Merkittiin.

Esitysten n:o 40, 41, 42, 43 ja 44 osalta hyväksyttiin keskustelutta SAK:n hallituksen lausunto edustajakokouksen päätökseksi.

Esitykset n:ot 40, 41, 42, 43 ja 44 sekä edustajakokouksen hyväksymät hallituksen lausunnot niihin kuuluvat seuraavasti:

Esitys n:o 40 Rakennustyöläisten Liitto r.y. Reaalipalkkojen nousun turvaaminen

SAK:n X edustajakokouksen hyväksymissä lähiajan talouspoliittisissa tavoitteissa ja työehtosopimuspolitiikkaa koskevassa lausumassa edellytettiin, että reaalipalkkatulojen on noustava vähintään työn tuottavuuden nousua vastaavasti ja että samalla palkkojen osuus kansantulosta nousee. Tämän lisäksi edustajakokous asetti tavoitteeksi sellaisen tulonjaon muutoksen aikaansaamisen, joka olisi merkinnyt palkansaajien kansantulo-osuuden lisääntymistä nopeammin kuin palkansaajien lukumäärän kasvu sekä palkkaerojen kaventumista. Tavoitteena oli eteneminen solidaarisesta palkkapolitiikasta »solidaariseen tulonmuodostukseen», jolloin tulonjaon tasoittamistoimenpiteiden piiriin olisi sisällytetty myös yrittäjä- ja pääomatulot.

Näin tavoitteita ei kuluneen edustajakokouskauden aikana ole kyetty lainkaan toteuttamaan. Vain vuonna 1971 oli reaaliensioden kasvu (5,9 %) suurempi kuin tuottavuuden kasvu (3,7 %). Muina edustajakokouskauden vuosina reaaliensiot ovat jääneet jälkeen tuottavuuden kasvusta. Toinen huolestuttava piirre kuluneiden vuosien työehtosopimuspolitiikassa on ollut se, että sopimuskorotusten reaalin turva on jatkuvasti heikentynyt. Keskitettyjen ratkaisujen ja vuonna 1973 solmittujen liittokohtaisten ratkaisujen nimelliskorotustaso on ollut niin alhainen, että sillä ei ole voitu turvata reaalipalkkojen nousua. Reaalipalkat ovat jonkin verran nousseet tai pysyneet ennallaan niillä aloilla, jotka ovat voineet hyötyä liukumasta tai jotka muutoin ovat kamppailleet keskitetyn ratkaisun ylittävät sopimuskorotukset. Sen sijaan reaaliensiot ovat laskeneet niillä aloilla, jotka ovat joutuneet tyytymään pelkkiin keskitetyn tason mukaisiin korotuksiin.

Voimassa oleva työehtosopimusjärjestelmä perustuu nimellispalkoista sopimiseen. Reaalipalkkojen kehitystä ei nykyinen järjestelmä sellaisenaan turvaa, vaan se on kamppailtava erikseen. Eräs mahdollisuus turvata reaalipalkkakehitystä on tiukka hintasäännöstely.

1960-luvun lopussa solmittuihin ns. vakautussopimuksiin liittynyt hintasäännöstely alkoi asteittain purkautua vuoden 1971 alussa. Seuraavan kerran säännöste-

lyä purettiin toukokuussa 1972 ja toukokuussa 1973. Tällöin hintasäännöstelyssä oli enää elinkustannusindeksin nimikkeistöstä 38 %. Ratkaisevasti hintasäännöstelyä purettiin vuoden 1974 huhtikuun alusta alkaen, jolloin ns. EEC-suojalainsäädäntöön liittynyt vesitetty hintavalvontalainsäädäntö astui voimaan. Elinkustannusindeksi kohosi vuonna 1972 9 % (nimellinen sopimuskorotus 6,7 %), vuonna 1973 16,7 % (nimellinen sopimuskorotus 11,5 %), vuonna 1974 18,5 % (nimellinen sopimuskorotus 12,5 %) ja 1975 14 % (nimellinen sopimuskorotus 10,2 %). Pelkästään hintasäännöstelyllä, jota viime aikoina on järjestelmällisesti asteittain lievennetty, ei kyetä reaaliensioita kasvattamaan nimellispalkkojen korotusten jäädessä alhaiseksi. Tämä voidaan todeta siitä huolimatta, että hintasäännöstelyn asteittainen purkaminen on merkinnyt viimeistenkin esteiden poistamista monopolistisen hinnoittelun tieltä samalla kun virheellisellä raha- ja valuuttakurssipolitiikalla on kiihdytetty inflaatiota sekä päästetty kansainvälinen inflaatio tunkeutumaan maahan. Reaalipalkkojen turvaaminen edellyttää hintasäännöstelyn ohella muutosta työehtosopimuspolitiikassa siten, että työehtosopimukseen on otettava täsmällinen ehto, jolla määrätään työrauhavelvoitteen ja sopimusten purkautuminen tai elinkustannusten nousua vastaava palkkojen korotuksen suorittaminen, ellei valtiovalta kykene toteuttamaan reaaliensoiden nousua takaavaa talous- ja sosiaalipolitiikkaa. On vakavasti otettava huomioon, että inflaatio ja hintojen korotukset ovat nykyään ratkaiseva keino, jolla suuraapoma toteuttaa voittojensa kasvattamispyrkimyksiä.

Liittomme käsityksen mukaan SAK:n tulisi ryhtyä kiireellisesti toimenpiteisiin sellaisten lainsäädännöllisten tai sopimuspoliittisten järjestelyjen aikaansaamiseksi, joilla palkkojen ostovoima voidaan tehokkaasti työehtosopimuksia solmitaessa ja sovellettaessa turvata. Tämä voidaan toteuttaa lähinnä kahdella tavalla. Työehtosopimuslainsäädäntöä muuttamalla voidaan aikaansaada työehtosopimuksen muuttuminen nimellispalkkasopimuksesta reaalipalkkasopimukseksi. Työehtosopimuslaissa tai muutoin lakisääteisesti olisi määrättävä, että työehtosopimuksella turvataan työntekijöiden reaalipalkkojen tietyn suuruinen vähimmäiskorotus, jolloin palkat olisivat sidotut säädetyn tavoin elinkustannusindeksiin. Työehtosopimuksissa voitaisiin ylittää laissa säädetty reaalipalkkojen vähimmäisnousu. Erona nykyiseen järjestelmään olisi periaatteessa se, että uudessa järjestelmässä vähimmäispalkkoina toimisivat nimellispalkkojen sijasta reaalipalkat. Mitään enimmäismäärää reaalipalkkojen sopimusperäiselle nousulle ei voitaisi luonnollisesti asettaa.

Toisentyypinen vaihtoehto olisi se, että jokaiseen sopimusratkaisuun erikseen tulisi liittää täyskompensaiva indeksisidonnaisuus palkkoihin. Tällöinkin tulisi työntekijäpuolelle myöntää sopimuksen purkamismahdollisuus.

Edellä sanottuun viitaten esitämme, että:

Edustajakokous velvoittaisi keskusjärjestön hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin sellaisen reaalipalkkojen turvajärjestelmän aikaansaamiseksi, jossa olisi otettu huomioon äsken esittämämme näkökohdat.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen nro 40

Hallitus toteaa, että esitykseen sisältyvät tavoitteet reaaliensoiden korottamisesta ja sopimusten mukaisten palkankorotusten reaaliarvon turvaamisesta ovat oike-

ansuuntaisia. Käytännön toimenpiteiden osalta hallitus viittaa edustajakokoukselle tekemäänsä esitykseen keskusjärjestön työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi, jossa näitä kysymyksiä on käsitelty seikkaperäisesti.

Esitys nro 41

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Työehtosopimusjärjestelmän kehittäminen

Kun työnantajat pakotettiin sotien jälkeen hyväksymään valtakunnallinen työehtosopimusjärjestelmä, on tätä ehdottomasti pidettävä historiallisena edistysaskeleena. Kehityksen kuluessa ovat kuitenkin työehtosopimusjärjestelmän työläisille myönteiset piirteet muodostuneet toissijaisiksi, ja työnantajalle edulliset piirteet käyneet entistä näkyvimmiksi. Nykyisessä kehitysvaiheessaan työehtosopimusjärjestelmä antaa monin tavoin työnantajalle mahdollisuuden keinotella tehtyjen sopimusten kustannuksella sekä käyttää järjestelmää riiston tehostamiseen.

Suomen työehtosopimusjärjestelmässä on työelämän perusasetelma jätetty ennalleen. Työnantajalla on tuotannonvälineiden omistusoikeudesta johtuen valta yksin määrätä tuotannon kulusta, johtaa ja valvoa työtä sekä etuoikeus tulkita sopimuksia ja lainsäädäntöä. Työläiset ovat tuotannossa työnantajan vallankäyttöön alistettuja kohteita. Työnantajalla on velvollisuus noudattaa tehtyjä sopimuksia ja työnantajajärjestöillä puolestaan velvollisuus valvoa sopimusten noudattamista. Työntekijäpuolella vallitsee sopimuksen voimassa ollessa kehityksen kuluessa ehdottomaksi ja täydelliseksi muotoutunut työrauhavelvollisuus. Tämä merkitsee sitä, että työntekijäjärjestöt eivät saa työehtosopimusten voimassa ollessa aloittaa sopimukseen tai johonkin sen määräykseen kohdistuvaa työtaistelua. Lisäksi järjestöt ovat velvollisia valvomaan, etteivät niiden alaiset järjestöt tai yksityiset työntekijät ryhdy sanotunlaisiin työtaisteluihin. Tosin työrauhavelvollisuus vallitsee myös työnantajapuolella, mutta käytännössä sen merkitys on jäänyt täysin mitättömäksi. Jo pelkästään se seikka, että työehtosopimusjärjestelmässä käsitellään työnantaja- ja työntekijäpuolta samanarvoisina osapuolina, tekee järjestelmästä työnantajan yksinvallan välineen. Työehtosopimusjärjestelmä sallii työnantajan käyttää valtaansa suhteellisen esteettömästi, tarvittaessa jopa sopimuksen noudattamisvelvollisuutta rikkoen. Työnantaja voi laskelmoida sillä, että sopimuksen rikkomisesta tulevat hyvityssakot tai muut tehosteet ovat työnantajan taloudelliseen kantokykyyn verrattuna mitättömän alhaisia ja työntekijäpuolella vallitsee työrauhavelvollisuus. Karkeana lopputuloksena työnantajan sopimusrikkomuksesta saattaa seurata se, että pelkästään työntekijäpuoli tuomitaan hyvityssakkoon työrauhavelvollisuuden rikkomisesta, koska se on käyttänyt puolustuskeinonaan lakkoa tai muuta työtaistelua.

Myös työriitojen sovittelujärjestelmä neuvottelujärjestelmästä puhumattakaan palvelee pääasiassa yksin maan työnantajapuolen etuja. Työriitojen sovittelu on rakentunut todellisuutta vastaamattomalle »tasapainottamiselle», jolloin työnantaja- ja työntekijäpuolille näennäisesti tunnustetaan samanlaiset oikeudet ja velvollisuudet. Tosiasiassa tällainen asetelma vahvistaa työnantajapuolen vallan. Yhteiskunnan epädemokratisuutta räikeimmillään on myös se, että työnantajakapitalisteille myönnetään oikeus työsulkuun ja muihin painostustoimiin työläisiä vastaan.

Tuotannon keskittyessä ja monopolisoituessa työväenluokan merkitys yhteiskunnan tärkeimpänä tuotantovoimana korostuu jatkuvasti. Tuotantoelämän monopolististen rakenteiden ja työväenluokan aseman välillä vallitseva ristiriita on yhä kärjistynyt. Suurpääoma ja monopolistiset työnantajajärjestöt ovat käynnistäneet laajan hyökkäyksen ay-liikkeen painostusasemien heikentämiseksi ja työläisten olemassa olevien oikeuksien kaventamiseksi. Tähän kehitykseen olisi ay-liikkeen kiireesti puututtava omien rakenteellisten asemiansa vahvistamiseksi työehtosopimusjärjestelmässä sekä työntekijöiden oikeuksien puolustamiseksi ja laajentamiseksi. Tätä edellyttää myös SAK:n periaateohjelma.

Edellä sanottuun viitaten esitämme, että edustajakokous velvoittaisi keskusjärjestön hallituksen ryhtymään toimenpiteisiin työehtosopimuslainsäädännön, työriitojen sovittelulainsäädännön ja työtuomioistuimesta annetun lain muuttamiseksi siten, että työehtosopimusjärjestelmässä työntekijöiden oikeudet laajenisivat, järjestelmä vastaisi ay-liikkeen kasvanutta voimaa yhteiskunnassa ja että työehtosopimusjärjestelmässä lisättäisiin ay-liikkeen vaikutusmahdollisuuksia sen puolesta jäsenedustajien etuja sekä pyrkiessä ohjelmiansa mukaisiin päämääriin. Työehtosopimusjärjestelmässä tulisi toteuttaa erityisesti seuraavat uudistukset:

- Työntekijöiden ammatillisille järjestöille tulisi myöntää etuoikeus ennen työnantajaa tulkita työehtosopimusta. Työnantajan tulisi tulkintaerimielisyyden sattuessa menetellä työntekijäpuolen tulkinnan mukaisesti, kunnes työtuomioistuin mahdollisesti vahvistaa työnantajan tulkinnan oikeaksi. Työntekijäpuolelle ei oikeuden käyttämisestä saa seurata mitään vahingonkorvaus- tai muutakaan seuraamusta. Edellä sanotun lisäksi on työntekijäpuolelle myönnettävä tapauksissa, joissa työehtosopimusta tai muutakaan sopimustasoista säännöstä ei ole, oikeus työntekijän suojaksi käyttää veto-oikeutta työnantajan päätöksiin.
- Työntekijäpuolen työrauhavelvollisuutta on ratkaisevasti lievennettävä. Tämän lisäksi on työrauhavelvoite poistettava ammattiliitoilta ja ammattiosastoilta työnantajan rikkoessa lakia tai työehtosopimusta. Työnantajan työrauhavelvollisuutta sopimuksen voimassaoloaikana on kiristettävä. Työnantajan ja työnantajaliiton vastuu sopimuksen noudattamisesta on tehtävä syyllisyydestä riippumattomaksi eli objektiiviseksi. Työnantajan työsulkuoikeus ja oikeus käyttää muita painostustoimia on nimenomaan laissa kiellettävä ja kiellon rikkominen rangaistava ankarasti.
- Työntekijäpuolen työtaistelutoimenpiteet olisi sallittava aloittaa ilman ennakkovaroituksia. Sosiaali- ja terveysministeriön oikeus siirtää työtaisteluja on poistettava. Samoin on ehdottomasti poistettava työriitojen sovittelulaissa työntekijäpuoleen kohdistuvat rangaistukset. Työriitojen sovittelijoiden tulkitsema sidonnaisuus sovittelua suorittaessa STK:n ja työnantajapuolen tarjouksiin sekä keskitetyn työmarkkinalinjan puitteisiin on niin ikään kumottava. Tavoitteena tulisi olla pakkosovittelun lakkauttaminen ja siirtyminen vapaaehtoiseen sovittelujärjestelmään.
- Työtuomioistuimen kokoonpano on uudistettava siten, että se vastaa ay-liikkeen todellista edustavuutta yhteiskunnassa.
- Työntekijöiden luottamusmiesten asemaa on ratkaisevasti parannettava sekä heidän toimintaoikeuksiaan ja lukumääräänsä on voimakkaasti lisättävä.
- Kaikki valtion yhtiöt on heti irroitettava monopolistisista työnantajajärjestöistä. Työehtosopimusjärjestelmän uudistaminen ja ay-liikkeen ohjelmien mukainen

yrittäjädemokratia on heti saatava voimaan valtion yhtiöissä.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 41

SAK:n hallitus viittaa edustajakokoukselle jättämäänsä esitykseen SAK:n työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi ja toteaa, että Rakennustyöläisten Liiton aloitteessa esitettyjä kysymyksiä on käsitelty ja niihin on otettu kantaa tässä ohjelmassa.

Esitys n:o 42

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Työehtosopimusten neuvottelujärjestyksestä

Vuosien 1974 -1975 kaksivuotinen työehtosopimuskausi johti laajojen työntekijäryhmien reaaliansioiden laskuun. Tämä SAK:n periaateohjelmalle vastakkainen kehityssuunta on nostanut entistä painavammin esiin kysymyksen niistä keinoista, joilla tavoitteisiin pyritään. Tämä koskee ennen muuta keskusjärjestön ja liittojen työehtosopimustoimintaa.

SAK:n säännöt eivät sen ohjelmat aseta esteitä keskusjärjestön työehtosopimustoiminnan kehittämiseksi. Ne antavat SAK:n hallitukselle laajat valtuudet harkita menettelytapoja pyrittäessä ohjelmallisten tavoitteiden toteuttamiseen. SAK:n hallituksen ja valtuuston viime vuosina valitsemilla keinoilla ei ole saavutettu tavoitteiden kannalta toivottuja tuloksia. Tämä on synnyttänyt oikeutettua arvostelua sekä vaatimuksen jäsenvaltaisemmasta työehtosopimuspolitiikasta.

SAK:n periaateohjelma edellyttää keskusjärjestön liittorajojen ja perusjärjestöjen välille mahdollisimman kiinteää vuorovaikutusta työehtosopimustoiminnassa. Tämä mahdollistuu mielestämme vain laajaa jäsen demokratiaa toteuttamalla ja jäsenistön joukkovoimaan nojautumalla. Jäsenistön välitön osallistuminen ratkaisuihin esimerkiksi jäsenäänestyksen muodossa ei ole edustuksellinen demokratian vastaista, vaan sen merkitystä lisäävää, kasvattaahan se jäsenistön aktiivisuutta yleensäkin.

Jäsenäänestyksen käyttöönotto keskitettyjä sopimusratkaisuja tehtäessä on täten mielestämme sekä mahdollista että perusteltua. Jäsenäänestysmenettelyn voidaan yleensäkin todeta viime vuosina yleistyneen myös liittojen omassa työehtosopimustoiminnassa, vaikka säännöt eivät siihen nimenomaisesti olisi velvoittaneetkaan.

Jo etukäetietoa, että keskitetyn ratkaisun neuvottelutulos tullaan asettamaan jäsenäänestykseen, pakottaisi Suomen Työnantajain Keskusliiton ja valtiovallan nykyistä paremmin harkitsemaan tarjoustensa sisältöä. Täten se lisäisi yleisestikin työväenetoisen talouspolitiikan ja sosiaalipolitiikan toteuttamismahdollisuuksia maassamme.

Edellä esitettyyn ja liittomme aiemmin valtuustolle tekemiin samansuuntaisiin aloitteisiin vedoten esitämme, että keskusjärjestö määrittelee työehtosopimusesitysten valmistelua, yhtenäisten palkankorotus- ym. tavoitteiden asettelua, neuvottelumenettelyä ja sopimusratkaisun päättämistä koskevat periaatteet, joita se suosittelee jäsenliittojensa toteutettavaksi. Tässä mielessä esitämme aikaisem-

paa täsmennetymin seuraavaa:

1. Keskusjärjestön hallituksen toimesta valmistellaan kaikkia sopimusaloja koskevat yleiset ja yhteiset tavoite-esitykset niin, että niiden käsittelylle liitto- ja perusjärjestötasolla jää vähintään aikaa neljä kuukautta. Nämä yleiset tavoite-esitykset täydennettynä liittojen omilla liittokohtaisilla erityiskysymysesityksillä toimitetaan liittojen toimesta perusjärjestö- ja työpaikkakäsittelyyn, joissa niihin on mahdollisuus tehdä muutos- ja täydennysehdotuksia. Ne palautetaan liitoille, jotka saamiensa esitysten pohjalta laativat sekä yleiset että liittokohtaisia erityiskysymyksiä koskevat sopimustavoitteensa.
2. Liittojen näin jättämien esitysten pohjalta keskusjärjestön hallitus päättää keskitetyn sopimusratkaisun tavoitteista. Vasta tämän jälkeen aloitetaan neuvottelut työmarkkinaosapuolten kesken. Neuvotteluissa saatava tulos asetetaan jäsenäänestykseen kaikissa liitoissa keskitetyn yleisratkaisun osalta. Samaan aikaan käynnistetään liittojen väliset neuvottelut.
3. Keskusjärjestö ei saa allekirjoittaa sopimusta ennen kuin kaikkien liittojen osalta on päästy ratkaisuun keskitetyn sopimuksen liittokohtaisesta sovellutuksesta. Jos neuvottelutulos tulee jäsenäänestyksessä enemmistön hylkäämäksi, on keskusjärjestön jatkettava neuvotteluja parempaan tulokseen pääsemiseksi. Toimenpiteenä alkoon kuitenkin olko työnseisaus, jos ei vähintään 2/3 äänestykseen osallistuneista ole hylännyt neuvottelun tulosta.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n.o 42

Liitto esittää, että keskusjärjestö määrittelee työehtosopimusesitysten valmistelua, yhtenäisten palkankorotus- ym. tavoitteiden asettelua, neuvottelumenettelyä ja sopimusratkaisun päättämistä koskevat periaatteet, joita se suosittelee jäsenliittojensa toteutettavaksi.

Perusteluna aloitteelleen liitto esittää mm. sen, että SAK:n periaateohjelma edellyttää keskusjärjestön, liittojen ja perusjärjestöjen mahdollisimman kiinteää vuorovaikutusta työehtosopimustoiminnassa.

Hallitus yhtyy liiton aloitteen perusteisiin ja viittaa esitykseensä SAK:n työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi. Samalla se toteaa, että hallitus yhdessä valtuuston kanssa voi parhaiten valita ne menettelytavat, jotka kussakin neuvottelutilanteessa tuottavat ammattiyhdistysliikkeen kannalta parhaan mahdollisen tuloksen. Edustajakokouksen pituudesta johtuen ei tiukkojen menettelymääräysten vahvistaminen edustajakokouksessa ole hallituksen käsityksen mukaan tarkoituksenmukaista.

Esitys n.o 43

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y. Irtisanomissuojan parantaminen

Työntekijän irtisanomissuojan puutteellisuus on erityisesti vallitsevan lamakauden olosuhteissa tullut räikeästi näkyviin. SAK:n ja STK:n 1966 solmittu irtisanomissuojasopimus on monilta osiltaan heikompi 1970 uudistetun työsopimuslain irtisanomissuojaa. Esim. työsopimuslain 37 pykälässä työnantaja kielletään irtisanomasta työntekijöitään ilman erityisen painavaa syytä ja luetellaan joukko

tapauksia, joissa irtisanominen ei ainakaan ole mahdollista. Irtisanomissuojasopimus luettelee »asiallisina irtisanomisen perusteina» joukon syitä, joita voidaan käyttää hyvinkin mielivaltaisina. Erityisen turvattomassa asemassa ovat olleet raskaana olleet naiset, joita työsopimuslainakin epätasomallisen sanonnan vuoksi voidaan irtisanoa raskaana ollessaan kunhan se ei tapahdu synnytysloman aikana.

Esitämme, että SAK irtisanoisi irtisanomissuojaa koskevan sopimuksen ja ryhtyisi kiireellisesti neuvottelemaan työntekijöille todellista irtisanomissuojaa tarjoavasta irtisanomissuojasopimuksesta.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 43

SAK:n hallitus viittaa esitykseensä edustajakokoukselle SAK:n työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi ja toteaa, että ohjelmassa käsitellään työntekijän irtisanomissuojan parantamiseen liittyviä kysymyksiä ja muun muassa raskaana olevien naisten erityissuojaa.

Esitys n:o 44

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.

Matalapalkkaisille liukumatarkistus sopimuskausittain

Keskitettyillä työehtosopimusratkaisuilla on pyritty toteuttamaan ns. solidaarista palkkapolitiikkaa, mutta käytännössä tämä ei ole johtanut tuloerojen kaventumiseen vaan pikemminkin kasvuun. Syynä on ilmeisesti ollut keskitettyjen palkkaratkaisujen liian alhainen taso, joka on kiihdyttänyt vahvemmissa aloilla tapahtuvia palkkaliukumia ja vähentänyt työehtosopimusten merkitystä. Vuodesta 1972 lähtien keskitettyjen ratkaisujen työehtosopimuskorotukset ovat merkinneet sopimuspalkkojen varassa eläville reaaliensioiden alentumista sopimuskorotusten ja elinkustannusindeksin nousun eron vaihdellessa vuosittain »pakkasen puolelle» 2,1 -5,1 prosenttiin.

Matalapalkkaongelmasta puhutaan usein naisvaltaisten liittojen erityisongelmana. Sitä se luonnollisesti onkin, koska suurin osa matalapalkkaisista on naistyöntekijöitä. Matalapalkkaryhmiä on kuitenkin kaikkien liittojen piirissä ja naisten ohella heihin usein kuuluvat myös ikääntyneet, nuoret tai heikosti ammattitaitoiset miestyöläiset.

SAK:n tulisi mielestämme kiinnittää seuraavalla työehtosopimuskierröksellä erityistä huomiota matalapalkkaongelman korjaamiseen. Käytännössä tämä voisi tapahtua esim. siten, että jokaisen sopimuskauden kuluessa määräajoin tarkistetaan eri aloilla tapahtunut palkkakehitys ja jälkeensijäneiden alojen palkkoja tarkistettaisiin tarpeellisella penni- tai prosenttimäärällä.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 44

SAK:n hallitus toteaa, että kysymystä solidaarisesta palkkapolitiikasta ja palkkaliukumista on seikkaperäisesti käsitelty hallituksen esityksessä edustajakokoukselle keskusjärjestön työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi. Ohjelmassa on käsitelty muun muassa kysymystä siitä, mistä viime vuosien huomattavat

palkkaliukumat ovat aiheutuneet. Edelleen ohjelmassa on tarkasteltu varsin perusteellisesti matalapalkkaongelmaa. Ohjelmassa on myös otettu kantaa erityisen liukumataarkistuksen suorittamiseen niillä aloilla, joilla palkkaliukua sopimuskauden aikana ei esiinny. Näin ollen Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liiton esityksessä käsiteltyihin kysymyksiin on otettu kantaa hallituksen esityksessä SAK:n työehtosopimuspoliittiseksi ohjelmaksi.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Tässä välillä ilmoitusasioita.

Anni Kellari: Pietarsaaren edustajat kokoontuvat aulassa Matkarenkaan edessä kokouksen päätyttyä tai viimeistään klo 17. Representanter som är från Jakobstad samlas framför Matkarengas strax efter när sammanträdet är slut eller senast klockan 17.

Puheenjohtaja: Kokousedustajille ilmoitetaan myös, että niitä edustajia, jotka eivät vielä ole leimauttaneet lentolippuaan, pyydetään ystävällisesti käymään Matkarenkaan kansliassa välittömästi.

Merkittiin.

Koulutusasiain valiokunnan päätösehdotus esitykseen n:o 46

Puheenjohtaja: Tämän jälkeen käsitellään esitys 46, johon on pyydetty kaksi puheenvuoroa. Tämän esittelee valiokunnan puheenjohtaja Aarne Kiimamaa.

Aarne Kiimamaa: Koulutusasiain valiokunta on käsitellyt SAK:n hallituksen lausuntoa Rakennustyöläisten Liiton aloitteesta SAK:n suhteiden yhdenvertaistamisesta Työväen Sivistysliittoon ja Kansan Sivistystyön Liittoon. SAK:n lausuntohan kuuluu tällä tavalla:

»SAK:ssa ja ammattiliitoissa on muotoutunut vakiintunut käytäntö sivistystyöjärjestösuhteessa ja paikallisen tason ammattiyhdistysopiskelun organisoinnissa. Koska ammattiyhdistysliikkeen koulutustarve on viime vuosina kasvanut voimakkaasti, SAK pitää tärkeänä kehittää keskusjärjestön ja ammattiliittojen suhteita työväen sivistysjärjestöihin yhteistyöhengessä ammattiyhdistyskoulutuksen tehostamiseksi. Tämän edistämiseksi SAK lisää taloudellista tukea työväen sivistysjärjestöille ja kehittää koulutusyhteistyötä molempien työväen sivistysjärjestöjen kanssa. SAK suosittelee, että jäsenliitot toimivat samojen periaatteiden mukaan.»

Koulutusasiain valiokunta yhtyy yksimielisesti SAK:n hallituksen asiaa koskevaan lausuntoon ja esittää sitä edustajakokouksen hyväksyttäväksi.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja: Ennen kuin ryhdytään asiasta keskustelemaan, toteaisin, että edustajakokouksen esityslistalla olevat asiat on hiljalleen päättymässä, ja meillä on kohta loppujuhllisuuksien aika. Pyytäisin kokousedustajia saapumaan saliin.

Keskustelu

Veikko Laine (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): SAK:n hallituksen lausunto esitykseen 46 ei mielestäni ole riittävän selkeä, täsmällinen eikä sitova, joten esitän asian johdosta seuraavan päätösehdotuksen edustajakokoukselle:

»SAK:n edustajakokous päättää liittyä jäseneksi Kansan Sivistystyön Liittoon samoin velvollisuuksin ja oikeuksin, kuin se on jäsenenä Työväen Sivistysliitossa.» Siis edustajakokous päättää SAK:n liittyvän tämän järjestön jäseneksi.

Toivo Koivisto (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja! Kannatan Veikko Laineen tekemää ehdotusta.

Keskustelu päättyi.

Koeäänestys

Puheenjohtaja: Koska on tehty muutosesitys valiokunnan yksimieliseen ehdotukseen, on asiasta äänestettävä. Ehdotan, että edustajakokous ratkaisee kantansa koeäänestyksellä.

Päätettiin toimittaa koeäänestys.

Koeäänestys ja päätös

Puheenjohtaja: Pyydän niitä edustajia, jotka ovat valiokunnan yksimielisen ehdotuksen takana, nostamaan edustajakorttinsa ylös.

Tämän tapahduttua totesi

Puheenjohtaja: Ylivoimainen enemmistö! Valiokunnan ehdotus ja SAK:n hallituksen lausunto on tullut kokouksen päätökseksi.

Työjärjestyksen kohta 18 todettiin loppuun käsitellyksi.

Esitys n:o 46 ja edustajakokouksen hyväksymä hallituksen lausunto siihen kuuluvat seuraavasti:

Esitys n:o 46 Rakennustyöläisten Liitto r.y. KSL:n ja TSL:n yhdenvertaistaminen

Työväen sivistysjärjestöjen toiminta ammattiyhdistysliikkeen laajenevan opinto-työn tukena on muodostunut yhä merkittävämmäksi. SAK on työväenluokan yhteistoimintajärjestö. Siitä huolimatta se on jäsenenä ja varsinaisesti yhteistyössä vain toisen työväen sivistysjärjestön, Työväen Sivistysliiton, kanssa. Tämän johdosta esitämme, että

- SAK solmii samalta pohjalta jäsen- ym. yhteistoimintasuhteet myös Kansan Sivistystyön Liittoon.
- SAK suosittelee liitoille, että ne ratkaisevat samalta tasa-arvoiselta pohjalta yhteistoimintasuhteet molempiin työväen sivistysjärjestöihin.

SAK:n hallituksen lausunto esitykseen n:o 46

SAK:ssa ja ammattiliitoissa on muotoutunut vakiintunut käytäntö sivistysjärjestö-suhteissa ja paikallisen tasoin ay-opiskelun organisoinnissa.

Koska ay-liikkeen koulutustarve on viime vuosina kasvanut voimakkaasti SAK pitää tärkeänä kehittää keskusjärjestön ja ammattiliittojen suhteita työväen sivistysjärjestöihin yhteistyöhengessä ay-koulutuksen tehostamiseksi. Tämän edistämiseksi SAK lisää taloudellista tukea työväen sivistysjärjestöille ja kehittää koulutusyhteistyötä molempien työväen sivistysjärjestöjen kanssa.

SAK suosittelee, että jäsenliitot toimivat samojen periaatteiden mukaan.

Puhetta ryhtyi johtamaan Pekka Virtanen.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: SAK:n äskettäin valittu uusi hallitus kokoontuu välittömästi kokoukseen, joka pidetään tämän kokouksen päätyttyä puheenjohtajiston pöydän luona. Siis uusi hallitus kokoukseen välittömästi edustajakokouksen päätyttyä!

Edustajakokoukselle ovat tämän kokouksen kuluessa eri päivien aikana lähettäneet sähkösanomia ja tervehdyksiä mm. seuraavat järjestöt, puolueet ja muut: Keskustapuolue, Peruspankki, Korean kansantasavallan ammattiliittojen keskusneuvosto, Suomi-Chile Seuran vuosikokous, Etelä-Hämeen Sosialidemokraattisen Piirin piiritoimikunta, SKDL:n Kuopion Piirijärjestö ry:n piiritoimikunta sekä lukuisa määrä eri liittojen perusjärjestöjä.

Kun kokouksen yhteydessä tulee asiaa Helvi Raatikaiselle, Erkki Pohjolaiselle, Väinö Kujanpäälle, Olavi Keiteleelle, Väinö Huhtamäelle, Arvo Heikille ja Eero Vuoristolle, niin pyydetään, että he voisivat kokoontua lähemmäs tätä puheenjohtajiston pöytää, jotta heidät saadaan nopeasti hihasta kiinni.

Kutsuvieraiden kiitostervehdys

Puheenjohtaja: Me olemme olleet erittäin iloisia siitä, että meillä on ollut täällä edustava ja monilukuinen kutsuvierasjoukko, joka on seurannut kokoustamme ja

voinut keskustella kokousedustajien ja ammattiliittojen edustajien kanssa. Kun kokouksemme nyt on päättymässä, niin Unkarin ammatillisen keskusjärjestön pääsihteeri Sandor Gáspár on pyytänyt puheenvuoron vieraittemme yhteisen tervehdyksen esittämistä varten.

Sandor Gáspár: Hyvä edustajakokous, hyvät toverit, hyvät ystävämme. Teidän edustajakokouksenne ulkomaalaisten vieraitten puolesta haluaisin esittää parhaat kiitoksemme kutsusta, että olemme saaneet saapua ja osallistua edustajakokoukseenne. Te olette tehneet työtä, me yritimme saada kokemuksia. Nyt ennen kuin teidän edustajakokouksenne päättyy, vilpittömästi koko sydämehtämme toivotamme teille, että teille tulisi hyvin paljon menestystä niiden päätösten toteuttamisessa, jotka päätökset olette tehneet. Toivotamme teille paljon menestystä niiden kauneimpien unelmienne toteuttamisessa, jotka teillä kaikilla on koko työväen hyväksi.

Toivomme, että aurinko tulee aina paistamaan lämpimästi Suomessa. Toivomme, että Suomen työläisten vaimojen sydäntä ei koskaan suru kouristaisi, heidän silmissään ei koskaan olisi surun kyyneleitä. Äsken mainitsin, että me toivomme, että Suomessa tulee aurinko paistamaan aina lämpimästi. Me emme halua valittaa sään vuoksi, meillä ei ole oikeutta siihen. Me olemme kuulleet, että tänä vuonna Suomessa kesä on eräänä torstaipäivänä (Hilpeyttä, suosionosoituksia). Me luotamme luonnon logiikkaan, ja minusta tuntuu, että tämä on aivan oikein, koska missä asuu lämminsydäminen kansa, siellä ilmasto voi olla viileämpi.

Vielä kerran haluaisimme toivottaa teille kaikille kaikkea hyvää, hyvää terveyttä, paljon menestystä ja paljon paljon onnea.

Puheenjohtaja: Pyydämme edustajakokouksen puolesta kiittää pääsihteeri Sandor Gáspária meille osoittamistaan ystävällisistä sanoista. Samoin kiitämme kaikkia vieraitamme, jotka näin edellisen puheenvuoron yhteydessä toivat meille välillisen kiitoksensa. Kiitoksia hyvin paljon.

20 §

Kokouksen päättäminen

Pekka Oivio: Toveri puheenjohtaja! Arvoisat kutsuvieraat! Hyvät edustajakokoustoverit! Työntäyteinen ja samalla maamme tulevien yhteiskuntakehityksen kannalta merkityksellinen edustajakokouksemme on päätösvaiheessaan. Näinä päivinä on maamme palkkatyöväestö varmasti seurannut tarkkaavaisena täällä tehtyjä ratkaisuja. SAK:n yhdestoita edustajakokous lähes miljoonajäsenenisen järjestön ylintä päätäntävaltaa käyttävänä elimenä on näinä kokouspäivinä tehnyt sellaisia ratkaisuja, joiden pohjalta voimme yhteisvoimin vaikuttaa merkittävästi maamme palkkatyöväestön aseman parantamiseen.

Tätä kokousta on etukäteen luonnehdittu ohjelmalliseksi työkokoukseksi ja eheytyneen ammattiyhdistysliikkeen merkittäväksi virstanpylvääksi. Kokoustyöskentelymme on osoittanut tämän arvioinnin varsin oikeaksi. Korostaisin vielä sitä, että tekemämme ratkaisut ja varsin laaja yhteisymmärrys niiden suhteen on antanut valituille hallintoelimille vastuullisen tehtävän toimia antamanne luottamuksen mukaisesti ja pyrkiä järjestöemme luonteenkin edellyttämään yhteistoimintaan. Samalla olkoon edustajakokouksemme voima ja tekemämme ratkaisut vastauksena niille, jotka ovat pyrkineet kaatamaan tämän maan ajankohtaiset talous- ja yhteiskuntapolitiittiset ongelmat ammattiyhdistysliikkeen syyksi ja sen heikkoudentilan seuraukseksi. Me tulemme jatkamaan ponnistelujamme palkkatyöväestön puolesta kaikilla yhteiskuntaelämän alueilla voimakkaammin kuin koskaan.

Kuten avauspuheenvuorossani korostin, tämän kokouksen tehtävänä on vetää mahdollisimman selkeä lähiajan työmarkkina- ja talouspoliittinen sekä siihen liittyvä järjestöpoliittinen linja. Lyhyesti voisin todeta, että me tulemme edelleenkin asettamaan keskitetyn ja pitkäjänteisen työmarkkinapolitiikan etusijalle. Sen onnistuminen kuitenkin riippuu ratkaisevasti jäsenliittojen keskinäisestä solidaarisuudesta ja toisaalta työnantajapuolen ja valtiovallan halusta pyrkiä asialliseen ja palkkatyöväestön etuja puolustavaan työmarkkina- ja talouspolitiikkaan.

SAK on ammattiliittojen summana niin voimakas tai niin heikko kuin sen jäsenliitot haluavat. SAK:n tulee ennen muuta sopimus- ja talouspoliittisissa kysymyksissä olla niin voimakas tekijä, kuin miljoonan jäsenen yhteenliittymä voi keskinäiseen yhteistyöhön perustuen olla. SAK:n pyrkimyksenä on itsenäisenä palkkatyöväestön järjestönä päästä sellaiseen taloudelliseen tasapainoon, jossa täystyöllisyyden turvaaminen, tasainen ja nopea reaaliansioiden kehitys, tulo- ja varallisuuserojen kaventaminen ja vakaa hintataso ovat keskeisimpinä päämäärinä.

Ammattiyhdistysliikkeellä kuten koko työväenliikkeellä on paljon yhteisiä tavoitteita. Tästä osoituksena ovat täällä tekemämme ratkaisut. Siksi on olennaista, löydämmekö me kestävät ja realistiset menettelytavat asiamme edistämiseksi. Tämä puolestaan edellyttää ammattiyhdistysliikkeen sisällä eri mielipideryhmittä riittävää poliittista tahtoa ja ammattiyhdistyspolitiikan asettamista yli muiden, ehkä houkuttelevienkin pyyteiden. Nyt yhteisesti hyväksytyt tavoiteohjelmat ovat ei yksin valittujen hallintoelinten toiminnan ohjeena vaan koko jäsenkuntamme järjestötyön perustana.

Ammattiyhdistysliikkeessä tulee jatkuvasti käydä rakentavaa ja vilkasta keskustelua järjestöemme työstä, tavoitteista ja toimintaperiaatteista. Meidän on osattava olla itsekriittisiä mutta pitää kuitenkin johtavana ajatuksena kokonaisuutemme ja järjestöllisen lujouden kehittämistyö. Pidän varsin tärkeänä tekemiämme ratkaisuja oman järjestötoimintamme kehittämiseksi. Tulevalla edustajakokouskaudella on tähän asiaan paneuduttava erityisellä tarmolla.

Arvoisat ulkomaiset vieraamme. Kiitän teitä siitä, että te olette osallistuneet kokoukseemme ja läsnäolollanne näin lisänneet sen arvovaltaa ja korostaneet kansainvälisen ammattiyhdistystoiminnan merkitystä. Toivotan teille hyvää kotimatkaa ja pyydän teitä viemään tervehdyksen SAK:n jäseniltä ja tältä kokoukselta.

Hyvät toverit! Haluan esittää vilpittömät kiitokseni nyt tehtävänsä jättäneelle

valtuustolle ja hallitukselle. Toivon rehtiä yhteistyötä valitun valtuuston ja hallituksen kanssa. Olen käsittänyt, että te olette nämä valinnat suorittaessanne antaneet sekä valtaa että vastuuta toimimaan tavoitteiden saavuttamiseksi. Me tulemme tekemään parhaamme.

Tässä yhteydessä haluan erityisesti kiittää toveri Arvo Hautalaa siitä merkittävästä työstä, jota hän on itseään säästämättä tehnyt ammattiyhdistysliikkeen hyväksi. (Suosionosoituksia) Sinut, Arvo, tunnetaan ammattiyhdistysliikkeessä rehtinä, yhteistyökykyisenä ja samalla asiallisen kovana miehenä. Työsi tuloksia on ennen muuta tarkasteltava eheyttämistratkaisuihinkin keskeisesti osallistuneen ja hyvän ammattiyhdistyshengen toteuttajan näkökulmasta. Kun näin sanon, sanon sen varmaan koko jäsenkuntamme kiitollisuudella arvokkaasta työstäsi. Kiitän Sinua myös henkilökohtaisesti yhteistyöstämme puheenjohtajatehtävien hoitamisessa.

SAK:n valtuuston varapuheenjohtajana toiminut toveri Arvo Elf on antanut yhteistyötahtoa osoittavan varsin merkittävän panoksen kyseisen tehtävän hoitamisessa. Haluan valtuustopuheenjohtajatoverina kiittää Sinua erittäin suuriarvoisesta työstä ammattiyhdistysliikkeemme hyväksi.

Vaikka Sinä, toveri Veikko Ahtola, tulet meidän hyödyksemme ja iloksemmekin osallistumaan edelleenkin SAK:n hallituksen työskentelyyn, haluan osoittaa kiitokseni Sinulle prässipojan periaatteelle uskollisena toimineelle rehdiille toverille yhteistyöstämme ja tuestasi SAK:n puheenjohtajatehtävissä. Me tarvitsemme Sinun kaltaisiasi ammattiyhdistystovereita.

Vaikka tarkoitukseni eikä mahdollisuuskään tässä yhteydessä ole todeta kaikkia kiitollisuuden ja kiitoksen osoituksia, joihin olisi erittäin perusteltua tarvetta, teen sen vielä erään toverin osalta. Sinä Helvi Raatikainen olet ilmoittanut jättäväsi ammattiyhdistysliikkeen aktiivitoiminnan ja siirtyväsi hyvin ansaituille eläkepäiville. Haluan kiittää Sinua järjestömme puolesta panoksestasi ammattiyhdistysliikkeen hyväksi, erityisesti tarmokkaasta ja tuloksia tuottaneesta työstäsi naisten asian puolesta. Me toivotamme Sinulle, Helvi, täydestä sydämeštämme hyvää jatkoa sekä iloisia ja terveitä eläkepäiviä rikkaan, tuloksellisen ja merkityksellisen aktiivisen ammattiyhdistysurasi päätyttyä.

Hyvät toverit. Me olemme pitäneet edustajakokoustamme ajankohtana, jolloin meiltä odotetaan paljon. Lähiajan työmarkkina- ja talouspoliittiset ratkaisut vaativat meiltä tosiasioiden rakentuvaa mutta samalla jäsenkunnan etuihin perustuvaa linjanvetoa ja toimintaa. Kuten hyväksymässämme päätöslauselmassa edellyttämme, on nyt ryhdyttävä päättäviin toimiin hintakehityksen hillitsemiseksi myös hintasulun päättymisen jälkeen ja että työllisyyden turvaamisen tulee olla ensisijainen lähiajankin talouspoliittinen tavoite.

Kokousvalmistelut niin ohjelmien kuin kaikkien muidenkin tehtävien osalta ovat vaatineet erittäin suuren määrän kovaa ja ahkeraa työtä ja uskoa liikkeemme tulevaisuuteen. Kiitän teitä kaikkia, jotka olette työpanoksellanne edesauttaneet tämän kokouksemme onnistumista. Erityisesti lausun parhaat kiitokseni teille, hyvät kokousedustajat, vastuullisesta ja aktiivisesta työskentelystänne.

Toverit! Me lähdemme eheytyneen ammattiyhdistysliikkeen seuraavalle viisivuotiskaudelle toiveikkain ja innostunein mielin. Pitäkäämme järjestömme toiminta- ja kamppailukykyisenä, rakentakaamme yhteistyöllä yhteiskuntaamme palkkatyöväestön parhaaksi inhimillisen elämän kaikilla aloilla, tehkäämme työtä tuleville

sukupolville, jotta heillä olisi edes vähän meitä parempi pohja toimia, rakentaa ja elää rauhan, ihmisyyden ja tasa-arvon maailmassa. Hyvää kotimatkaa ja kiitos työstänne!

Puheenjohtaja: Hyvät edustajakokoustoverit! Tämä puheenvuoro lienee viimeinen tässä kokouksessa ennen laulamista. Minä olisin täältä puhemiehistön ja sihteeristön puolesta lausunut kokouksen osanottajille kiitoksemme siitä, että kokoustyöskentely on sujunut asiallisessa ja rakentavassa hengessä.

Me pyydämme lausua kokouksen osanottajien ja kaikkien meidän puolesta kiitoksemme sille henkilökunnalle, joka ikään kuin kulissien takana on osallistunut tähän edustajakokoustyöskentelyyn. Tämä on se henkilökunta, joka on kirjoittanut koneella, opastanut meitä erilaisissa tehtävissä, antanut neuvoja ja yrittänyt tehdä olomme täällä mahdollisimman viihtyisäksi. Tähän joukkoon kuuluu myös ravintolahenkilökunta, jonka palveluksista me olemme saaneet nauttia. Edelleen lausumme viipittömän kiitollisuutemme kansainvälisten vieraitten apuna olleille tulkeille, jotka ovat kääntäneet heidän kielillensä niitä asioita, joita me olemme täällä käsitelleet. Radio, televisio ja muu julkinen tiedotustoiminta on myös näytelty keskeistä osaa tämän kokouksemme aikana ja ilmeisesti tämän jälkeenkkin. Me olemme erittäin kiitollisia siitä, että lehdistö, radio ja televisio on välittänyt tietoja kokouksestamme ja saattanut näin kansalaisten tietoon niitä asioita, joita täällä kansan yhteiseksi hyväksi on käsitelty.

Tämä kokous on täyttänyt sille asetetut toiveet, niin me ymmärrämme. Tämä on ollut ohjelmakokous. Me olemme luoneet suuntaa ei yksin viittä seuraavaa vuotta varten, vaan me olemme voineet rakentaa tulevaisuutta pitemmälläkin tähtäimellä. Se tapa, jolla me olemme täällä näitä asioita näiden päivien aikana käsitelleet, on myös selvä osoitus siitä, että meidän voimamme on nyt realismissa; se on siinä asiapitoisuudessa, jolla voidaan rakentaa niitä kysymyksiä, jotka palkansaajille ovat tärkeitä ja jotka merkitsevät koko yhteiskunnallisen elämän kehittymistä entistä parempaan suuntaan.

Kiitokset kaikille ja me toivomme, että ne terveiset, jotka teidän kauttanne kentälle perusjärjestöillemme ammattiosastoille täältä menevät, olisivat mahdollisimman yhteishenkisiä, samaan hiileen puhaltavia, koska vain tällä tavalla meillä on mahdollista toteuttaa niitä arvokkaita asioita, joista me olemme täällä päätöksiä tehneet. Turvallista kotimatkaa. Kiitos.

On esitetty toivomus, että me yhteisesti seisaalteen nousten laulaisimme Kansainvälisen.

Laulettiin Kansainvälinen.

Puheenjohtaja: SAK:n yhdestoista edustajakokous on päättynyt.

SAK:n XI edustajakokous päättyi kello 15.07.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Puheenjohtajat:

Pekka Oivio

Arvo Hautala

Pekka Virtanen

Anni Kellari

Pekka Salonen

Sihteerit:

Pekka Morri

Simo Elomaa

Tarja Halonen

Jari-Pekka Jyrkänne

Rajja Pitkänen

Olemme tarkistaneet SAK:n yhdenmentoista edustajakokouksen pöytäkirjan ja todenneet sen yhtäpitäväksi kokouksen kulun ja tehtyjen päätösten kanssa.

Helsingissä 3. päivänä lokakuuta 1977

Pertti T. Hyvönen

Airi Mynttinen

SUOMEN AMMATTILIITTOJEN KESKUSJÄRJESTÖ SAK r.y:n

SÄÄNNÖT

Hyväksytty SAK:n XI edustajakokouksessa v. 1976

Nimi ja kotipaikka

1 §

Yhdistyksen nimi on Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y., *ruotsiksi Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC r.f.* Yhdistystä nimitetään näissä säännöissä järjestöksi.

Järjestön kotipaikka on Helsingin kaupunki.

Tarkoitus

2 §

Järjestön varsinaisena tarkoituksena on ammatillisten järjestöjen, joista näissä säännöissä käytetään nimitystä jäsenliitto, keskuselimenä kansanvaltaisten periaatteiden mukaisesti poliittisista puolueista ja ryhmittymistä riippumattomana

- valvoa palkansaajien ammatillisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia etuja;
- edistää eri palkansaajaryhmien yhteenkuuluvaisuutta ja yhteistoimintaa;
- edustaa jäsenliittoja näitä yhteisesti koskevissa kysymyksissä; sekä
- toimia ammatillisten paikallisjärjestöjen muodostamiseksi koko maahan sekä niiden toiminnan edistämiseksi järjestön ohjauksen ja valvonnan alaisina eliminä.

Järjestö pyrkii myös edistämään taloudellisen kansanvallan toteuttamista ja tuotantojärjestelmän kehittämistä yhteiskunnan kokonaisuutena palvelemaan.

3 §

Tarkoituksensa toteuttamiseksi järjestö

- kehittää ja edistää palkansaajien ammatillista järjestäytymistä sekä tukee jäsenliittojensa toimintaa;
- suorittaa valistus- ja opintotoimintaa järjestämällä kokous-, neuvottelu-, kurssi- ja esitelmätilaisuuksia sekä harjoittamalla julkaisutoimintaa;

- toimittaa tutkimuksia ja seuraa yhteiskunnallista kehitystä sekä eri alojen työmarkkinatilannetta koti- ja ulkomailta;
- työskentelee sosiaalisen ja muun työntekijöitä koskevan lainsäädännön kehittämiseksi;
- käy jäsenliittojen edustajana neuvotteluja työnantajapuolen kanssa työhön, toimeen tai virkaan ottamista, työ-, toimi- tai virkasuhdetta sekä palkkausta koskevissa tai muissa periaatteellista ja yleisluontoista merkitystä omaavissa kysymyksissä;
- tiedottaa ennakolta jäsenliitoille yhteisissä asioissa suunnitelluista aloitteista ja toimenpiteistä;
- kiinnittää erityistä huomiota työllisyyden ylläpitämiseen ja työttömyyden palkansaajille aiheuttamien taloudellisten menetysten korvaamiseen; sekä
- avustaa jäsenjärjestöjään näiden pyynnöstä työ-, toimi- ja virkasuhdetta koskevien oikeudellisten kysymysten hoitamisessa.

Järjestö voi liittyä jäseneksi sellaisiin kotimaisiin tai kansanvälisiin yhdistyksiin tai elimiin, joiden jäsenyys"edistää palkansaajakunnan yhteenkuuluvuutta sekä heidän asemaansa ja ammattiinsa liittyvien kysymysten hoitamista.

Jäsenet

Järjestön jäsenenä voi olla sen sääntöjä ja niiden puitteissa tehtyjä päätöksiä noudattamaan sitoutunut rekisteröity yhdistys, jonka toimialueena on koko maa ja jonka pääasiallisimpana tarkoituksena on jäsenjärjestöjensä tai jäsentensä ammatillisten, taloudellisten ja yhteiskunnallisten etujen valvominen.

5 §

Yhdistys, joka haluaa liittyä järjestön jäseneksi, jättäköön kirjallisen hakemuksen järjestön hallitukselle, joka vaadittuaan tarpeelliseksi katsomansa selvityksen järjestön tarkoituseristä, jäsenmäärästä ja muista asiaan vaikuttavista seikoista, päättää jäseneksi hyväksymisestä. Kielteisestä päätöksestä on hakijalla oikeus vedota järjestön valtuuston kokoukseen jättämällä vetoamiskirjelmän hallitukselle 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan.

6 §

Jäsenliitto, joka haluaa erota järjestöstä, ilmoittakoon siitä kirjallisesti järjestön hallitukselle tai sen puheenjohtajalle tai tehköön asiasta suullisen ilmoituksen edustajakokouksessa sen pöytäkirjaan merkittäväksi. Jäsenliitto on vapaa jäsenyydestä kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen saapumisesta lukien, jolloin sen oikeudet ja velvollisuudet järjestöä kohtaan samalla päättyvät, paitsi mitä tulee maksuihin, jotka ovat erääntyneet tai joihin on määrätyksi ajaksi sitouduttu.

7 §

Jäsenliitto on oikeutettu itsenäisesti huolehtimaan jäsentensä eduista. Toiminnallaan jäsenliitto ei kuitenkaan saa vahingoittaa järjestöä eikä sen muuta jäsenliittoa.

- Sen lisäksi, mitä muualla näissä säännöissä on määrätty, jäsenliiton tulee;
- ilmoittaa jäsenmääränsä järjestölle sen hallituksen tarkemmin määräämällä tavalla ja aikana;
 - ilmoittaa järjestölle etukäteen kokouksistaan sekä valtuustonsa kokouksista ja varata järjestön edustajille läsnäolo- ja puheoikeus näissä tilaisuuksissa;
 - ilmoittaa suunnitellusta tai päätetystä työtaisteluun ryhtymisestä järjestölle ennen työtaistelun aloittamista ja varata järjestön edustajille tilaisuus osallistua työriidan sovinnollista ratkaisemista tarkoittaviin neuvotteluihin - tätä tarkoittava ilmoitus on tehtävä noudattaen työriitojen sovittelusta annetussa laissa säädettyjä määräaikoja;
 - antaa järjestölle, mikäli mahdollista etukäteen tietoja sellaisista esityksistä ja lausunnoista, joilla voi olla merkitystä myös muille jäsenliitoille; sekä
 - avustaa järjestöä tilastojen keräämisessä ja tutkimusten suorittamisessa oman jäsenkuntansa osalta.

8 §

Jäsenliiton, joka toimii vastoin järjestön tarkoituseriä, näitä sääntöjä tai toimielinten päätöksiä, voi hallitus erottaa. Erottamis päätös astuu voimaan 30 päivän kuluttua siitä, kun jäsenliitto sai tiedon päätöksestä. Jäsenliitto voi vedota erottamis päätöksestä järjestön valtuuston kokoukseen jättämällä sitä koskevan kirjelmän hallitukselle 30 päivän kuluessa päätöksestä todisteellisen tiedon saatuaan. Mikäli valtuusto vahvistaa erottamis päätöksen, astuu se voimaan heti valtuuston päätöksen jälkeen.

Mikäli rikkomusta voidaan pitää lievänä, voi järjestön hallitus erottamisen sijasta antaa rikkomukseen syyllistyneelle jäsenliitolle kirjallisen varoituksen, joka merkitään hallituksen pöytäkirjaan ja lähetetään tiedoksi asianomaiselle jäsenliitolle.

Toiminnan rahoittaminen

9 §

Järjestöllä on oikeus kantaa toimintansa rahoittamiseksi jäsenliitoiltaan jäsenmaksu, jonka suuruuden ja kantoajan valtuuston varsinainen kokous määrää vuodeksi kerrallaan.

Jäsenmaksu järjestölle määrätään prosentteina jäsenliittojen omilta jäseniltään saamasta jäsenmaksutulosta. Valtuustolla on kuitenkin oikeus vahvistaa jäsenmaksun markkamääräinen vähimmäismäärä jäsenliiton henkilöjäseneltä. Jäsenmaksu suoritetaan kunkin jäsenliiton jäsenmaksukautta edeltäneen kalenterivuoden lopussa olleen jäsenmäärän mukaisesti.

10 §

Toimintansa rahoittamiseksi järjestö voi vastaanottaa avustuksia, lahjoituksia ja testamentteja, panna toimeen asianomaisella luvalla arpajaisia ja rahankeräyksiä, harjoittaa julkaisu-, kirjapaino- ja kustannustoimintaa sekä periä jäsenliitoilta maksuja niiden oikeudellisten asioiden hoitamisesta aiheutuneista kustannuksista niiden perusteiden mukaan, jotka järjestön hallitus vahvistaa. Järjestö voi myös omistaa toimintaansa varten tarpeellisia kiinteistöjä ja harjoittaa ravitsemisliikettä.

Toimielimet

11 §

Järjestön toimielimet ovat edustajakokous, valtuusto ja hallitus.

12 §

Järjestö kokoontuu hallituksen kutsusta varsinaiseen edustajakokoukseen joka viides vuosi joko touko-kesäkuussa tai syys-lokakuussa sekä ylimääräisiin kokouksiin, jos hallitus tai valtuusto katsoo sen tarpeelliseksi tai yksi tai useampi jäsenliitto, joiden henkilöjäsenten lukumäärä on vähintään kolmannes järjestön jäsenliittojen henkilöjäsenten lukumäärästä, sitä määrättyä asiaa varten kirjallisesti hallitukselta pyytää, jolloin hallitus toimii ylimääräisen kokouksen koollekutsujana.

Varsinaisesta edustajakokouksesta on annettava jäsenliitoille kirjallisesti ennakkoilmoitus viimeistään kuusi kuukautta ja ylimääräisestä edustajakokouksesta viimeistään kaksi kuukautta ennen kokousta. Varsinainen kokouskutsu, jossa on ilmoitettava jäsenliitoille kokouksessa käsiteltävät asiat, on toimitettava jäsenliitoille kirjallisesti viimeistään yksi kuukausi ennen kokousta.

Esityksiä varsinaiselle edustajakokoukselle saavat tehdä hallitus ja jäsenliitot. Edustajakokouksessa käsiteltäväksi tarkoitetut asiat on esitettävä hallitukselle kirjallisesti vähintään kolme kuukautta ennen kokousta.

13 §

Varsinaisessa edustajakokouksessa

- esitetään hallituksen kertomukset ja tilinpäätökset edellisiltä toimintavuosilta sekä tilintarkastuskertomukset;
- vahvistetaan tilinpäätökset ja päätetään vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille tilivelvollisille;
- annetaan suuntaviivat toiminta- ja taloussuunnitelmiksi seuraaviksi toimintavuosiksi;
- valitaan valtuuston puheenjohtaja, kaksi varapuheenjohtajaa sekä muut valtuuston varsinaiset jäsenet sekä heille kullekin kaksi henkilökohtaista varajäsentä;
- välitään hallituksen puheenjohtaja, jota kutsutaan järjestön puheenjohtajaksi,

hallituksen toinen ja kolmas puheenjohtaja sekä muut hallituksen varsinaiset jäsenet ja heille henkilökohtaiset varajäsenet sekä sama määrä yleisvarajäseniä;

- valitaan kolme tilintarkastajaa ja heidän varamiehensä. Tilintarkastajista yhden ja hänen varamiehensä tulee olla valantehnyt;
- päätetään edustajakokousedustajille suoritettavista päivärahoista ja matkakustannusten korvaamisesta; sekä
- käsitellään edustajakokoukselle esitetyt asiat.

14 §

Edustajakokoukseen valitsee kukin jäsenliitto yhden edustajan kutakin alkavaa 2.500 henkilöjäsentään kohti. Hallituksen on edustajakokousta koskevan ennakkoilmoituksen yhteydessä ilmoitettava edustajakokousta edeltäneen vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella jäsenliitoille, kuinka monta edustajaa kukin saa lähettää edustajakokoukseen. Mikäli edustajain määrästä syntyy erimielisyyksiä, ratkaisee riidan edustajakokous. Jos tällöin jäsenliiton edustajamäärä todetaan suuremmaksi kuin hallituksen ennakkoilmoitus edellytti, astuu vastaava määrä jäsenliiton varaedustajia varsinaisiksi kokousedustajiksi.

Edustajain ja heidän varamiestensä valtakirjat antaa kunkin jäsenliiton hallitus, joka myös ilmoittaa järjestölle näiden nimet ja osoitteet sen määräämällä tavalla ja määräämänä aikana.

Järjestön puheenjohtajalla ja hallituksen muilla jäsenillä sekä toimihenkilöillä ja tilintarkastajilla on edustajakokouksessa läsnäolo- ja puheoikeus.

Valtuusto

15 §

Valtuusto käyttää ylintä päättävävaltaa kaikissa niissä järjestön asioissa, joita ei näiden sääntöjen mukaan ole määrätty edustajakokoukselle. Valtuusto valitaan varsinaisessa edustajakokouksessa.

Valtuusto kokoontuu varsinaisiin kokouksiinsa kalenterivuositain vuoden alkupuoliskolla hallituksen tarkemmin määräämänä aikana sekä ylimääräisiin kokouksiin, jos hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai vähintään kolmasosa valtuuston jäsenistä sitä määrättyä asiaa varten kirjallisesti vaatii.

Valtuuston varinaisesta kokouksesta on annettava jäsenliitoille kirjallinen ennakkoilmoitus viimeistään kaksi kuukautta ennen kokousta. Varsinainen kokouskutsu on kirjallisesti toimitettava jäsenliitoille ja valtuuston jäsenille viimeistään neljätoista päivää ennen valtuuston varsinaista kokousta ja seitsemän päivää ennen valtuuston ylimääräistä kokousta. Kutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltävät asiat.

Esityksiä valtuuston kokoukselle saavat tehdä hallitus ja jäsenliitot. Valtuuston kokouksessa käsiteltäviksi tarkoitetut asiat on esitettävä hallitukselle kirjallisesti vähintään yksi kuukausi ennen kokousta.

16 §

Varsinainen edustajakokous valitsee kunkin jäsenliiton piiristä valtuustoon yhden varsinaisen jäsenen ja hänelle kaksi henkilökohtaista varajäsentä kutakin alkavaa 6.000 henkilöjäsentä kohden. Edustajakokousta edeltäneen vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella määrätään, kuinka monta jäsentä kunkin jäsenliiton piiristä valtuustoon valitaan.

Järjestön hallituksen jäsenet voidaan valita valtuuston jäseniksi.

Jos varsinainen jäsen on ilmoittanut estyneensä ottamasta osaa kokoukseen, kutsutaan hänen tilalleen ensimmäinen henkilökohtainen varajäsen ja hänenkin estyneenä ollessa toinen henkilökohtainen varajäsen.

Kullakin valtuuston jäsenelle on kokouksessa yksi ääni. Valtuusto on päätösvaltainen kun puheenjohtaja tai jompikumpi varapuheenjohtajista ja vähintään puolet sen jäsenistä, joista kuitenkin enemmistön tulee olla muita kuin hallituksen jäseniä, on kokouksessa saapuvilla.

Jos jäsenliitto liittyy järjestön jäseneksi edustajakokousten välisenä aikana, on se oikeutettu lähettämään valtuustoon kokouksiin jäsenlukunsa edellyttämän määrän edustajia, joilla seuraavaan varsinaiseen edustajakokoukseen saakka on vain puheoikeus. Jos jäsenliitto eroaa tai erotetaan järjestön jäsenyydestä edustajakokousten välisenä aikana, päättyy sen piiristä valittujen valtuuston jäsenten toimikausi samanaikaisesti jäsenliiton eroamisen kanssa.

17 §

Valtuuston varsinaisessa kokouksessa

- esitetään hallituksen kertomus ja tilinpäätös edelliseltä toimintavuodelta sekä tilintarkastuskertomus;
- vahvistetaan tulo- ja menoarvio kuluvalle vuodelle;
- vahvistetaan toiminta- ja taloussuunnitelma edustajakokouksen päättämien suuntaviivojen mukaisesti seuraavaksi toimintavuodeksi, määrätään jäsenliitoilta kannettavien jäsenmaksujen suuruus ja maksuaika sekä hallituksen ja sen mahdollisesti asettamien jaostojen jäsenten kokouspalkkiot; sekä
- päätetään jäsenliittojen ja hallituksen esittämistä asioista.

Valtuuston kokouksessa johtaa puhetta valtuuston puheenjohtaja ja hänen estyneenä ollessaan jompikumpi varapuheenjohtajista.

Jos järjestön puheenjohtaja taikka toinen tai kolmas puheenjohtaja eroaa kesken toimikautensa, voi valtuusto valita toisen henkilön hänen tehtäviinsä tämän toimikauden loppuun asti. Kesken toimikautensa eronneen valtuuston puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan tilalle voi valtuusto keskuudestaan valita toisen henkilön hänen tehtäviinsä tämän toimikauden loppuun asti.

Hallitus ja toimihenkilöt

18 §

Järjestön hallitukseen kuuluu puheenjohtaja, toinen ja kolmas puheenjohtaja sekä enintään 19 varsinaista jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet sekä sama määrä yleisvarajäseniä. Hallituksen jäseniä tulee valita tasapuolisesti eri jäsenliittojen piiristä ja yksi heistä tulee valita ruotsinkielisten piiristä.

Hallitus on päätösvaltainen kun joku puheenjohtajista ja vähintään puolet hallituksen koko jäsenluvusta on kokouksessa läsnä. Varsinaisen jäsenen ilmoitettua esteen kutsutaan hänen tilalleen henkilökohtainen varajäsen ja hänenkin estyneenä ollessaan yleis varajäsen.

Hallitus voi asettaa keskuudestaan 5 — 10-jäsenisen työvaliokunnan hoitamaan juoksevia asioita. Lisäksi hallitus voi asettaa tarvittaessa muita valiokuntia ja kuulla asiantuntijoita. Hallituksen toimikausi on varsinaisten edustajakokousten välinen aika.

19 §

Hallitus vastaa järjestön toiminnasta. Sen lisäksi, mitä näissä säännöissä muualla on sanottu, hallitus

- edustaa järjestöä;
- pitää yhteyttä jäsenliittoihin sekä muihin ammatillisiin järjestöihin kotimaassa ja ulkomailla;
- valmistaa ja esittelee edustaja- ja valtuuston kokouksissa käsiteltävät asiat sekä panee täytäntöön näiden kokousten tekemät päätökset;
- hoitaa järjestön varoja sekä huolehtii kirjanpidosta ja tilinpäätöksen vahvistamisesta;
- ottaa ja vapauttaa järjestön toimihenkilöt, määrittelee heidän tehtäväpiirinsä ja vahvistaa heidän palkkauksensa; sekä
- hoitaa muut järjestöä koskevat asiat.

20 §

Hallituksen kokouksen kutsuu koolle järjestön puheenjohtaja ja hänen estyneenä ollessaan hallituksen toinen tai kolmas puheenjohtaja tässä mainitussa järjestyksessä. Puheenjohtajat toimivat hallituksen kokouksessa puheenjohtajina edellä mainitussa järjestyksessä. Puheenjohtajien tarkempi työnjako määrätään ohjesäännöllä, jonka valtuusto vahvistaa.

Nimen kirjoittaminen

21 §

Järjestön nimen kirjoittavat puheenjohtaja, toinen ja kolmas puheenjohtaja,

taloudenhoitaja sekä ne järjestön toimihenkilöt tai hallituksen jäsenet, jotka hallitus määrää, heistä aina kaksi yhdessä. Pankki-, posti- ym. vastaavia juoksevia asioita varten voidaan taloudenhoitaja yksin määrätä kirjoittamaan järjestön nimi.

Toiminta- ja tilikausi sekä tilintarkastus

22 §

Järjestön toiminta- ja tilikausi on kalenterivuosi. Tilinpäätöksen tulee olla valmiina viimeistään maaliskuun 15. päivänä luovutettavaksi tilintarkastajille, joiden tulee antaa valtuuston varsinaiselle kokoukselle osoitettu lausunto toimittamastaan tarkastuksesta hallitukselle viimeistään maaliskuun 31. päivänä.

Erinäisiä määräyksiä

23 §

Äänestettäessä järjestön toimielinten kokouksissa ratkaisee yksinkertainen enemmistö, mikäli näissä säännöissä ei ole toisin määrätty. Äänestys ja vaali on toimitettava suljetuin lipuin, mikäli joku kokouksen osanottajista sitä vaatii. Äänen jakautuessa tasan ratkaisee päätöksen suljetussa äänestyksessä ja vaaleissa arpa, avoimessa äänestyksessä se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

24 §

Käydessään jäsenliittojen edustajana neuvotteluja työnantajapuolen kanssa työ- ja palkkaehdoista sekä sosiaalisista kysymyksistä, järjestö voi tehdä kaikkien jäsenliittojensa puolesta yleissopimuksen. Tällaisesta sopimusehdotuksesta on järjestön hallituksen kuitenkin ennen lopullista sitoutumista annettava yksityiskohdainen tieto kaikille jäsenliitoille, joilla on oikeus hallituksen asettaman, vähintään 14 vuorokauden pituisen määräajan kuluessa irtisanoutua yleissopimuksesta.

Ennen edellä mainittujen neuvottelujen aloittamista on järjestön varattava jäsenliittojen edustajille tilaisuus käsitystensä lausumiseen neuvottelujen kohteena olevista kysymyksistä.

25 §

Järjestön valtuusto tai hallitus voi edellä 24 §:ssä mainituissa laajakantoisissa ja periaatteellisuusluontoisissa kysymyksissä toimeenpanna jäsenliittojen jäsenten keskuudessa neuvoa antavan jäsenäänestyksen.

Tällainen jäsenäänestys on suoritettava myös siinä tapauksessa, että yksi tai useampi jäsenliitto, joiden henkilöjäsenten lukumäärä on vähintään puolet järjestön jäsenliittojen henkilöjäsenten lukumäärästä, sitä kirjallisesti vaatii.

26 §

Näiden sääntöjen muuttamiseen vaaditaan varsinaisessa edustajakokouksessa 2/3 enemmistöllä annetuista äänistä tehty päätös. Järjestön purkamisesta on päätös tehtävä 3/4 enemmistöllä annetuista äänistä. Mikäli päätös järjestön purkamisesta tai sääntöjen muuttamisesta halutaan tehdä ylimääräisessä edustajakokouksessa, on se tehtävä 5/6 enemmistöllä annetuista äänistä.

Järjestön purkautuessa jaetaan sen varat jäsenliittojen kesken niiden kahden viimeisen vuoden aikana maksamien jäsenmaksujen mukaisessa suhteessa.

Sisällysluettelo

	sivu
Kokouksen avaukset	4
Kotimaisten kutsuvieraiden esittely	7
Ulkomaisten kutsuvieraiden esittely	8
Valtiovarain tervehdys	9
Kotimaisten kutsuvieraiden tervehdykset	11
Ulkomaisten kutsuvieraiden tervehdykset	15
Kokousedustajat ja muut läsnäolijat	33
Päätösvaltaisuuden toteaminen	37
Kokousvirkaillijat	41
Kokouksen työjärjestys	42
Kokouksen työ- ja järjestys säännöt	44
Kokouksen valiokunnat	45, 68
Edustajain päivärahat ja matkakulut	48
Kertomukset järjestön toiminnasta vuosilta 1971 -1975	49
Järjestön tilinpäätökset vuosilta 1971 -1975	50, 52
Katsaus toimintaan vuosina 1971-1975 sekä lähiajan toimintalinjat, yleiskeskustelu	53, 71, 75, 89, 232, 268
SAK:n sääntöjen muuttaminen	82, 102
SAK:n puheenjohtajien ja hallituksen valitseminen	119, 261, 283
SAK:n valtuuston puheenjohtajien ja muiden jäsenten valitseminen	265, 376
Tilintarkastajien valitseminen	266
Lähiajan tavoiteohjelmat	125
Järjestöpoliittinen ohjelma	105, 133, 352
Koulutuspoliittinen ohjelma	106, 142, 287
Ammattiyhdistysnaisten ohjelma	107, 149, 285
Nuorisopoliittinen ohjelma	108, 162, 280
Ammattiyhdistysliike ja rationalisointi	110, 165, 286, 367
Sosiaalipoliittinen ohjelma	111, 168, 303
Kuluttajapoliittinen ohjelma	113, 193, 402
Talouspoliittinen ohjelma	114, 194, 403
Työehtosopimuspoliittinen ohjelma	116, 197, 412
Kansainvälisiä asioita koskevat esitykset	119, 226, 291
Periaateohjelman kehittämistä koskeva esitys	119, 226, 300
Liikennevaliokunnan asettamista koskeva esitys	119, 226, 302
Työväenlehtitukea koskevat esitykset	119, 226, 308
Jäsenliittojen taloudellisten osuuksien jyvittämistä koskeva esitys	119, 226, 308
Pankkitoiminnan keskittämistä koskeva esitys	119, 226, 308
Oikeusaputoimiston perustamista koskeva esitys	119, 226, 308
Keskusjärjestön sääntöjä koskevat esitykset	119, 226, 317
Sosiaalipoliittikkaa koskevat esitykset	119, 226, 303, 322
Järjestöpolitiikkaa koskevat esitykset	119, 226, 356
Tuotanto- ja palkkausteknisiä asioita koskevat esitykset	119, 226, 368
Talouspolitiikkaa koskevat esitykset	119, 226, 408
Työehtosopimuspolitiikkaa koskevat esitykset	119, 226, 418
TSL:n ja KSL:n yhdenvertaistamista koskeva esitys	119, 226, 437
Edustajakokouksen lausumat	373, 391, 401
Kulttuuripoliittinen lausuma	374
Kansainvälinen lausuma	392

Ajankohtainen lausuma	394, 398
Matalapalkkaongelmaa koskeva lausuma	412
Sähke Etelä-Afrikan pääministeri Vorsterille.	75
Tukholman vetoomuksen allekirjoittaminen.	302
Kutsuvieraiden kiitostervehdys.	439
Kokouksen päättäminen.	440
SAK:n säännöt	445